

tv-15 naš TOVARIS

Št. 7
17. februarja 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Sedmi roški smučarski teki

Kot med narodnoosvobodilno vojno je bila na čelu kolone harmonika, ki jo je nosil Tone Benedik iz Škofje Loke. Tako je šla kolona v Kočevske Poljane, kjer je obiskala Kolenčevo mamo in Murnovega Lojza, ter v Občice, kjer sta bila start in cilj tekov.

Udeleženci prireditve so se zbrali pred hišo, kjer je bila med vojno osrednja kurirska postaja TV-15. Pozorno so prisluhnili pripovedi govornikov, nato pa so pohodniki odšli proti Črmošnjicam, tekmovalci na start tekov, borci pa proti domačiji Semidovih.

Na letošnjih roških tekih je tekmovalo sto trideset tekmovalcev. Med njimi je bilo tudi devetnajst borcev, kar je največ do zdaj. Vsi so tudi prišli na cilj, kljub precej zahtevni progi in težkemu snegu.

Sedanost je podala roko preteklosti

Na obronkih mogočnih gozdov Kočevskega Roga so se v soboto, 12. februarja, zbrali nekdanji borci, pionirji in pionirke ter ljubitelji smučarskega teka. Že sedmič so se pomerili na roškem smučarskem teku za pokal TV-15. Roški teki pa so več kot samo športno tekmovanje. Na njih se srečajo mladina in borci, pripadniki JLA, člani pohodnih enot ter domačini. Se bolj kot teki je pomembno srečanje v osnovni šoli Baza 20 v Dolenjskih Toplicah. Borci in drugi udeleženci so nekaj ur presedeli skupaj. Borci so jim pripovedovali o svojih doživetjih in hudih trenutkih, ki so jih preživeli v partizanih in v prvih letih po osvoboditvi. Mladina in drugi so jih z veseljem poslušali ter jim zastavljali vprašanja. Zanimalo jih je, kako so odšli k partizanom, kakšne dolžnosti so opravljali, kakšno orožje so imeli, v katerih enotah so bili, ali imajo kakšno odlikovanje, ali so bili ranjeni in v kateri bolnišnici so se zdravili. Kdaj pa kdaj je kdo vprašal, ali so borci zadovoljni s sodelovanjem z mladino. Borci so ponavadi malce utihnili, nato pa rekli, da še kar. V resnici verjetno niso. Premalo se srečujejo z mladino, pričakujejo več pobud za sodelovanje s strani mladine. Počasi so se že naveličali, da morajo oni dajati pobudo.

Veliko vprašanj je bilo tudi glede kurirskih postaj in zvez, ki so prepletale naše ozemlje. Mladi so se čudili, kako so lahko brez večjih tehničnih sredstev opravili naloge tako hitro in zanesljivo.

Borci pa so bili tudi presenečeni nad pozornostjo mladine in organizatorjev. Še posebej so bili zadovoljni, da so jim mladi tako zavzeto prisluhnili.

Pa tudi med seboj so si imeli borci marsikaj povedati in se pogovoriti. Nekaterim od njih, ki so nastopili na tekih, se je kar mudilo. Hiteli so domov, da bi si kar najbolje pripravili smuči, saj so se že v nedeljo udeležili bloških smučarskih tekov. Veliko pa jih bo prav gotovo tudi na teku Gorenjskega odreda, ki bo že v nedeljo v Cerkljah na Gorenjskem. Več o roških tekih v prilogi.

Bojan Kuntarič

Padlim v spomin

Za Kamnitnikom v škofjeloški občini stoji spomenik na kraju, kjer je bilo 9. februarja leta 1944 ustreljenih 50 talcev – žrtev fašističnega nasilja. Minuli teden je bila tam spominska slovesnost, ki so se udeležili predstavniki družbenopolitičnih organizacij in ZZB NOV škofjeloške občine, krajan, mladina in svojci padlih.

Med talci je tam končal svojo revolucionarno pot predvojni komunist Mihael Rohne z Dolskega pri Ljubljani, organizator vstaje in OF v svojem okolišu, padel pa je v roke gestapa po zaslugi domačih ovaduhov. Tam je bilo ustreljenih šest mladih kurirjev kurirske postaje G-9 z

Zirovskega vrha, komandir postaje Ciril Strlič, brata Franc in Irko Grošelj, Ludvik Cigale, Vinko Justin in Peter Kavčič.

Na spominski slovesnosti je govorila predsednica OK ZSM Vesna Harej, delegacije DPO in OZD ter svojci padlih pa so ob spomenik položili vence. MPZ, pihalni orkester, kulturno-umetniška društva škofjeloške občine so slovesnost popestrili s kulturnim programom, enota TO pa je s častno salvo še enkrat počastila spomin na ustreljene talce.

Jože Čurin

Uveljaviti družbeno vlogo

S programsko sejo Republiške konference Socialistične zveze Slovenije v začetku februarja je bila končana široka politična aktivnost organizacij socialistične zveze od krajevnih skupnosti pa do republike, na kateri so »obračunavali« opravljeno delo. Vseposod so programske seje izvenele kot pomemben politični dogodek v posameznem okolju, na katerega so se odgovorno in skrbno pripravili vsi frontni deli socialistične zveze. V večini primerov je programska seja izvenela kot organizirana priložnost za kar najbolj objektivno oceno o tem, kako je socialistična zveza v svojem okolju uveljavila svojo družbeno vlogo in izvrševala zastavljene cilje v konkretnih razmerah.

Pomembna ugotovitev je, da so bile letošnje programske seje organizacij socialistične zveze veliko bolj obiskane. Bilo je razmeroma veliko razpravljalcev, skoraj dvakrat več kot na prejšnjih programskih sejah. Predvsem je razveseljivo to, da so se veliko več priglašali k besedi delegati temeljnih sredin, ki so spodbujeni, bodisi z nekaterimi ocenami, bodisi z usmeritvami kritično spregovorili o lastnem prispevku v razreševanju zapletenih družbenoekonomskih razmer. Po splošni oceni so bile razprave veliko bolj aktualne, polemične in usmerjene h konkretnim problemom in razmeram občine oziroma, krajevne skupnosti. Takšna razprava je bila izraz splošne družbene razgibanosti, povezane z gospodarskimi težavami, s problemi preskrbe, uresničevanjem družbenega standarda, kateri je sledila tudi socialistična zveza.

Opogumlja tudi spoznanje, da vse bolj prodira spoznanje o pravem, praktičnem pomenu frontne socialistične zveze. To se je kazalo v tem, da so se posamezne družbenopolitične organizacije, zlasti organizacije Zveze združenj borcev NOV, temeljito pripravile na programske seje in na njih ocenile tudi svoje delo v okviru socialistične zveze. Samo povezani v enotno in čvrsto socialistično zvezo bomo veliko lažje obvladovali težave v sedanjem času.

Na programskih sejah so namenili precejšnjo pozornost tudi ocenam o delegatskem sistemu. Ugotavljali so, da se že spoznane slabosti in težave pri delovanju delegatskega sistema še vedno ponavljajo, in da zato nemajhno odgovornost nosijo ravno subjektivne sile s socialistično zvezo na čelu. Zato so na letošnjih programskih sejah kritičnost usmerili v oceno, ali so družbenopolitične organizacije usposobljene in tudi akcijsko usmerjene za opravljanje svojega dela nalog v okviru delegatskega sistema.

Nemalo pozornosti so v ocenah namenili tudi delovanju institucij našega političnega sistema. Iz razprav je bilo razumeti, da imajo v marsikateri sredini občutek, da se vrsta pomembnih vprašanj rešuje mimo že ustaljenih institucij političnega sistema, da je vse že vnaprej dogovorjeno in da je odločanje zlasti v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti samo še formalna potrditev vnaprej dogovorjene odločitve. Veliko pripomb je bilo izrečenih na to, da se mnenja delovnih ljudi in občanov, njihovi

predlogi in pripombe, izražene v organiziranih oblikah delovanja socialistične zveze, ne upoštevajo. Zato so menili, da je takšno sestajanje pogosto sestajanje v prazno. Zato bo morala socialistična zveza skupaj z zvezo komunistov tem pojavom narediti odločen konec.

Delovanju organov socialistične zveze, njene lastne organiziranosti, delovanju svetov, koordinacijskih odborov, komisij in sekcijem na načinu dela so v vseh občinah in krajevnih skupnostih namenili precej časa. Neredko se je na sejah zastavljalo vprašanje o preorganiziranosti socialistične zveze, predvsem v primerjavi z delom drugih družbenopolitičnih organizacij in celo v nekaterih primerih občinske skupščine.

V socialistični zvezi bo treba forumsko delo omejiti na potreben minimum, na drugi strani pa v veliko večji meri organizirati in dati teži takim oblikam dela, v katerih bodo lahko delovni ljudje in občani ustvarjalno prispevali k razreševanju problemov in težav.

Z zavzetim delom delegatov družbenopolitičnih organizacij v svetih, koordinacijskih odborih in sekcijah socialistične zveze, s spoznanim zavestjo, da morajo zveza komunistov in druge družbenopolitične organizacije najti stik z množicami prav prek socialistične zveze, bo tudi veliko manj forumskega dela, ljudje pa bodo utrdili spoznanje, da v socialistični zvezi lahko razrešijo sleherno težavo.

Leon Mokotar

RADIO ŠE POMNITE - TOVARIŠI

V oddaji Še pomnite, tovariši – na sporedu bo v nedeljo, 20. 2. ob 9. uri na 1. programu Radia Ljubljana – bo tekla beseda o partizanskih bolnišnicah oziroma sanitetnih postajah, ki so jih ustanovili na območju Iškega Vintgarja, kjer je bila ustanovljena prva slovenska partizanska bolnišnica, na območju Zapotoka in v Mokercu. Delovale so v tesni povezanosti z Ljubljano, zlasti glede oskrbe s sanitetnim materialom, in ob sodelovanju domačinov in domačink iz Iške vasi, z Golega, Škrilja in drugih vasi. Domačini so bili bodisi v zaščitnih enotah v bolnišnicah bodisi pomožni bolničarji ali pa so skrbeli za to, da so bili ranjenci preskrbljeni s hrano. Ljudje iz teh vasi bodo v oddaji – poleg nekdanjega partizanskega zdravnika in nekdanjega borca-ranjenca – obujali spomine na delovanje slovenske partizanske sanitete.

Priznanja štiridesetletnikom

Odbor skupnosti borcev 1. slovenske brigade – grupe odredov vsako leto podeli svojim borcem, ki praznujejo jubilej – šestdesetletnico, priznanje in zlato značko enote. Za leto 1982, je bila slovesnost konec decembra v domicilni občini Ljubljana Moste-Polje. Navzoče sta pozdravila predsednik odbora narodni heroj generalpolkovnik Franc Poglajen Kranjc in predsednik skup-

ščine Ljubljane Moste-Polje Niko Lukež. Priznanja je prejelo 28 borcev, in sicer: Milan Alič, Maks Belšak, Albin Butara, Jože Cuzak, Alojz Godec, Ladislav Grat, Slavko Ivančič, Ciril Jurčič, Metod Jurčič, Viktor Jakoš, Jože Kapšer, Anton Kocjančič, Dominik Lamberger, Stane Mavrič, Stane Novak, Franc Podbregar, Martin Rebolj, Alojz Ribič, Alojzij Trtnik, Robert Vozelj, Ivan Zajec, Franjo Žur, Zvone Kremžar, Jože Kovačič, Ivan Tlakar, Ivan Stražar, Ljubo Jovan in Alojz Kutnar.

Dušan Rebolj

Premalo premišljeno in usklajeno

Z boljšo organizacijo dela, večjo uporabo znanja, z večjo delovno disciplino in zavzetostjo za delo si lahko bistveno izboljšamo svoj družbenoekonomski položaj. Vendar pa s tem vseh rezerv ne nismo povsem izkoristili, te imamo tudi v zgrajenih proizvodnih zmogljivostih, v zmanjšanju izostankov z dela in v večji izkoriščenosti delovnih zmogljivosti. Stabilizacijske smotre naj bi med drugim dosegli tudi z radikalnimi spremembami v delovnem času. S tem, ko je slovenski izvršni svet priporočil pred štirimi meseci premik začetka delovnega časa v čas dnevne svetlobe, ni mislil samo na prihranke v porabi energije, pač pa je s tem želel pospešiti tudi proces urejanja naših že tradicionalnih delovnih navad.

Kako smo sprejeli to priporočilo, je še prezgodaj za oceno, dejstvo pa je, da večina premika delovnega časa nismo opravili premišljeno in usklajeno. Premalo smo preučili prehranjevalne navade, delo vzgojnovarstvenih ustanov in prometni režim. Tako so ponekod s premikom delovnega časa dosegli samo nasprotno učinke. Delavci so zamujali na delo, družinskega življenja

praktično marsikje ni več, z manjšo možnostjo popoldanskega dela pa se je poslabšal tudi ekonomski položaj številnim delavcem.

S tem, ko se ni bistveno povečala produktivnost dela in ko so se nekateri problemi še razmnožili, prav gotovo nismo dosegli zastavljenih ciljev. Prav tako je uspeh spreminjanja tradicionalnih delovnih navad neposredno odvisen tudi od aktivnosti organiziranih subjektivnih sil v posameznem okolju. Zato bo javna razprava o osnutku družbenega dogovora o urejanju delovnega in obratovalnega časa koristila predvsem preverjanju skupnih družbenih izhodišč, usmeritev in ciljev. Te cilje bi morali podrediti novim potrebam dela in odgovornejšemu in učinkovitejšemu gospodarjenju s sredstvi v družbeni lastnini, skladno z znanstvenim dognanjem ustreznosti razporeditve delovnega in obratovalnega časa postopoma dosegati v vseh temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih. Z učinkovitejšo uporabo delovnih sredstev, z boljšo izrabo delovnega časa, z večjo delovno in samoupravno zavzetostjo ter sti-

mulativnejšo politiko delitve po delu in rezultatih dela si bomo povečali socialno varnost in blagostanje delovnih ljudi. S tem, ko bi pomaknili delovni čas čimbolj proti 8. uri, pa bi morale prevozne organizacije poskrbeti za nemoten prevoz, vzgojnovarstvene organizacije prilagoditi čas varstva otrok, osnovne šole prilagoditi čas podaljšanega bivanja učencev ali celodnevne osnovne šole. Podpirati bi morali uvedbo pravnih oblik delovnega časa, kot sta drseči in gibljivi delovni čas v organizacijah združenega dela.

Socialistična zveza bo pri tem imela pomembno vlogo, saj bo morala zagotoviti usklajeno aktivnost družbenopolitičnih in samoupravnih dejavnikov za uresničevanje in usmeritev tega družbenega dogovora. Prek občinskih in krajevnih organizacij socialistične zveze bo spodbujala k načrtnejšemu zagotavljanju pogojev za razvoj otroškega varstva, družbene prehrane storitvenih in drugih dejavnosti za zadovoljevanje potreb delavcev in občanov.

L. M.

Pri cenah – nič novega

Slovenska gospodarska zbornica je po podpisu družbenega dogovora o uresničevanju politike cen v letošnjem letu naslovila na zvezni izvršni svet ostro kritiko. Gospodarstveniki očitajo, da v tem dokumentu ni nobenih novosti in da bomo na področju politike cen še naprej ravnali po starem – mimo tržnih zakonitosti.

To pa pomeni, da bomo še naprej ohranjali dosedanje cenovne odnose, za katere so – zlasti jugoslovanski ekonomisti – že ničkolikokrat menili, da ne spodbujajo boljše proizvodnje. Novo je morda le to, da bodo letos o nekaterih cenah lahko odločali ne v federaciji, pač pa v republikah.

Sami morajo sedaj določiti cene storitev, RTV naročnine in še nekaterih reči. Besedo bodo potemtakem dobile tudi skupnosti za cene, za katere se dolgo ni vedelo, kaj bodo sploh počele. Lotili naj bi se tudi tako imenovane programirane spreminjanje cen. Sprva mnogim ni bilo jasno, kaj naj bi to pravzaprav pomenilo. Zdaj so pojasnili, da gre za različna gibanja cen v posameznih dejavnostih. Cene nekaterih izdelkov in storitev bodo lahko pač hitreje rasle od drugih. Hitreje bodo poskočile stanarine, komunalne storitve itn. Na ta način naj bi pripravili težak položaj nekaterih gospodarskih dejavnosti, ki jim je zamrzitev cen skorajda onemogočila normalno opravljanje del.

Predlogi so šli še dalj. Nekaterim se še zdaj zdi, da bi veljalo izenačiti vse cene v državi. Tako naj bi bila, na primer, cena premoga enaka v vsej državi, ne glede na to, ali gre za jamski ali površinski izkop. Menijo, da bi bilo najpametneje, če bi izenačili cene električne energije in še mnogih drugih izdelkov.

Razlagajo, da je takih predlogov vse več in da se jim je vse težje postavljati po robu, čeprav je popolnoma jasno, da nimajo nobenega ekonomskega opravičila. Pogoji gospodarjenja so v posameznih območjih silno različni, različni so tudi stroški pri pridobivanju blaga, zato so take ideje kratkoročno nesprejemljive. Pa vendar se bo v prvih treh letošnjih mesecih prav na področju cen marsikaj dogodilo. Cene svežega mesa so se že dvignile, in sicer povprečno za 31 odstotkov. Prevoz potnikov v železniškem prometu je dražji za 15 odstotkov. Statistiki so že izračunali, da se je naše življenje zavoljo tega takoj na začetku leta kar občutno podražilo.

Pred nami pa je že drugi val podražitev. Vsak čas lahko pričakujemo nove cene električne energije (na Kosovu so ceno že dvignili, in to za 25 odstotkov). Dražji bo premog, čeprav dogovora, za koliko naj bi se podražil, še ni. Poskočile bodo cene mesnih izdelkov, pa mleka in morda še česa.

S temi podražitvami naj bi poskrbeli za boljšo oskrbo trga z živili in posameznimi viri energije. Ali nam bo to tudi res uspelo, bomo kmalu videli, vsekakor so nekatere napovedi dokaj razveseljive. Pa seveda še nismo našli vsega. Omeniti velja vsaj še stanarine, ki naj bi jih dvignili do 30 odstotkov. Vendar je jasno, da bodo povečanja različna, saj so sedanje stanarine po občinah silno različne.

Nekatere cene bodo poskočile preprosto zavoljo vsakoljetne sezone rasti cen. Vprašanje je, kakšne bodo, denimo, nove cene površin in drugih kmetijskih pridelkov, ki sedaj zapolnjujejo skladišča in čakajo na višje cene. Mnogi zatrjujejo, da so surovine dražje od končnega iz-

delka in da se izgube zaradi take politike cen še naprej kopičijo.

Ze zdaj pa je bolj ali manj jasno, da se bodo cene samo v prvem četrtletju letos dvignile za nekaj manj kot 10 odstotkov in da bodo življenjski stroški porasli še za nekoliko več. Če smo računali na nižjo stopnjo inflacije, smo se potemtakem krepko ušeli. Do konca leta tolikšnega pritiska na cene sicer ne pričakujejo več, vseeno pa izkušnje kažejo, da se novim podražitvam tudi v drugem delu letošnjega leta ne bo mogoče izogniti.

Kako bo letos z osebnimi dohodki, vemo. Povečali naj bi jih le tam, kjer bodo ustvarili večji dohodek, kjer bodo privarčevali več sredstev, kjer bodo skratka boljše gospodarili. V začetku leta zato bistvenih premikov ni mogoče pričakovati. Inflacija bo snedla dobršen del ustvarjenih sredstev.

Najhuje bo to prizadelo družine z nizkimi dohodki, zato marsikje razmišljajo, na kakšen način bi jim pomagali pri premoščanju težav. Vse pa kaže, da smo pri tem počasni in da prenekatikrat ostajamo le pri obljubah.

Z administriranjem nikoli nismo trajneje rešili prav nobenega problema in očitno je, da velja to tudi za cene. Začasno zamrzitev podaljšujemo iz meseca v mesec, pri tem pa se kljub temu ni mogoče izogniti številnim spremembam. Veliko bolje bi bilo, če bi določanje cen prepustili združenemu delu, ki bi iz zdajšnjih zadreg gotovo našlo boljše rešitve, kot pa jih ponujajo državni in drugi organi.

Darko Marin

naš komentar

V posmeh

Letošr., a, kar se tiče vremena nenavadna zima, pogosto vzbuja primerjave s tisto pred devetintridesetimi leti, 1944, ko je bila 14. divizija na pohodu na Štajersko. Kopna je bila pravtako vse do prvih dni februarja, zatem je pa pokazala zobe in skoraj do ure natanko, ne samo na isti dan kot letos, je tudi takrat začelo snežiti, in se je po akciji na Senovo divizija prebijala s Kozjanskega na zahod v prav takšnem snežnem meteužu, kot je to bil sedajše pred dnevi od 10. na 11. februar, ko so potem brigade Štirinajste krenile v jasnem vremenu in globokem snegu z Okroglic in okolice proti severu, proti Gračnici.

Takele zanimive primerjave z letom 1944, ko se letos celo po datumu ujemajo dnevi tedna s tistimi takrat – 10. februar je bil prav tako na soboto in nedelja je bil 13. februar kot letos, ko se je 1944. Šerčerjeva brigada ves dan otepala v sneženju elitnih sovražnikovih motoriziranih enot, ki so skušale vso divizijo obkoliti na območju

Sv. Petra nad dolino Lahomne pri Laškem – zbujajo pri pohodnikih polno drobnih radosti ob spominih na tiste nepozabne dni.

Kako se teh dni pred devetintridesetimi leti spominja pa naše osrednje dnevno časopisno glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, DELO, vzbuja pa tudi nekoliko ne samo posmeha, ampak tudi ogorčenja in jeze.

Tako se ob vsem naštevanju podrobnih življenjskih podatkov pri angleških pesnikih in nemških filozofih v dnevni spominski rubriki ni zdelo DELU vredno, da se spomni dne 6. februarja prekoračitve Sotle in vstopa 14. divizije narodnoosvobodilne vojske Slovenije po enomesečnem maršu bratstva in enotnosti prek Hrvaške na štajerska tla. Pa niti 10. februarja prve velike akcije enot divizije, ki je porušila rudnik premoga Senovo in tako zadala hud udarec okupatorjevemu vojnemu gospodarstvu. Ne, DELO tega ni storilo, pač pa je 11. februarja objavilo, da je tega dne leta

1942 Štirinajsta divizija NOV in POJ odšla proti zasavskim revirjem (le kje se je naenkrat vzela na Štajerskem?) in se je 1. bataljon Šerčerjeve brigade spopadel v dolini Gračnice z vermansko predhodnico in se zatem pred glavnino umaknil...

Ne samo, da je DELO kar za dve leti zgrešilo pohod Štirinajste na Štajersko in za en dan prehitelo spopad na Gračnici, se 1. bataljon Šerčerjeve brigade tudi ni umaknil pred vermansko glavnino, ampak je odšel s položajev za divizijsko glavnino, potem ko je izpolnil še kako učinkovito svojo nalogo – zavarovati prehod vse divizije prek soteske Gračnice.

Kdove kakšna odkritja in presenečenja nam še pripravlja DELO za prihodnje dni, ko je postajalo 14. diviziji na Štajerskem vse bolj vroče, in kako nam bo razkrivalo nova poglavja zgodovine iz leta – 1942...

Milan Guček

V Rezjuti je padel Miro

Pod tem naslovom je bil 11. novembra 1982 objavljen v TV-15 Naš tovariš dopis Jožefa Suligoja. Piše o borcu Mirku Zimcu-Miru, in sicer, da je tovariš Aleš Bebler poslal Mira v Slovensko Benečijo, kamor ni nikoli došel, ker je na Humu pri Kobariду padel v sovražnikovo zasedo. Oglašam se zato, ker vem, da Miro ni padel pri Kobariđu, pač pa je srečno prispel v Benečijo. Ko je Beneško okrožje izgubilo sekretarja Filipa, je na njegovo mesto stopil tovariš Miro. Takrat sem bila članica istega okrožja, zato vem in lahko povem, da je bil Miro dober tovariš in sposoben komunist. Komaj se je dobro vživel v novo okolje, je že prišlo do reorganizacije okrožij. Z Mirom sva bila deljena na novo oblikovano Zapadno primorsko okrožje. Nekaj časa sva bila na tem okrožju. Ko sva se dobro zavzela za nove dolžnosti, je prišlo povelje, da sva z Mirom določena za Rezjanski okraj, kjer naj organizirava terenske odbore. V pomoč nama je bil dodeljen tovariš Jakec, ki je dobro poznal tamkajšnji teren.

Miro, Jakec, dva kurirja ter zaščitna patrulja so odšli na pot. Meni je Miro naročil naj pripravim nekaj tople obleke in obutve, potem pa pridem za njimi po kurirski vezi. Nekaj dni za tem se je Jakec z nekaj tovariši vrnil z žalostno vestjo. Ko so prišli v dolino Rezijske, so se ustavili v eni od hiš. Kmalu so jih obkolili in napadli sovražniki. Tam, v vasi Rezjuta, je naš hrabri borec Miro pustil svoje mlado življenje.

Slava Ciglič-Šmarnica

Logačani, pomagajte poiskati domačina iz Dolenjega Logatca, ki me je našel kot dojenčka 1941. leta. Zame je skrbel do 1944. leta, ko se je mati, ki me je zavrgla, poročila in me je očim Jože Jarh našel pri tem dobrem človeku. Če je ta dobri človek še živ, bi se rad srečal z njim v uredništvu TV-15.

Kantata Ravensbrück

V nedeljo, 9. 1. 1983, sem poslušal med priljubljeno oddajo Igramo, kar ste izbrali ob 19. uri na tretjem radijskem programu Ajdičevu Kantato Ravensbrück.

Skladba me je vsega prevzela in do dna duše pretresla. Bil sem skoraj poldrugo leto v Dachau in tam prebil dve zimi. Ko sem poslušal zavijanje vetra med barakami takoj v začetku kantate, sem živo občutil tisto neizmerno turobnost in brezupnost, ki me je navdajala ob takšnih dnevih v taborišču Dachau. Tam nam je bil veter eden najhujših sovražnikov.

Občudujem skladatelja, da je znal tako globoko občutiti včasih skoraj brezupno življenje in v svoji glasbi tako pristno podživeti vse strahote taboriščnega življenja. Vmes pa je slišati tudi prekrasno zborovsko petje. V spominu mi je ostal posebej

ženski zbor. Čudovita stvar!...

Dasi je skladba zelo težka in zahteva poslušanje močne živce, mi je bilo kar žal, ko je bilo konec, tako sem se vživel vanjo, da bi jo poslušal ure in ure.

S tem delom je skladatelj dokazal, kako je mogoče tudi v glasbi umetniško izraziti stisko, tesnobo in strahote, ki smo jih doživljali jetniki v nemških koncentracijskih taboriščih.

Trdno sem prepričan da je Kantata Ravensbrück veliko umetniško delo in da si je skladatelj Ajdič z njo postavil pomemben in nevenljiv spomenik.

Hvaležen sem novemu uredniku te oddaje tovarišu Pavletu Mihelčiču, da je vključil to delo v oddajo, in to na vso moč spoštljivo in v zavesti, da gre za veliko umetnino.

Dr. Ljubo Drnovšek

Zahvala

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije smo zaprosili, naj posreduje izraz naše globoke hvaležnosti za izražene besede sožalja ob nenadejani smrti tovariša Gliša Race, našega dragega očeta, vašega borca in komandanta. Zahvala borcem 18. divizije, 30. divizije, 10. brigade, 18. brigade, Zvezi združenj borcev Ljubljane ter družbenopolitičnim organizacijam Nove Gorice.

Prenesite izraze naše globoke hvaležnosti vaši delegaciji, ki je bila poleg na poslednji poti našega dragega očeta v vasi Bravska in je ob tej priložnosti pokojniku v spomin izrekla tople besede.

Ker je naš oče izredno cenil in imel rad slovenski narod in slovenske borce, želimo, da bi se sestanki in srečanja borcev iz vasi Bravska (obč. Bosanski Petrovac) nadaljevali. Prosim vas, da prav na ta način izrazite hvaležnost za to, kar je Glišo Raca storil v vojni in miru, in mu tako izpolnite veliko željo, da se tudi po tej poti uresničuje prijateljstvo in sodelovanje med Slovenci in njegovim rojstnim krajem Bravsko.

Vaši
Ana, Branko, Olga in Mišo.
Beograd, januarja 83

Pred sedmim zborom neuvrščenih

naš komentar

Ko ne bi bilo zavoljo iransko-iraške vojne zapletov glede mesta sedme konference neuvrščenih držav – kot je znano, so v Havani odločili, da bo sedmi vrh v Bagdadu – bi ta konferenca bila že za nami, saj ji je bil določen rok spetember 1982. Dejstvo, da so se neuvrščeni še kar hitro zmenili za novo mesto in nov datum konference, je pomenilo samo viden izraz spoznanja o potrebnosti take konference.

Četudi se prav v zadnjem času kažejo nekatera znamenja, ki nakazujejo možnosti postopne obnovitve popuščanja med atomskima velesilama, pa velja ugotoviti, ki uvršča obdobje med šesto in sedmo konferenco neuvrščenih držav med najbolj zapletena in najbolj polna resnične nevarnosti za svetovni mir in neodvisnost mnogih narodov. Postalo je očitno, da politika s postojank sile zajema čedalje širša območja mednarodnih odnosov, vse pogostejši so bili primeri grobe vmešavanja v notranje zadeve drugih držav in vse bolj so mnoge neuvrščene države bile izpostavljene nevarnosti, da bodo postale plen hegemonističnih pohleptov velikih sil. Spričo vse hujše zaostrenosti medblokovskih odnosov so zamrla mnogoteri miroljubna prizadevanja, kot so posamezne pobude o ustavitvi oboroževalne tekme, o evropski varnosti, o rešitvi mnogoterih kriznih žarišč in podobno, katerih pobudniki so bili večinoma iz kroga neuvrščenih držav. Zlasti nad Evropo so se začeli zgrinjati temni oblaki, ki so jih

prinašale napovedi o novi jedrski oborožitvi blokovskih sil po evropskem prostoru. Tako podoba zaskrbujočega stanja je dopolnjevalo poglobljanje vsesplošne gospodarske krize, ki je s svojimi zlovesčimi posledicami udarjala zlasti močno po deželah v razvoju, katerih pretežna večina sodi v gibanje neuvrščenosti. Večmesečna huda napetost, ki jo je sprožila kriza v Libanonu kot posledica izraelske agresivnosti, je nudila vsem narodom sveta dokaz, kako je propadel oziroma ni mogel biti do konca zgrajen sistem kolektivne varnosti, ki bi edini lahko jamčil malim in šibkejšim narodom njihovo svobodo in neodvisnost. Izkazalo se je, da je spričo obstoječih razmer na svetu vsak narod, ki mu je do njegove samostojnosti, navezan predvsem na lastne sile tudi takrat, ko gre za obrambo in ohranitev njegove neodvisnosti.

Za navrhek naj še dodamo, da je za obdobje med šesto in sedmo konferenco neuvrščenih držav značilno, da smo prav v tem času bili priče ne le hudih sporov, marveč celo oboroženih spopadov, se pravi pravih vojn med neuvrščenimi državami, o čemer priča vojna med Iranom in Irakom.

Podoba stanja pred sedmo konferenco ne bi bila popolna, če ne bi omenili nenehnih poskusov pritiska na neuvrščene s strani blokovskih sil z namenom, da bi jih, bodisi gospodarsko ali tudi politično, podredili svojim interesom. Že od Havane sem zaznavamo v

delu neuvrščenih držav, ki so pod hudimi pritiski imperialističnih sil, težnjo po tesni naslonitvi na drugo blokovsko silo v obliki takojimenovanega, naravnega zavezništva med neuvrščenimi državami in Sovjetsko zvezo. Da obstajajo tudi tokrat podobne težnje, kaže pisanje tiska v vzhodi Evropi, ki zagovarja stalistične večine neuvrščenih držav, ko zlagovarjajo zvestobo izvirnim načelom politike neuvrščenosti. Ta načela pa zajemajo predvsem neodvisnost, samostojnost, celovitost in neblokovsko naravnost neuvrščenega gibanja.

Obdobje neposredno pred sedmo konferenco je prav zaradi zapletenosti mednarodnega položaja postavilo pred celotno gibanje vrsto pomembnih in neodložljivih nalog. Sedma konferenca bo morala dati odgovore na vrsto pomembnih vprašanj: kako preprečiti, da svet ne bo še naprej drsel v neizogibnost svetovnega požara; kako zaustaviti vse pogostejše pojave politike sile, vmešavanja, pritiskov in intervencij; kako zaustaviti negativni proces v razvoju svetovnega gospodarstva; kako v sodobnem razrušanem svetu doseči prevlado politike sožitja in miroljubnega urejanja spornih zadev; kako zagotoviti večjo varnost in neodvisnost vseh malih in šibkih narodov; in končno, kako zagotoviti znotraj neuvrščenega gibanja trajno prevlado izvirnih načel gibanja, ki naj jamčijo njegovo enotnost in učinkovitost.

Drago Košmrlj

Borci v Makedoniji in na Kosovu

O čem so govorili te dni

«Naša aktivnost bo zlasti usmerjena h krepitvi budnosti in upornemu boju proti vsem pojavom in oblikam nacionalizma. Borci se morajo posebno angažirati za pravočasno odkrivanje vseh izvirov, pa tudi za dosledno preprečevanje vseh oblik nacionalizma. Vsaka malomarnost, vsaka površnost pri tem vprašanju, vsako zaostajanje v boju proti nacionalizmu se nam lahko maščuje in pusti daljnosežne posledice,« je dejal sekretar Aleksandar Spasovski na zadnji seji predsedstva RO ZZB NOV Makedonije, ko je označeval osnovne smernice programa dela tega republiškega odbora in nadaljeval, da bo prihodnje obdobje brez dvoma čas obračuna z vsemi nosilci nacionalizma – v vseh okoljih.

Makedonski borci so potem, ko so končali z razpravo o pomembnih družbenih vprašanjih, spregovorili tudi

o nekaterih stvareh, ki ožje zadevajo borce v organizaciji ZZB NOV. Ugotavljali so, da se nekatera vprašanja vse skozi, leta trdovratno ponavljajo, ter da dejansko stanje ne ustreza številkam, ki se pojavljajo v statistikah in zahtevkih. Dosti besed so namenili stanovanjskemu vprašanju. Tako se je Nino Novaković spraševal, ali so res še borci brez stanovanj? «Če jih imamo,» je dejal, «potem so tudi borci, kakor družba v celoti krivi za tak položaj.» Le v Skopju ta hip želi priti do stanovanja 570 borcev, pravijo poročila, pri tem pa so na seji predsedstva RO ZZB NOV Makedonije ugotavljali, da pregledne evidence in vpogleda v dejansko stanje še vedno nimajo! Zato je včasih že glasno slišati pripombe o tem, da je tudi med borci najti zlorabe, ko gre za stanovanjska vprašanja.

«Imamo, to je dobro zna-

no, borce, ki imajo po več stanovanj, in so na ta način reševali stanovanjska vprašanja še svojim vnukom. Čas je menda, da takšne pokličemo ter da stanovanjski presežek vrnejo tej družbi,« je dejala Kerima Muća, nekateri drugi razpravljavci pa so menili, da nadaljnje reševanje stanovanjskih vprašanj borcev ne bi pomenilo reševanja osnovnih bivalnih stisk, ampak bi pomenilo izboljševanje stanovanjskega standarda, kar pa v sedanjih razmerah nikakor ni mogoče.

Medtem ko so makedonski borci obravnavali programe, usmeritve in vprašanja, ki zadevajo socialno varnost borcev in kritično spregovorili o nekaterih napakah v svojih vrstah, so kosovski borci pred nedavnim, ko so predvsem Prištino in Prizren obiskali predstavniki zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, govorili o dru-

gih stvareh. Tako so ugotavljali, da ZZB NOV Kosova še vedno ni vraščena v enotno delovanje socialistične zveze kot najširše fronte organiziranih socialističnih sil. Zato ni nič čudnega, če so ugotavljali, da krajevene in mestne konference SZDL delujejo vse preveč samostojno, kot bi ne bile fronta, ampak samostojna organizacija. V tej luči je tudi razumljiv odnos do borčevskih organizacij, kakršnega je opisal predsednik ZZB NOV Prištine, ki je dejal, da so borčevske organizacije in njihovo članstvo nezadovoljni, ker v nekaterih okoljih menijo, da od borcev ni več kaj posebnega pričakovati, da so borčevske organizacije »staležke« organizacije in naj se ukvarjajo predvsem s svojimi problemi. Ob tem pa so prav te borčevske organizacije že leta opozarjale na neskladja med teorijo in prakso v vsakdanjem življenju in obsojale negativne pojave v kosovski družbi. In za nameček so borci tako rekoč sami »zadolženi« za negovanje revolucionarnih tradicij, kot da vzgoja mladih v tem duhu ni stvar in naloga vse družbe!

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

izbojevali revolucijo in so zato prvi poklicani, da ne dovolijo oviranja življenja in dela v svobodi.

Organizacija je razen družbenopolitičnega delovanja skrbela za obojujanje tradicij, znanih krajev in spomenikov NOB, kar je še dodatno postavljeno kot programska usmeritev za delo z mladimi. Organizirani so obiski proslav na Okroglem, Planici, Ljubelju, v Udin Borštu in drugih krajih. Ravno tako organizirajo izlet na Osankarico. Udeleženci so spetoma obiskali Frankolovo. Uspešno je sodelovanje z organizacijami ZZB iz sosednjih KS, predvsem v obliki strelskega tekmovanja. Organizirajo obiske obolelih članov, ter skrbijo za njihovo socialno stanje. Tudi na člane družin padlih in umrlih borcev niso pozabili.

V sodelovanju s Turističnim društvom Kokrica pripravljajo kroniko dogodkov, vezanih na kraje in ljudi območja KS, ki so značilni za NOB. V poročilu in še posebej med razpravo je bilo posebej poudarjena naloga članov ZZB, da budno spremljajo družbene dogodke in vztrajajo pri pravočasnem in strogem ukrepanju proti kršiteljem načel razvoja naše samoupravne družbe.

Jože Volarič

Ljubljana Šiška – Poročajo o delu

Delo se je v glavnem razvijalo prek komisij. Le-te so obravnavale naloge, sprejete v akcijskem programu za leto 1982, in sicer socialno-zdravstvena vprašanja, probleme invalidskih upravičencev, aktivnost pri razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij in za zgodovinske NOB, vprašanja bivših političnih zapornikov, internirancev in vojni ujetnikov, stanovanjska vprašanja, razne pritožbe in druge kadrovske zadeve. Obravnavali so delo na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in pa v komisiji za priznanje posebne delavne dobe tudi nekaj primerov priznanja obnovljenih postopkov.

Po poročilih sodeč je največ dela imela komisija za socialno-zdravstvena vprašanja, saj je obravnavala kar 888 primerov. Ti so se nanašali na vloge za prejemanje priznavalnine, ki je pomemben del sistema materialnega varstva borcev in borčevskih družin, pomoči pri šolanju otrok, vendar pa je komisija sklenila, da v prihodnje ne bo več reševala vlog za finančno pomoč pri šolanju otrok. Osemindvajsetim borcem-oskrbovancem v domovih starejših občanov je bila dodeljena mesečna pomoč, 197 pa jih je prejelo enkratno denarno pomoč. Brezplačno 10-dnevno okrevanje in zdravljenje je bilo dodeljeno 278 članom, ki so te dneve preživeli največ v Banjolah – 186 borcev, 80 na Gorenjskem in 12 v Strunjanu. Letni dopust v Banjolah pa je preživelo kar 936 borcev, in kar skoraj 300 več, kot je bilo planirano in določeno.

Na območju občine biva 949 invalidskih upravičencev. Komisija za voj. invalide se je zelo aktivno vključila v reševanje problematike zdraviliškega zdravljenja, vendar zaradi omejenih možnosti ni mogla bistveno prispevati k izboljšanju trenutnih razmer. V primerjavi z letom 1981 je občini Šiški bilo dodeljenih kar 42 odstotkov manj finančnih sredstev za zdravljenje v letu 1982, kar je izzvalo precej neupravičenega negotovanja in veliko nezadovoljstva.

Delo komisije za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij in za zgodovinske NOB je bilo le delno uspešno. Nikakor ni mogla zaradi svoje nedejavnosti in neaktivnosti sveta za ohranjanje tradicij uresničiti vsaj bistvenih nalog iz akcijskega programa zbiranja zgodovinskega gradiva in urejanja kronik. Delo je bilo omejeno le na posameznike in na nekatere krajevene organizacije. Tudi načrtovanega posveta s SZDL ni bilo, kar je še povečalo že itak obstoječo vrsto težav.

Druga področja sprejetega programa aktivnosti komisija rešuje uspešno, saj se skupaj z OK ZSMS, občinsko zvezo prijateljev mladine, nekaterimi upravnimi organi in IS SO uspešno vključuje v vse tokove družbeno-političnega življenja občine kamor mesta.

Zaporniki, interniranci in vojni ujetniki so bili tudi v letu 1982 aktivni. Udeleževali so se in vključili v vse akcije spominskih slovesnosti, srečanj in pripravljajo gradivo za izdajo almanaha, ki ga ima v svojem programu komisija za to dejavnost.

Komisija za stanovanjska vprašanja je na svojih treh sejah obravnavala 26 prošilcev in priporočila prioriteto upravičenost sedmim za dodelitev stanovanj in 19 za dodelitev posojil. Pri svojem delu pa tesno sodeluje s krajevnimi organizacijami ZZB in pa z občinsko ter mestno stanovanjsko samoupravno skupnostjo.

Komisija za kadrovske zadeve ter vloge in pritožbe je pri vseh pripravah predlogov za delegate raznih krajevnih, občinskih in mestnih organov upravljanja, pripravljala predloge odlikovanj, sodelovala pri predlogih za prejetje srebrnih znakov OF in izdelala evidenco delegatov-borcev, izvoljenih v samoupravne interesne skupnosti. Le-teh je 9,5 odstotka.

Tudi na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite so si borci prizadevali, da postajajo del vsakdanje dejavnosti vseh frontnih organizacij in svoje bogate izkušnje iz boja, revolucije prek pouka usposabljanja in izobraževanja občanov prenašajo na mlajše rodove.

Roman Stana

Poklon pesniku

Delegacija Skupnosti borcev SNOUB Franceta PREŠERNA je ob slovenskem kulturnem prazniku položila venec pri spomeniku velikega pesnika in Slovence, Franceta Prešerna, po katerem je brigada, za svoj velik prispevek osvobodilnemu boju slovenskega in jugoslovanskih narodov, dobila ime.

Foto in tekst: Marjan Ciglič

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Vitanje – Aktivni na vseh področjih

Na letni skupščini Združenja borcev NOV v Vitanju 6. februarja 1983 so člani ocenili dosedanje delo in sprejeli smernice za delovanje v letu 1983. Na skupščini v Vitanju je bil tudi predsednik občinskega odbora ZB NOV Slovenske Konjice Franc Pinter, ki je člane seznanil s stanjem in delovanjem občinske organizacije ZZB NOV Slovenske Konjice.

Na področju občine Slovenske Konjice je živih 526 borcev in aktivistov NOV, ki imajo priznano posebno dobo. Povprečna starost borcev v občini je 65 let. Zaradi tega jih je v delovnem razmerju le še 10 odstotkov. Na vitanjskem območju deluje še 82 borcev. Pred kratkim so pokopali zadnjega koroškega borca, ki se je pod generalom Maistrom bojeval za naše severne meje.

Stanovanjska vprašanja borcev imajo v občini Slovenske Konjice rešena. Mnogi borci so si s pomočjo ugodnih kreditov zgradili ali popravili svoje hiše, mnogi pa so dobili družbena stanovanja. Seveda je stanovanjski standard borcev precej različen. Zadovoljni so, da ni nerešenih problemov. Tudi gmotni položaj borcev je zadovoljiv in urejen. Priznavalnino prejema 205 borcev v občini, najvišji mesečni znesek pa je 5.360.00 dinarjev.

Organizacija skrbi v občini Slovenske Konjice za 18 grobišč, 58 grobov borcev, 5 spomenikov in 18 spominskih obeležij. Vzdrževanje teh pomnikov naše revolucije velja organizacijo 320.000,00 dinarjev letno. Trenutno je največja akcija borčevske organizacije v Slovenskih Konjicah izgradnja spominskega doma na Tolstem vrhu. Občanka Konjiške vasi Marija Ratej je namreč podarila ZZB NOV svojo zidnico, v kateri je za posledicami ran umrl Milenko Knežević, proslavljeni komandant 13. brigade. Njemu bo posvečena tudi spominska soba.

Obnova koč v spominski dom borcev bo veljala po predvidevanjih dva milijona dinarjev. Zasnovali

so široko akcijo zbiranja sredstev. Vsak zaposleni v občini naj bi prispeval po 100,00 din dve leti zapored, kmetje naj bi darovali les, odred tabornikov Mirka Bračiča pa je izvedel nabiralno denarno akcijo v vseh središčih. Ta je lepo uspela. Zbrali so prek šest starih milijonov. Domu so že zgradili novo ostrešje in ga pokrili s slamnatno kritino.

Veliko so govorili o zdravstvenem varstvu borcev, nadalje o problemih varovanja in nadaljnjega razvijanja revolucionarnih izročil in celo o dopisovanju učencev osnovne šole v TV-15 ter v Novi tednik. Pohvalili so uspehe, ki jih dosegajo učenci v Stranica.

Spregovorili so tudi o politično-gospodarski situaciji v občini in ugotovili, da je dobra. To so utemeljevali z lepo udeležbo ljudi na zadnjih volitvah, z uspešnim izglasovanjem samoprispevka, ter da v občini ni delovnih organizacij, ki bi imele večje izgube, mnoge pa so zelo uspešne tudi v izvozu.

Ponovno so poudarili, da so borci odgovorni in življenjsko zainteresirani za nadaljnji socialističen razvoj naše revolucije.

Franjo Marošek

Kokrica – Letni občni zbor

Člani krajevene organizacije ZZB NOV in sekcije ZVVI Kokrica pri Kranju so 15. januarja imeli redni letni občni zbor. Organizacija je ena številčno močnejših v krajevnih skupnostih občine Kranj, saj ima 164 članov. Predsednik odbora Jernej Teropšič je v poročilu odbora povedal, da se starostno povprečje iz leta v leto povečuje in število članov zmanjšuje. V poročilu je zapisano, da je 36 članov aktivnih v organizacijah, društvih in KS. Poudarili so, da je potrebno še večje sodelovanje članov ZZB, predvsem so to ugotavljali predstavniki organizacij, društev in KS, ki so bili gostje skupščine. Člani ZZB so

Poklic miličnika je zelo odgovoren

Med najbolj zahtevne, razgibane in zapletene poklice prav gotovo sodi poklic miličnika. Poleg stalnega stika z občani, delovnimi organizacijami in ustanovami tudi poklic miličnika tudi vrsto možnosti za specializa-

V to šolo se lahko vpišejo mladinci, ki niso starejši od sedemnajst let, morajo biti telesno in duševno zdravi, obvladati morajo slovenski jezik in uspešno končati osnovno šolo. Prav tako pa proti njim ne sme biti izre-

zdravstveno in invalidsko zavarovanje ter pravico do denarnega zneska za osebne potrebe.

Predmeti so splošno vzgojno-izobraževalni, nekaj je

javnosti in drugo. Miličniki kadetje imajo tesne stike s krajevno skupnostjo Smarno, srednjimi šolami in dijaškimi domovi v Ljubljani. Prav tako pa dobro sodelujejo tudi z drugimi kadetskimi šolami v Jugoslaviji.

Druga srednja šola za miličnike pa je šola za miličnike v Kotnikovi ulici v Ljubljani. Na to šolo se lahko vpišejo mladinci, ki niso starejši od sedemindvajset let, končano pa morajo imeti eno od

Prihodnje šolsko leto bo kadetska šola za miličnike sprejela 220 učencev. Kandidati se lahko prijavijo do 31. marca. Podrobnejše informacije o poklicu samem in šolanju pa lahko dobijo na najbližji postaji milice.

Med redne dejavnosti bodočih miličnikov sodijo tudi kondicijski pohodi, ki pa jih združijo z obiski spomenikov in obeležij iz naše revolucije. Vsakokrat naprosijo kakšnega borca, da jim pove in opiše dogodke iz narodnoosvobodilnega boja ter zakaj je obeležje na določenem kraju.

cijo. Preden pa se mlad človek odloči za specializacijo, mora končati eno od srednjih šol za miličnike. V naši republiki obstajata dve takšni šoli. Prva je kadetska šola za miličnike, ki je v Tacnu.

čen vzgojni ukrep. Šolanje traja štiri leta. Bodoči miličniki kadeti stanujejo v domu, ki je v sestavi šole, imajo brezplačno stanovanje in hrano, uniformo, obutev, določene učne pripomočke,

Miličniki postaje mejne milice imajo še posebno težavno nalogo, saj so prvi, ki pozdravijo tujece na naših mejah. Prvi vtis je zelo pomemben za celotno sliko o kaki državi. Miličniki morajo zato biti še bolj previdni v stikih s tujci.

strokovnih in nekaj vojaških. Če primerjamo kadetsko šolo za miličnike z drugimi srednjimi šolami usmerjenega izobraževanja, je šola v Tacnu pete težavnostne stopnje. Kadetom, ki uspešno končajo šolo in so najmanj tri leta v enotah milice, ni treba služiti vojaškega rokka. Teoretični pouk v sodobnih laboratorijih in kabinatih pa dopolnjujejo s praktičnim delom na terenu. V prostem času se lahko ukvarjajo s številnimi interesnimi dejavnostmi, kot so strelstvo, jamarstvo, radiotelegrafija, borilni športi, kulturne de-

širiletnih ali triletnih srednjih šol. Poleg tega pa tudi odslužen vojaški rok. Šolanje traja eno leto.

Po uspešno končanem šolanju na eni ali drugi šoli gredo mladi miličniki na eno od postaj milice s splošnim delovnim področjem ali pa na njihove oddelke. Območje, ki ga pokriva postaja milice, je razdeljeno na varnostne okolišče, za katere so zadolženi miličniki-vodje varnostnih okolišev. Delo vodje okolišča je pestro in zahteva stalne stike z občani, delovnimi organizacijami in drugimi. Miličnik jim pomaga, preprečuje in odkriva kazniva dejanja in prekrške, varuje premoženje, skrbi za varnost občanov, javni red in mir, ureja promet in drugo. Poleg dela na postaji mili-

ce s splošnim delovnim področjem pa lahko dela tudi na postajah s posebnim delovnim področjem. To so postaje železniške, prometne in mejne milice. Kot že imena sama povedo, skrbi postaja železniške milice za varnost potnikov na vlakih, preprečuje kazniva dejanja in kršitve reda in miru na vlakih. Postaja prometne milice skrbi za varen promet, postaja mejne milice pa nadzoruje mejne prehode, veljavnost dokumentov, s katerimi se lahko prestopi meja, skrbi pa tudi za varnost na mejnem prehodu.

Miličniki iz katerekoli postaje ali enote milice imajo tudi možnost, da si z dodatnim usposabljanjem in šolanjem pridobijo specialno znanje. Vse postaje s splošnim delovnim področjem imajo enega ali več službenih psov, ki so nepogrešljiv

magajo ponesrečenim v gorah. Miličniki-smučarji skrbijo za red in mir na javnih smučiščih. Poleg tega pa se miličniki lahko usposobijo še za voznika motornega čolna, potapljača, radiotelegrafista in drugo.

Težko bi našli vse naloge, ki sodijo v delokrog miličnika. V tem poklicu so torej uspešni tisti delavci, ki so zavestno opredeljeni za našo družbeno ureditev, so politično razgledani in imajo potrpljenje za delo z ljudmi. V šolah, kjer se šolajo miličniki kadeti in miličniki pripravniki, in pri vseh drugih oblikah izobraževanja ter usposabljanja so vedno prisotne težnje in napore za oblikovanje osebnosti s takimi opredelitvami in lastnostmi.

Ob koncu pa še povejmo, da lahko miličnik, ki se je izkazal v šoli in kasneje med delom na postaji milice ali

Varen promet je tudi ena od pomembnih nalog miličnikov. Poleg tega pa preverjajo veljavnost dokumentov voznikov in motornih vozil.

pomočnik pri vrsti nalog, ki jih opravljajo miličniki. Enota konjenikov skrbi za varnost občanov po parkih in sprehajališčih na težje dostopnih terenih in za vzpostavljane javnega reda in mira, če je huje kršen. Miličniki kot gorski reševalci po-

pa v kateri od enot milice, lahko nadaljuje šolanje na višji šoli za notranje zadeve. Po končanem študiju pa se lahko odloči za delo starešine na postajah ali pa v enotah za zatiranje kriminalitete ali v službi državne varnosti.

Bojan Kuntarič

Kadrovanje je bistven element za razvoj SLO in DS

Krajevne in občinske konference SZDL ter mestna konferenca SZDL Maribor so razvile v zadnjem obdobju živahno dejavnost in številne aktivnosti na področju SLO in DS ter prispevale pomemben delež k podružbljanju obrambnih priprav. Spremljale in ocenjevale so varnostnopolitične razmere, obravnavale ocene ogroženosti za primere elementarnih in drugih nesreč v KS in občinah, dopolnjevale obrambne in varnostne načrte in sodelovale pri organizaciji in izvedbi pouka za mladino s področja SLO in DS, ki ne obiskuje srednjih šol. SZDL si je prizadevala, da so vse aktivnosti potekale tako, da bi se bolj krepili stopnja družbene zavesti in varnostne kulture. Povsod so se zavzemali za odpravljanje vzrokov in žarišč vseh negativnih pojavov pri odnosu do družbenega premoženja, za večjo družbeno kontrolo itd.

Sedanje varnostnopolitične razmere terjajo, da se morajo organizacije SZDL še bolj ukvarjati predvsem z vprašanji, ki zadevajo ljudi. Zlasti je pomembna vloga naloge in odgovornost SZDL pri uresničevanju nalog družbene samozaščite. V Mariboru se dobro zavedajo, da bo družbena samozaščita uspešna samo v primeru, če bo organizirana kot množično politično gibanje. Z doseženim na tem področju pa v

mnogih sredinah ne morejo biti zadovoljni. Zaradi tega so se na SZDL Maribor in v njenih organizacijah dogovorili, da bodo v vseh temeljnih sredinah preučili doseženo stopnjo razvoja sistema družbene zaščite, njegovo organiziranost, množičnost, uspešnost in učinkovitost. Ocene ogroženosti za primere elementarnih in drugih nesreč, varnostnopolitične razmere v KS, naloge in organiziranost KS na področju SLO in DS niso več domena ozkega kroga ljudi. O teh in drugih vprašanih s področju SLO in DS razpravljajo na skupščinah KS, družbenopolitičnih organizacijah in zborih občanov. Pomembne so tudi aktivnosti krajevnih organizacij SZDL na področju organiziranja in usposabljanja ter uresničevanja kadrovske politike v CZ in NZ. Sprejeli so stališče, da mora celotna organizacija CZ in NZ v KS rasti iz stanovanjske hiše, zaselka, ulice in vasi navzgor. Na pobudo SZDL so bile v večini krajevnih skupnosti opravljene ocene obstoječega stanja organiziranosti vseh sestavin civilne zaščite. Ocenili so materialno opremljenost štabov in enot CZ, vključevanje občanov v CZ, zlasti žensk, mladine, rezervnih vojaških starešin in drugih občanov, ki nimajo vojnega razporeda v enoti. Sprejeli so tudi akcijske programe ustanavljanja štabov in splošnih enot

CZ v stanovanjskih blokih, ulicah, zaselkih in vaseh, programe vključevanja žensk in mladine ter drugih občanov v CZ, programe strokovnega usposabljanja štabov in enot CZ, programe opreme za štabe in enote CZ in akcijske programe za nakup kompletov za osebno in kolektivno zaščito občanov.

Na področju obrambno zaščitnega usposabljanja delovnih ljudi in občanov, kjer ima SZDL predvsem usklajevalno vlogo, je bil leta 1982 v primerjavi z letom poprej dosežen napredek. V izobraževanje je bilo vključenih več kot 76.000 ljudi. Tudi udeležba na predavanjih je bila zadovoljiva, saj je znašala povprečno več kot 80 odstotkov. Pri tem usposabljanju je sodelovalo več kot 700 predavateljev. Pri usposabljanju le-teh je opravil pomembno delo izobraževalni center za SLO in DS v Pekrah. Na področju vključevanja žensk in mladine v vse sestavine SLO in DS so bili storjeni le manjši premiki. Koordinacijski odbor za SLO in DS je ugotovil, da usmerjenje in kadrovanje za vojaške šole in obrambne poklice pomeni bistveni element razvoja celotnega sistema SLO in DS. Iz mariborskih občin se še vedno premalo kandidatov odloča za vpis v vojaške šole in za vojaške poklice.

Marjan Kos

Uspele akcije NNNP

Predsedstvo občinske konference socialistične zveze v Tolminu je obravnavalo in ocenilo akcije NNNP, ki so jih lani izvedli na severnopriforskem območju. V okviru akcij so še posebno pozornost namenili preventivnemu delovanju in aktivnosti na področju varnosti v prometu, varstvu pred požari in varstvu narave. Usklajevalec vseh akcij je bil koordinacijski odbor za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito pri občinski konferenci SZDL. Aktivno pa so v akcijah sodelovali še svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, občinska gasilska zveza, občinski odbor Rdečega križa in postaja milice. Prvi so še posebej delovali na področju varnosti otrok in mladine v prometu. Pripravljajo pa tudi za vse delovne organizacije, ki imajo v svoji dejavnosti večje število družbenih vozil, predavanja na temo varovanje družbenega premoženja in varčevanje z gorivom ter obnovitev znanja iz prometnih predpisov.

Občinska gasilska zveza se je vključila v akcijo na področju preventive protipožarne varnosti. V obsežni akciji, ki je zajela vso občino, so strokovnjaki s področja požarne varnosti načrtno analizirali požarno varnost oziroma požarno ogroženost ne samo strnjenih naselij, pač pa tudi posameznih poslopij in objektov ter gozdnih površin. Preverili so delovanje protipožarnih naprav – od hidrantov na vodovodnih omrežjih do gasilskih aparatov. Ta akcija še vedno teče, pripravljajo pa že usposabljanje vseh odraslih občanov po stanovanjskih blokih in soseskah, da bi znali pravilno ukrepati v primeru požarov.

Tvorno se je v akciji NNNP vključil tudi občinski odbor Rdečega križa s svojimi 43 organizacijami na terenu. Izpeljali so dve akciji urejanja okolja in zbiranja sekundar-

nih surovin. V vsaki akciji je sodelovalo več kot 4000 članov. Odstranili so vsa divja smetišča in očistili vodotoke, zbrali 14 ton odpadnega papirja. Kot zanimivost velja omeniti, da je bilo zbranih tudi 10 ton starih arhivov, 24 ton odpadnega železa in še marsikaj.

Tudi letošnji program je izredno pester in ga bodo v celoti izvedli, vse akcije pa finančno podpira Zavarovalna skupnost Triglav.

Flip Šemrl

Pred programsko konferenco

V začetku februarja je bila v Radovljici peta redna seja predsedstva občinske konference zveze rezervnih vojaških starešin. Na seji so dopolnili predlog pravil občinske in krajevnih konferenc ZRVS. Pravila bodo dokončno sprejeli na programski konferenci OK ZRVS, ki bo 21. februarja 1983.

Dogovorili so se, da bodo na skupščini razpravljali o delu vseh organov ZRVS v minulemu letu, o programih dela za leto 1983, zaključnem računu za leto 1982 in finančnem načrtu za leto 1983. Predlog finančnega načrta za leto 1983 je enak lanskoletni porabi, ker so pri sestavi upoštevali stabilizacijske ukrepe. Predsedstvo je zadolžilo komisije, naj že med letom zberejo, oziroma pripravijo predloge za podelitev zlatih značk v letu 1983.

Na seji so sprejeli sklep, da se bodo udeležili kurirskega smuka na Jesenicah tudi člani RVS iz radovljiške občine. Med letom bodo organizirali in izvedli tekmovanje v odbojki in odprto prvenstvo članov ZRVS v streljanju z avtomatsko puško in pištolo. Prvenstvo bo pripravila in izvedla komisija za izvedbo proslav, prireditev in tekmovanj v sodelovanju s štabom za teritorialno obrambo.

Ciril Rozman

Več tem iz NOB Loški razgledi 29

Te dni je izšel devetindvajseti letnik Loških razgledov. Kot v vseh dosedanjih je tudi v letošnjem bogato poglavje o narodnoosvobodilni vojni, saj obsega kar sto strani. Avtorji posameznih prispevkov so Niko Kavčič, Marijan Masterl, Janko Mravlje in Svetko Kobal.

Niko Kavčič v prispevku »Še o Milošu Ziherlu-njegovi poti in dobi, ki jo je ustvarjal« obširno in kritično dopolnjuje prispevek Svetka Kobala o Milošu Ziherlu v prejšnji številki Loških razgledov, še posebej o poljski tehniki (Niko Kav-

čič je danes edini še živeči član prve trojke iz poljske tehnike) in o tehniki na Primoževi žagi v Škofji Loki. Kot eden izmed soustvarjalcev NOB ožjega in širšega področja Škofje Loke je strnil Niko Kavčič svoj prispevek v tri poglavja: Moje misli o rojevanju prve pisane partizanske besede na Gorenjskem, Novi Pokrajinski komite KPS za Gorenjsko pričinja spodbujati delo tehnike Poljskega bataljona in Organizacijsko-politične vojaške okoliščine, ki so Milošu Ziherlu omogočile delo in ga varovale na Primoževi

žagi. Njegovi spomini temeljijo na bogatem dokumentarnem gradivu in korespondenci iz tistega časa.

Marijan Masterl v članku z naslovom »Trije črni dnevi in prerani grobovi v Crngrobu« opisuje, kako so padli partizani Slavka Zorman in Franc Kalan 5. marca 1944 na Markovi ravni in Griču, Ivan Lužan 17. avgusta 1944 po divjaškem domobranskem zločinu v Ošovci ter aktivistka Ivana Masterl v zadnjem umoru domobrancev 8. maja 1945.

Janko Mravlje je tudi v letošnji številki pripravil pregled poveljniškega kadra, tokrat Poljske, Žirovske in Črnovrške čete v sestavi Poljskega bataljona. Avtor objavlja kratke življenje-

pise in fotografije poveljniškega kadra teh čet.

Svetko Kobal-Florjan se letos oglašja s prispevkom »Kako smo 'tiskali' in uporabljali prve letake, izdelane leta 1941 v Škofji Loki«. Opisuje, kako so avgusta 1941 natisnili dva letaka proti okupatorju in njegovemu namenu, da tudi v Škofji Loki organizirajo brambovsko organizacijo. S trošilno akcijo le-teh in drugih trošilnih lističev na telovadišču v Pušalu na večer pred parado Wermannscaafte, so začasno onemogočili takšno formiranje.

Devetindvajseti Loški razgledi so izšli v nakladi 1600 izvodov, uredil jih je dr. France Leben, izdalo pa Muzejsko društvo v Škofji Loki.

France Fodnar

Četrtojulijske nagrade

Ne zamudite s predlogi!

Sredi januarja je bil v jugoslovanskih sredstvih javnega obveščanja objavljen vsejugoslovanski natečaj sveta sklada zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije za podelitev letošnjih nagrad »Četrty julij«. Organizacije, združenja, društva, družbenopolitične organizacije ter skupine in posamezniki so lahko predlagatelji. Opozorili bi vas radi, da je zadnji rok za prijavo predlogov 1. marec 1983 na naslov: Svetu sklada zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije »4. julij«, bulevar Lenjina.

Pred odprtjem stalne zbirke poimpresionistične umetnosti v Kostanjevici na Krki

Kraj, da je malo takšnih

Če bi se vprašali, koliko imamo v naši republiki krajev, ki jim lahko rečemo kulturno središče, bi se naštevane končale že po nekaj imenih. Med temi bi bila Slovenj Gradec in Trebnje, posebno mesto pa bi prav gotovo pripadlo Kostanjevici na Krki. To najmanjše slovensko mesto ima namreč samo 671 prebivalcev; dobesedno živi za kulturo. V kraju je toliko likovnih salonov in galerij, da bi bila na njih ponosna še veliko večja mesta, kot je Kostanjevica.

Obiskovalci, ki pridejo iskat v Kostanjevico mir in lepa doživetja, potrebujejo kar precej časa, če si hočejo ogledati vse kulturno bogstvo. Na žalost je stabilizacija segla tudi na kulturno področje in ena od najstarejših ustanov, Lamutov likovni salon, letos že drugič ne bo odprl svojih vrat. Občinska kulturna skupnost v Krškem ga je enostavno črtala iz svojega programa dejavnosti. Škoda, da bo tako prekinjeno delo enega od najstarejših in najuglednejših likovnih razstavišč pri nas.

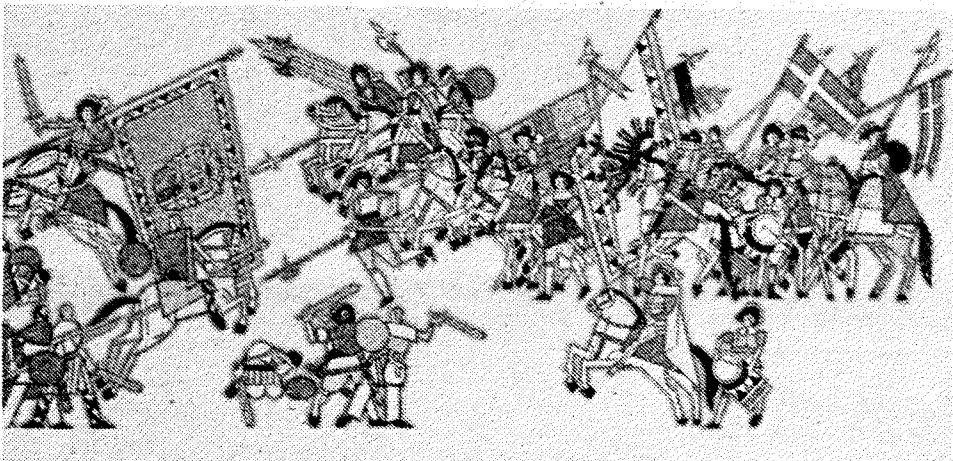
V Kostanjevici na Krki si lahko obiskovalci med drugim ogledajo sredi mesta v Miklavževi cerkvi obsežne freske Jožeta Gorjupa, ki jih je dokončal malo pred smrtjo. Največ pozornosti pa

bi prav gotovo veljalo staremu samostanu, nedaleč od Kostanjevice. Zgodovina »gradu«, kot mu pravijo domačini, sega v konec prve polovice trinajstega stoletja.

in grafičnih del ter stalnima zbirka najpomembnejših del Jožeta Gorjupa in Toneta Kralja. Leta 1977 pa se je tem zbirkam pridružila še slikarska zbirka starih mojstrov iz

muzeja Slovenije, hortikulturni obrat GG Brežice in Mednarodna vinoteka.

Grad in njegova okolica sta tako kot vsa Kostanjevica na Krki nacionalna in kulturna spomenika prve kategorije. Vhod v samostan in vhod v samostansko cerkev je poslikal slovenski slikar

Del mozaika »Bitka na Krškem polju« z južnega pročelja osnovne šole v Kostanjevici na Krki

Obnavljajo ga že več kot dvajset let, saj je bil med vojno požgan. Od leta 1956 so v njem prireditve Dolenjskega kulturnega festivala, od leta 1961 ga obiskujejo udeleženci Forme vive. Od leta 1974 daje grad streho Galeriji Božidarja Jakca z bogatim pregledom njegovih slikarskih

samostana Pleterje. V gradu so našli tudi prostor za Lapidarij najlepših klesarskih primerkov srednjeveškega stavbarstva. Poleg teh pa so v velikanski stavbi samostana našli svoj prostor tudi osrednje skladišče cvička, polnilnica steklenic cvička, vinarska zbirka Tehničnega

baročne dobe Franc Jelovšek. Cerkev sama pa spada med najdragocenejše arhitektonske spomenike na Slovenskem, saj je bila zgrajena v prvi polovici 13. stoletja v gotičnem stilu. V cerkvi, ki že od leta 1786 ne služi svojemu namenu, in na grajskem dvorišču vsako leto potekajo prireditve Dolenjskega kulturnega festivala. Dvorana v cerkvi je izredno akustična in v njej prirejajo koncerte. Samostanski vrt pa je že postal pretesen za več kot sto monumentalnih kipov iz slovečega hrastovega lesa iz bližnjega Krakovskega gozda, ki so jih izklesali mojstri dleta iz Jugoslavije in drugih držav z vsega sveta.

Poseben užitek pa je prav gotovo ogled osnovne šole, ki nosi ime po Jožetu Gorjupu. Južno pročelje šole namreč pokriva mozaik (800x2300 centimetrov) avtorjev Ivana Seljaka-Copiča in Alfia Tambossa-Ultre. Mozaik ponazarja bitko na Krškem polju. V šoli je šolska galerija Jožeta Gorjupa, v kateri je stalna zbirka poimpresionistične umetno-

sti in obsega nad 2000 del, ki jih je darovalo 237 domačin in tujih umetnikov.

Prihodnjo soboto, 19. februarja, bodo ob enajsti uri slovesno odprli stalno zbir-

V soboto bo iz Ljubljane v Kostanjevico na otvoritev stalne zbirke peljal poseben Komposov avtobus. Podrobnejše informacije lahko dobite po telefonu 323-496.

ko. Sedanja postavitev bo obsegala 210 del, ki jih je ustvarilo 147 umetnikov. Zbirko bo odprl podpredsednik SAZU Bratko Kreft, strokovni oris zbirke pa bo podal Andrej Smrekar.

Bojan Kuntarič

V Mariboru so snemali film Vojaki in kultura

O kulturnem življenju v JLA vemo pravzaprav zelo malo, premalo, bi rekli. Ob različnih proslavah sicer videvamo vojaške ansamble, recitatorje, folkloriste... In ko nam povedo, da so ti fantje amaterji, da so se šele v JLA začeli ukvarjati s plesom, folklorom, se čudimo. Kako je mogoče, ob vseh obveznostih, ki jih imajo, v tako kratkem času...

»O tem, kar se dogaja na kulturnem področju za vojašniškimi zidovi, vemo veliko premalo,« meni Krešo Sidik, režiser in avtor novega filma Zastave filma iz Beograda o kulturnem življenju in snovanju vojakov. »Prav zato, da bi tako občane kot mlade vojaške seznanili s tem, kaj je na področju kulture mogoče doseči tudi v JLA, smo se odločili, da posnamemo film o kul-

turnem življenju v armadi. Odpravili smo se v Maribor, ki že dolgo slovi po dobrem delu kulturnih skupin in sekcij in po vzornem sodelovanju z občani in mladimi iz Maribora.«

Film bo dolg 30 minut in sodi v vrst kratkega igranega filma. Mlad vojak, igra ga Dragan Bjelogrič, deček Sirogojno iz filma o Bošku Buhi, pride v JLA in skupaj z njim tudi gledalci spoznavajo vojaško življenje z druge, kulturniške in prostočasne strani. Fant spozna novo okolje, nove tovariše, drugo kulturo. Kali se, oblikuje se in o vsem, kar doživlja, piše prijatelju domov. Vključi se v kulturniške skupine, pripravlja program za generacijo, ki prihaja, z jasnimi sporočili, tu, kjer smo nehali mi, ki gremo domov, nadaljujte vi, ki ste šele

prišli. Film se konča z Brankovim kolom, ki so ga vojaki in dijakinje kemijske šole iz Ruš pripravili nalašč za to snemanje. V izredno kratkem času so obvladali vse zapletene korake. Kaže pa, da bo postalo to kolo sestavni del njihovega programa.

»Povedati moram, da so nam v Mariboru povsod pomagali, tako občani kot starešine in vojak. Lepo je bilo delati v takem okolju. Upam, da bomo tu še kdaj kaj posneli,« pravi Krešo Sidik, ki ga čaka v Beogradu, v studijih še ogromno dela. Če bo vse po sreči, bo film prvič predvajan v marcu, na festivalu kratkega igranega in dokumentarnega filma, če pa ne, bo treba na njegov start čakati malo dlje.

Življenje v mariborskih vojašnicah pa teče dalje. Kot da se ni nič zgodilo. Le vojaki so vsak dan bogatejši za nova znanja in spoznanja. Tudi na področju kulture.

Asja Matjaž

Slovensko strokovno-sindikalno časopisje od konca 19. stoletja do Delavske enotnosti

V Koroškem pokrajinskem muzeju revolucije v Slovenj Gradcu je v počastitev slovenskega kulturnega praznika odprta razstava »Slovensko strokovno-sindikalno časopisje od konca 19. stoletja do Delavske enotnosti«. Omenjeno razstavo so pripravili v Ljubljani leta 1982, in sicer v počastitev 40. obletnice izida prve številke Delavske enotnosti (20. 11. 1942). Pokrovitelj razstave je bil republiški svet ZSS v Ljubljani. Scenarij oziroma idejno zasnovi je izoblikoval dr. Mirko Stiplovesek, profesor filozofske fakultete v Ljubljani, gradivo pa so prispevali: Muzej ljudske revolucije Slovenije, Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, Inštitut za sociologijo in filozofijo, Zgodovinski arhiv CK ZKS, Narodna in univerzitetna knjižnica iz Ljubljane ter knjižnice iz Trsta in z Dunaja. Ta razstava prikazuje najvažnejša sindikalna glasila na Slovenskem od leta 1895 do leta 1942, to je do izida prve številke Delavske enotnosti – časopisa slovenskega delavstva, vključenega v OF slovenskega naroda.

Razstava je pripravljena skrbno in pregledno, zajema pa okrog 250 fotokopij sindikalnih časopisov in fotografij. Doslej je gostovala v Ljubljani, Trbovljah, Celju in Mariboru, v Slovenj Gradcu pa si jo lahko ogledate od 7. 2. 1983 do 28. 2. 1983.

Adolf Ankon

Novo pri založbah

Partizanska knjiga je poslala med bralce knjigo dr. Nikole Nikolića Z ranjenci prek Sutjeske. Knjiga je nastala na osnovi dnevninskih zapiskov in spominov na bolnišnico 1. proletarske divizije ter je prevedena naravnost iz rokopisa. Avtor, udeleženec NOB, partizanski zdravnik, interniranec Jasenovca, je že izdal dve knjigi. Prvo, o taborišču Jasenovac, je v slovenščini izdala založba Borec, drugo, Otroci s Kozare, pa Partizanska knjiga.

Cankarjeva založba je prejšnji teden predstavila še dve svoji leksikalni deli: Okolje in Slovenska književnost. Tako sedaj zbirka leksikonov CZ šteje že enajst knjig, ki zajemajo s področij biologije, geografije, kemije, fizike, matematike, literature, likovne umetnosti, družboslovja in glasbe ter sedaj še iz okolja in slovenske književnosti.

Zlasti navdušuje leksikon Slovenska književnost, ki je prvi s tega področja pri nas sploh. Naloga in želja sodelavcev je bila, da bi zajeli v gesla kar najširši krog slovenskih literarnih ustvarjalcev, književnikov in njihovih sopotnikov, pri čemer pa so morali upoštevati omejen prostor ter tako uveljaviti določene vrednostne kriterije. V geslih so najprej predstavljeni avtorji, nato bibliografije ter literatura o posameznih avtorjih. Strokovne sodelavce pri tej izvirni nalogi je vodil dr. Janko Kos.

Mali leksikon Okolje je po predlogi nemškega Herderjevega leksikona strokovno uredil dr. Avguštin Lah.

B. Ž. J.

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 9

O dvajsetem stoletju govorijo kot o stoletju vojaških, političnih, gospodarskih in družbenih kriz. Katere so krize preteklosti, sedanjosti in prihodnosti? Kakšni so njihovi vzroki in kakšne posledice?

Skrivna in odkrita vojna proti Nikaragvi

Honduras naj bi bil izhodišče za bodočo intervencijo v sandinistični Nikaragvi; Američani stopnjujejo pritiske na Managvo, ki je prisiljena krepiti obrambo in iskati pomoč na vzhodu

Stiri tisoč honduraških in 1600 ameriških vojakov je v začetku meseca sodelovalo v velikih vojaških manevrih v neposredni bližini meje z Nikaragvo. Manevri, ki so jim ameriški načrtovalci nadeli ime »Velika pinija«, so bili že tretji te vrste po letu 1981 in naj bi pripravili Honduras na morebitno vojno z Nikaragvo.

Manevri so potekali na območju, kjer je cela vrsta vojaških taborišč, v katerih se vezbajo nasprotniki nikaragvske sandinistične revolucije in od koder se odpravljajo na subverzivne akcije proti ciljem na nikaragven-skem ozemlju. Funkcionarji vlade v Managvi so v minulih mesecih nenehno opozarjali na rastočo dejavnost diverzantov, ki jih podpirata Honduras in ZDA. Samo v minulem mesecu je izgubilo življenje sto ljudi; 24 nikaragvenških vojakov in 14 civilistov ter 54 »kontrarevolucionarjev«, ki so se vtihotapili s honduraškega ozemlja.

To je bil tudi vzrok odločitve, da je revolucionarna vlada v Managvi v minulih tednih poslala na obmejno območje močne okrepitve in da je tako v armadi kot v milici uvedla delno stanje pripravljenosti.

Član nikaragvenskega revolucionarnega sveta Sergio Ramirez Mercado je tik pred začetkom honduraško-ameriških manevrov izrazil za skrbljenost Nikaragve z besedami: »V prihodnosti pričakujemo še obsežnejše oborožene akcije, kajti kontrarevolucionarji zdaj nimajo samo podpore honduraške armade, temveč imajo za seboj tudi ameriško vojsko.«

»Agresivno dejanje«

Po mnenju nikaragvenskega vodstva so bili vojaški manevri (največji kar so jih ZDA kdajkoli organizirale v Srednji Ameriki) dejanje odkrite agresije. V najboljšem primeru so bili – priprava na agresijo, toliko bolj, če upoštevamo druge podatke o krepitvi vojaškega pritiska na Nikaragvo.

Kot rečeno, so bili to že tretji ameriško-honduraški vojaški manevri; sicer pa so ZDA v minulih dveh letih izvedle tudi izredno obsežne pomorske manevre na območju Karibov. Novembra 1981 je v takšnih manevrih sodelovalo 38 ladij in 200 letal, maja lani pa najmanj 60 ladij, 360 lovcev in bombnikov ter 132 transportnih letal. To je bila ena največjih pomorskih operacij, saj je v njej sodelovalo kar 45.000 ameriških vojakov.

V minulih desetih mesecih je Bela hiša svojo karibsko floto spravila v stanje pripravljenosti, medtem ko je poslala v zaliv Fonseca, blizu zahodne, tihomorske obale Nikaragve, posebno opremljeno vohunsko ladjo, ki naj bi nadzorovala vse vojaške premike v Nikaragvi in bila seveda na razpolago za oborožene akcije protirevolucionarjev s honduraškega

ozemlja. Podobno nalogo imajo tudi vohunska letala Lockheed SR-71, ki vsakodnevno preletavajo Nikaragvo na višini 26 kilometrov. V prvi stopnji pripravljenosti so že dolge mesece tudi pripadniki ameriške mornariške pehote v oporiščih Portorika, Paname in na obalah Floride.

Obsežna finančna in vojaška pomoč ZDA se steka v Salvador in Honduras, proti sandinistični vladavini v Nikaragvi pa z odobritvijo ameriške vlade pospešeno deluje tudi ameriška osrednja obveščevalna služba CIA, ki ima v ta namen odobrena posebna sredstva.

Za Američane, oziroma za vlado predsednika Reagana, je Nikaragva »oporišče za razširjanje »subverzivne« dejavnosti v sosednje srednje-ameriške države ter za prenos kubansko-sovjetskih, komunističnih in marksistično-leninističnih vplivov.«

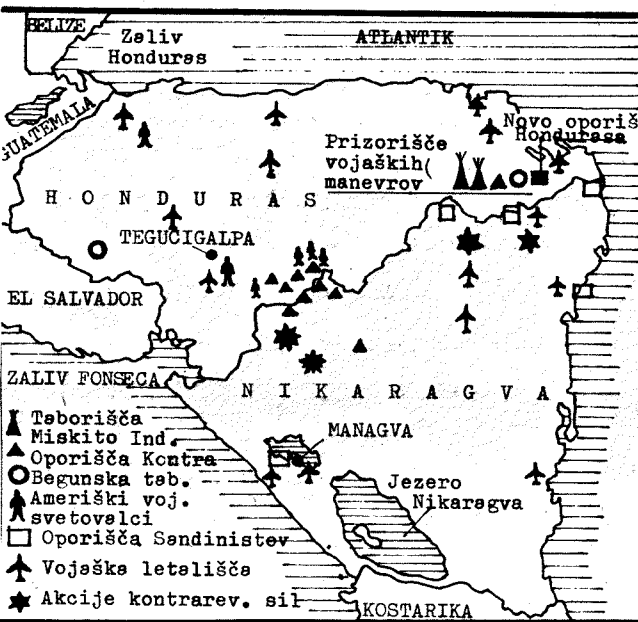
Cilj propagande, obveščevalne in odkrite vojne, ki jo vodi Washington, je pripraviti sandiniste, da bi postali bolj »proameriško razpoloženi«, oziroma jih izriniti z oblasti; Američani delujejo na podlagi teorije, da je potrebno sandiniste politično onemogočiti ali jih zrniti v džunglo, sicer bo njihova revolucija postala »grožec vzor za celotno Srednjo Ameriko«.

»Dobrohotna skrb« ZDA

New York Times je med lanskoletno turnejo predsednika Reagana po Latinski Ameriki ironično zapisal, »da ameriška vlada ni izbirala sredstev, kot so skrivne operacije CIA v Srednji Ameriki, samo da bi na tem področju ohranila svoje interese«.

To posebej velja za prete-

ameriškega izkoriščanja in nasilja že od začetka stoletja. Malokdo bo vedel, da je ameriška mornarica prvič intervenirala v Nikaragvi že leta 1910, menda z namenom, da bi zagotovila uspeh protivladne revolucije (!). V letih od 1912 do 1925 je bil garnizon ameriške mornariške pehote »marincev« tista prevladujoča sila, ki je pomagala na oblast vladam, naklonjenim ZDA, ameriški bančniki

pa so vodili osrednjo nikaragvensko banko, pobirali carinske pristojbine in imeli v rokah železniško mrežo dežele.

Takoj, ko je garnizon marincev zapustil Nikaragvo, so se začeli nemiri, kajti Nikaragvenci niso hoteli služiti ameriškim interesom. Ze leta 1926 so se marinci vrnili in ostali v deželi vse do leta 1933. Odšli so šele potem, ko so ustanovili in izurili novo nikaragvensko »Nacionalno gardo« pod vodstvom Anastasia Somoze Garcie.

sko bogastvo, uživajoč ves čas brezrezervno in dobrohotno podporo ZDA.

Potem ko je sandinistična revolucija opravila z vladajočo družino Somoza, je vse kazalo, da bo ameriška administracija pod predsednikom Carterjem, navezala dobre stike z novo Nikaragvo. Toda kombinacija revolucionarne retorike sandinistov in nekaterih njihovih ukrepov, skupaj z odločnim nasprotovanjem ameriškega kongresa, da bi ZDA Nikaragvi odobrile gospodarsko pomoč, je te poskuse zatrla v kali. Konec leta 1981 je nova ameriška vlada pod Reaganom znova zavzela preizkušeno »protirevolucionarno politiko« ter se lotila podtalne vojne proti Nikaragvi, češ da sandinisti »podpirajo uporiško gibanje v Salvadorju«. Bela hiša je pod novim vodjem poiskala zaveznika s pobeglimi pripadniki osvražene Somozove Nacionalne garde.

Kdo so kontrarevolucionarji?

Pod plaščem ameriških interesov, vojaške in finančne pomoči, se je znašel širok spekter emigrantov in pusto-

ske emigrante v Hondurasu. CIA tem kontrarevolucionarnem nudi pettedensko urjenje, opremlja pa jih tudi z lahkim in težkim orožjem.

Doslej je njihovo število naraslo na kakih 4500 mož, razdeljenih v majhne skupine, ki se tihotapijo na ozemlje Nikaragve. Sestavljajo jih predvsem bivši Somozovi gardisti skupine »campesino«, kmetov, ki so pribežali iz Nikaragve ter pripadniki indijskega plemena Miskito. Združeni so pod zastavo »Nikaragvske demokratske fronte«; najvidnejši vojaški poveljnik pa je nekdanji polkovnik Somozove garde Enriqo Bermudez.

Ta armada, izurjena v ZDA, oborožena z ameriškim orožjem, podprta z nasveti ameriških »vojaških svetovalcev« ter bivajoča v oporiščih na ozemlju Hondurasu in menda celo na območju Nikaragve, v oddelkih po 40 mož, napada pomembnejše objekte v Nikaragvi: predvsem so njene akcije usmerjene proti industrijskim, kmetijskim in prometnim objektom. Neposredni cilj kontrarevolucionarjev je, da bi zasedli celotno vzhodno pokrajino Nikaragve ter ustanovili začasno vlado. Toda zaradi različnih političnih pogledov in interesov niso najbolj složni, Američani pa kljub dolgotrajnim prizadevanjem še niso našli osebnosti, ki bi lahko okrog sebe zbrala vse različne grupacije.

»Nevarna« Nikaragva

Američani naj bi sprva želeli preko akcij agencije CIA samo onemogočiti oziroma pretrgati kanale za prevoz orožja, namenjenega salvadorskim gverilcem, ki vodijo iz Nikaragve skozi honduraško ozemlje. Toda ta začetna operacija, ki naj bi zaposlila le kakih 500 nikaragvenških emigrantov, je prerasla v operacijo »priprava za vojni poseg v Nikaragvi«.

Potem ko je bivši ameriški državni sekretar Haig pred člani kongresa »poročal« o totalitarnem značaju sandinističnega režima ter predlagal celo vojaško blokado, ki naj bi preprečila »nikaragvensko subverzijo v el Salvadorju«, je Bela hiša odobrila obsežno tajno operacijo pod vodstvom agencije CIA.

Obsežnost operacij obveščevalne agencije je kmalu prodrila v ameriški tisk in naletela na ostre kritike tako v ameriški kot v mednarodni javnosti. Marca lani se je zato agenciji zazdelo potrebno, da je prek namestnika direktorja admirala Bobbyja Inmana objavila šest zračnih fotografij vojaških oporišč v Nikaragvi. Slike naj bi po besedah Inmana dokazovale, kako Nikaragva pospešeno krepí svojo vojaško silo, kako gradi 36 novih vojaških naprav in objektov, dokazovale naj bi »navzočnost« sovjetskih helikopterjev in tankov ter »dograjevanje letalskih stez na treh letališčih.

Toda, medtem ko je javnosti bila predstavljena takšna slika »grožnje, ki prihaja iz Nikaragve«, so bili še vedno v veljavi tile podatki o sandinistični armadi: vojska šteje 25.000 izurjenih vojakov in 25.000 rezervistov, v milici je kakih 70.000 prostovoljcev, v nekaterih nevarnih območjih pa nosijo orožje tudi kmetje. Nikaragva nima mornarice, njeno »letalstvo«, ki naj bi uporabljalo podaljšane steze (najbrž za reaktivna letala), pa premore le tri propellerska letala Cessna 180, dva T-33 in tri T-28! Armada ima poleg tega še 25 sovjetskih tankov, za katere velja prepričanje, da nemo-

rejo biti kakšna posebna udarna sila v nikaragvenških džunglah.

Američani sicer dokazujejo svoje številke o vojaški moči sandinistov: imeli naj bi 50.000 vojakov, 200.000 mož milice ter 2000 kubanskih vojakov. Poleg sovjetskih tankov T-54 in T-55, naj bi premgli 12 oklepnih vozil BTR, protiletalske rakete Sam-6 in Sam-7 itd. V kratkem naj bi domnevno dobili nekaj letal Mig-21, ki naj bi jih vozili domači piloti, zdaj menda na šolanju v Bolgariji.

Nasprotni učinek

S svojim vmešavanjem, z gospodarsko in vojaško pomočjo Salvadorju in Hondurasu, so ZDA v precejšnji meri zmilitalizirale celotno območje nekdanjih bananjskih republik, toda podtalna vojna proti Nikaragvi jim je prinesla prav nasprotno rezultate od pričakovanih. Ameriška intervencija je celo utrdila moč sandinističnega revolucionarnega sveta na domačem področju, hkrati pa ga je prisilila v to, da se je v večji meri naslonil na Kubo in Sovjetsko zvezo, na njuno gospodarsko in vojaško pomoč. Celotni tisti Nikaragvenci, ki nasprotujejo sandinistični vladavini, se posmejujejo politiki Washingtona, češ, da je naivna in kontraproduktivna.

Kljub mnogim težavam in nerodnostim v začetku – tako na primer je prisilna kolektivizacija kmetijstvu poglavalu nemalo kmetov-campesinov v izgnanstvo, in celo v vrste kontrarevolucionarjev, odtujala pa je tudi indijansko pleme Miskitov, ki se prav tako na območju Hondurasu udinajo Američanom – se je sandinistična revolucija utrčila in si pridobila široko zaslombo. Sami ameriški izvedenci za Srednjo Ameriko priznavajo, da bi sandinisti danes brez težav dobili splošne volitve in s tem mandat, da nadaljujejo pridobitve revolucije, ki je odpravila z dinastijo Somoza.

Washington Post je v januarškem uvodniku dovolj zgovorno orisal nespametno ravnanje Reaganove vlade do dogajanja v »njemem srednjeameriškem dvorišču«: »Kaže, da nismo sposobni naše politike utemeljiti na podlagi realističnih analiz preteklosti... Morda se bojimo, da bo priznanje naših grehov iz preteklosti napeljalo vodo na mlin ekstremnih protiameriških sil? Toda, ko načrtujemo našo politiko, ne da bi upoštevali spoznanja preteklosti, postajamo zaveznički napačne verzije »stabilnosti«, ki naj zapeljuje v podpiranje reakcionarnih režimov. To je, prav tistih, režimov, ki se nobenemu Američanu ne zdijo sprejemljivi! Na koncu smo prisiljeni zahtevati od ljudstev Latinske Amerike, naj sprejmejo razmere, ki jih mi sami ne bi hoteli niti v sanjah. Zakaj smo potem tako neljubo presenečeni, ko nočejo sodelovati z nami (in se raje odločajo za revolucijo)?«

Eden od najbolj uglednih sandinističnih poveljnikov Tomas Borge, ki velja za radikalka, sodi, da bo zmaga revolucionarnih sil v Srednji Ameriki pravzaprav koristila ZDA. Zmagovite revolucije naj bi delovale kot »pomirilo«, ki bi vzelo ost ameriškim agresivnim težnjam. »Potem ko bodo revolucije prevzele oblast,« pravi Borge, »se bc Washington preprosto moral prilagoditi novim razmeram. Edina pot za ameriško vlado bc realnejša politika.«

Morda se Američani bojijo prav tega, da se bodo moral pomiriti z revolucijami, ki se bile, ki so v teku, ali ki bodo sledile? Vrenja v Srednji Ameriki še dolgo ne bo ko nec.

Ameriško časopisje je priobčilo celo vrsto podobnih slik, ki pričajo o »tajnih akcijah« ameriške obveščevalne službe CIA proti Nikaragvi. Zgornja je bila posneta v Puerto Lempiri, v Hondurasu, v trenutku, ko se »odposlanci« CIA odpravljajo na obisk k šefom honduraške armade.

klost odnosov ZDA z »bananjskimi republikami«, kot so nekoč označevali majhne srednjeameriške države. Nikaragva je bila predmet

Do leta 1936 je bil Somoza že trdno v sedlu. V naslednjih 43 letih je skupaj s sinovoma ustanovil vladavino nasilja ter si zgradil velikan-

Američanov, predvsem bivših pripadnikov zloglasnih »zelenih baret«, ki so se proslavili v Vietnamu, da bi izurili desničarske nikaragven-

Uničenje belogardističnega oporišča v samostanu Pleterje pred 40 leti

Operativni štab slovenskih in hrvaških partizanskih brigad je še v Zumberaku načrtoval, da bi v drugi polovici februarja 1943 z brigadami, ki mu bodo na razpolago, uničil sovražne, predvsem belogardistične postojanke pod Gorjanci. Na ta način naj bi se onemogočilo, da bi to področje postalo izhodišče za širjenje belogardizma. Slovensko narodno-osvobodilno gibanje bi z uresničenjem tega načrta pridobilo zaledje za partizanske boje okoli Gorjancev. Zato je bilo nujno potrebno uničiti predvsem belogardistični oporišči v samostanu Pleterje in Dolenji Brezovici, ki sta bili še najbolj samostojni belogardistični postojanki, čeprav nista bili brez neposrednega nadzora italijanske okupatorske vojske. Nalogo, da uniči v samostanu Pleterje utrjene belogardiste, je dobila Cankarjeva, 13. hrvaška proletarska brigada Rade Končarja naj bi zavarovala napad Cankarjeve in uničila belogardiste v Dolenji Brezovici, Tomsiceva naj bi zavarovala te napade iz smeri Novega mesta, Gubčevi brigadi pa je bilo naloženo, da ostane v Zumberaku in z akcijami na železniško progo Zagreb-Karlovac zavede sovražnika glede namena jedra brigad in jih zavaruje z vzhodne strani.

Belogardisti v samostanu Pleterje

Samostan Pleterje je predstavljal že brez dodatnih utrjevalnih del veliko in težko osvojljivo trdnjavo. Že dejstvo, da so samo zunanji zidovi dolgi kar 2600 metrov, visoki pa tudi več kot 6 metrov, da je v notranjosti kar 60 raznih stavb, dvoje cerkev, cel splet hodnikov, ki se med seboj križajo in so dolgi več kilometrov, kakor tudi to, da je v notranjosti še eno obzidje visoko okoli 4 m, samo po sebi govori o tem, da je bil to izredno trd oreh za vsakega napadalca. Če se temu doda še cel sistem utrd, zlasti bunkerjev pri glavnih in pomožnih vzhodih v samostan, deloma ali popolnoma zazidani hodniki z žičnimi ovirami v obliki jezev in z odprtini za streljanje v teh zidanih pregrajah, se dobi približna slika velikega objekta, ki naj bi ga uničila Cankarjeva brigada. Temu samo približnemu opisu pleterske belogardistične postojanke je potrebno dodati vsaj še to, da so okupatorjevi hlapci zazidali marsikatero okno, ki je bilo obrnjeno v smeri zunanje obzidja. Skozi taka okna, ki so bila v prvem nadstropju, so belogardisti lahko brez skrbi opazovali vsa dogajanja okoli samostana, imeli so sijajno kritje za obstreljevanje napadajočih partizanov, še posebej tistih, ki bi se

drznili dvigniti glave čez samostanski zid. Se toliko bolj so lahko merili na tiste napadalce, ki so se po lestvah spuščali na male vrtove, kakršni so bili ob vsaki celici, v katerih so prebivali posamezni kartuzijanci. Pleterski menihi pa so na čelu s prijemem že precej časa pomagali NOB, kar so nadaljevali tudi kasneje. O tem, koliko je bilo ob napadu Cankarjeve belogardistov v oporišču, so v virih nekoliko nasprotujoči si podatki. V svoji knjigi »Kartuzija pleterje in partizani« tedanji prior pleterske kartuzije Josip Edgar Leopold-Lavov navaja, da je številčno stanje belogardistov v Pleterjah naraslo konec decembra 1942 na 250-300 mož, pred napadom na Pleterje pa naj bi odšla iz samostana večina posadke. V oporišču naj bi po njegovem ostalo le 100 belogardistov s slabo oborožitvijo; belčki naj bi bili skoraj brez avtomatskega strelskega orožja, predvsem so imeli dolge francoske puške, ki smo jih partizani šaljevali krstili za »fiziolovke«. Večina drugih virov omenja le številčno stanje belogardistov iz sredine januarja 1943, in sicer že omenjenih 250-300 mož. Izjema je le poročilo tedanjega komandanta doljenjske operativne cone Milovana Šaranovića glavnemu štabu NOV in PO Slovenije, v katerem je navedeno, da je pleterska belogardistična posadka štela 200 belogardistov. Zelo verjetno je, da je podatek tov. Šaranovića najbližji resnici, saj je to poročilo pisal po napadu, ko so bili bolj znani podatki o belogardistih v Pleterjah.

Tedanji komandant pleterske belogardistične postojanke je bil znani klerofašist Franc Sekolec, ki je začel svojo belogardistično kariero že spomladi 1942 kot

Sonja Vidmar

zaupnik belogardistične Slovenske legije v Novem mestu in bil v vodstvu novomeške bele garde. Bil je že tedaj med prvimi kandidati za belogardistično poveljni-

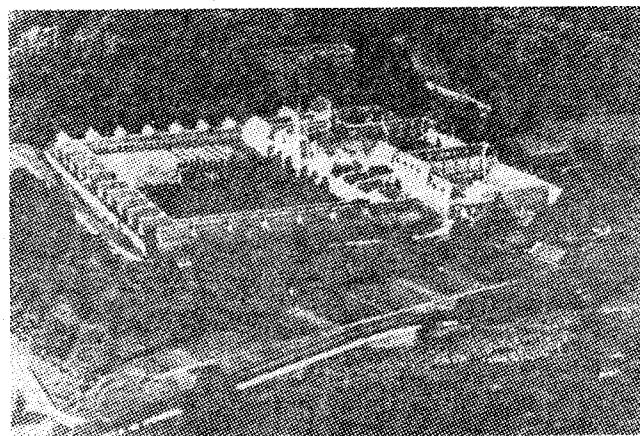
ke, ki jih je v sporazumu z Italijani v belo gardo pošiljala Slovenska legija. Kot omenja v svoji knjigi »Belogardizem«. F. Saje, je Sekolec svojo kariero belogardističnega poveljnika zaključil po begu iz Pleterij kot poveljnik belogardističnega »P« bataljona s sedežem v Stopičah. Tudi njegova komandirja čet Karo in Balant nista bila nič boljša od njega, beli vojaki pa so se »izkazali« že 12. decembra 1942, ko so ujeli tri borce 3. bataljona Cankarjeve pri Mihovem med njimi Alberta Božiča iz Kostanjevice in Stano Marinič, ki so ju skupaj s tretjim neznanim borcem ustrelili v gozdu blizu samostana. S svojim zločinskim delom so nadaljevali tudi po kapitulaciji Italije pod nemškim poveljstvom kot domobranci. Del tedanje belogardistične postojanke je namreč prešel v domobranske vrste in nadaljeval s strahovanjem po šentjernejski dolini v sestavi domobranskih postojank.

O razmerju sil pri napadu na Pleterje

Napad na belogardistično oporišče v samostanu Pleterje se lahko šteje med najtežje naloge slovenske partizanske vojske v letih 1942-1944. To nalogo pa sta v prvi noči napadla, od 18. na 19. februar 1943, dobila 1. in 3. bataljon Cankarjeve brigade, ki skupaj nista štela več kot 250 partizanov. Kolikor se upošteva, da je oporišče v samostanu branilo okoli 200 belogardistov, potem je bilo razmerje sil približno 1,25:1 v korist obeh bataljonov Cankarjeve, kar pa je znatno pod vsemi priznanimi normami za napad na tako veliko in močno utrjevano postojanko. Dejstva sicer govore o tem, da je v izjemnih primerih tudi s takim ali podobnim razmerjem sil napadalec uspel ob primernih pogojih doseči popoln uspeh. Pogoj za uspeh pa je bil v takih primerih nenađen napad in popolno presenečenje za branilce ter tudi delno demoraliziran sovražnik.

Dodatna težava za napadajočo bataljono je bila, da so bili belogardisti od svojih italijanskih gospodarjev kar dobro založeni s strelivom, ročnimi bombami in raketami za osvetlitev, čeprav je res, da jim še vedno niso zaupali toliko zalog streliva, da bi ga lahko imeli dovolj npr. za 5 ali več dni neprestanih borb. Po približni oceni, upoštevajoč znane podatke o oborožitvi obeh bataljonov Cankarjeve, in ob predpostavki, da je bila pleterska belogardistična posadka oborožena vsaj s štirimi lahкими mitraljezi, je bilo razmerje v oborožitvi vsaj 2:1 v korist napadajočih bataljo-

nov Cankarjeve. Vendar je to le teoretično razmerje. Bataljona nikakor nista smela v eni minuti izstreliti dvakrat večje količine streliva kot pleterski belogardisti, saj bi v takem primeru partizani kaj hitro porabili vso tisto količino streliva, ki je bila načrtovana za izvedbo tega napada. Dejansko je bilo torej razmerje v ognjeni moči močno v škodo obeh bataljonov Cankarjeve, saj so belogardisti glede na razpoložljive zaloge streliva izstrelili lahko do petkrat več oziroma so lahko na naše obstreljevanje odgovarjali nekolikokrat močnejše in srditejše. To smo na žalost spoznali cankarjevi zlasti v prvi noči

Samostan Pleterje pred napadom

napada, ko smo imeli tudi največje število mrtvih in ranjenih tovarišev.

Potek boja za samostan Pleterje

Zelo verjetno je, da sta poveljstvo operativne skupine slovenskih in hrvaških brigad in poveljstvo Cankarjeve brigade, ki je vodilo načrtovanje in organizacijo napada, poznali težave, ki bodo nastale pri izvajanju napada na tako oporišče, kot jo je predstavljal utrjeni samostan Pleterje. Računali pa sta prav gotovo tudi na razmerje sil in na ognjeno moč belogardistične posadke. Zato je poveljstvo Cankarjeve brigade, ki je bilo v istem sestavu kot v tritedenskih bojih v Zumberaku (poveljnik Predrag Jević-Dragan in politični komisar Jože Borštnar - Tone Gabrovčan), računalo, da se tako postojanko lahko zavzame z nenadnim, energičnim vdorom v notranjost samostana. Torej presenetiti bi morali pleterske belogardiste, v nasprotnem primeru pa bi se bilo potrebno pripraviti

na nekajdnevno obleganje postojanke, kar bi belogardiste prisililo ali k vdaji ali k izpadu, ki bi pomenil tudi likvidacijo postojanke.

Poveljstvo Cankarjeve brigade je določilo, da napad izvedeta 1. in 3. bataljon brigade. Podobno hitro in v popolni tajnosti kot je bilo to že doseženo z nočnim pohodom prek grebena Gorjancev, naj bi oba bataljona izvedla tudi sam napad na belogardistično oporišče v samostanu Pleterje. To je bil načrt, ki sta ga bataljona spoštovala, kolikor je bilo mogoče.

Nemogoče je bilo izvesti napad frontalno naenkrat z obema bataljonom, saj je bilo potrebno v večini primerov prelesti visoko prvo zunanje obzidje. Zaradi tega se je napad izvajal po posameznih borbenih skupinah, ki so bile sestavljene največkrat iz posameznih desetih, vodov ali skupin bombašev. Zato je bilo potrebno nekoliko več časa, kot smo prvotno mislili, da so se vse skupine razporedile, pripravile leste in drugo orodje, ki smo si ga sposodili pri okoliških kmetih, vendar pa je bilo vse to izvedeno tako hitro, da se je sam napad začel okoli 22. ure 18. februarja 1943, ko je obema bataljonom uspelo presenetiti belogardiste in se spustiti čez zidovje v notranjost samostana.

Večina 1. bataljona je vdrla v notranjost samostana kar po strugi majhnega potoka in se takoj spopadla z belogardisti, ki so zasedli bunkerje okoli glavnega vhoda v samostan. Z uničenjem teh bunkerjev bi bil izveden prvi del načrta, to pa je bila naloga 1. bataljona. Drugi del naloge je imel 3. bataljon, ki mu je ravno tako kot 1. bataljonu uspelo presenetiti belogardiste in se čez zid

spustiti v notranjost samostana. Tretji bataljon bi moral likvidirati bunkerje okoli zadnjih vrat samostana, kjer je bil tudi vhod v križni hodnik. Kolikor bi obema bataljonom uspelo izvesti nalogo, bi to pomenilo, da je posadka popolnoma obkoljena in celo prepolovljena, tako da bi bil napad že skoraj kronan z uspehom.

Vendar se to na žalost ni zgodilo, saj so bili belogardisti, takoj ko so nas začutili v notranjosti samostana, naenkrat na svojih položajih in odprli so besen ogenj iz pušk in lahkih mitraljezov, oglašala se je tudi strojnica iz cerkvenega stolpa, ročne bombe pa so metali kot za stavo. Obenem so spuščali v zrak rdeče rakete, tako da je bilo prizorišče borb skoraj stalno razsvetljeno. Cankarjevi smo večkrat morali poiskati kritje. Pri tem smo pazili, da ne bi imeli nepotrebnih žrtev. Zato so se borbene skupine umaknile v kritje mitralješkega ognja, iz kritja pa so mitraljezci in strelci poskušali držati pod ognjem belogardiste v bunkerjih. Na ta način naj bi omogočili bombaškim skupinam, da bi se približale bunkerjem, vendar to nikakor ni šlo. Za debele zidove bunkerjev in samostanskih stavb, ki so jih držali v rokah belogardisti, ni bilo smiselno trošiti naše strelivo, ki ga nikakor ni bilo dovolj. Tretji bataljon Cankarjeve je pri bunkerjih okoli stare cerkve, ki so bili ena od glavnih točk belogardističnih utrd, zažgal skladišče orodja, da bi belogardiste tako morda izgnal iz njihovih luknji. S tem je dal belogardistom in tudi menihom obilo dela, ko so v notranjosti gasili ogenj, da se ne bi razširil na ostale stavbe. Ena od borbenih skupin 3. bataljona pa je zažgala vrata ob gozdu, ki vodijo v veliki križni hodnik, vendar ji tudi na tem mestu ni uspelo zavzeti belogardističnih bunkerjev.

Nadaljevanje nočnih bojev, ki so trajali do zgodnjih jutranjih ur 19. februarja, ni bilo uspešno za oba bataljona Cankarjeve. Puškarjenje in obstreljevanje s kratkimi mitralješkimi rafali se je sicer nadaljevalo skoraj do zore, ko smo se morali umakniti na izhodiščne položaje. Posamezne zasede z dobrimi strelci pa so ves dan s položajev okoli samostana čakale na preži in tudi zadele nekaj belih, ki so se obnašali preveč brezskrbno.

Že takoj po začetku napada naših dveh bataljonov 18. februarja smo v redkih trenutkih, ko je medsebojno obstreljevanje med nami in belimi poenostavilo, slišali ostro streljanje, eksplozijo ročnih bomb in drdranja strojnica, ki je bilo le malo oddaljeno od samostana. Vedeli smo, da je tam, to je v Dolenji Brezovici, ki je bila okoli pol ure hoda oddaljena od nas, tudi italijansko-belogar-

Miha Butara-Aleks

Marinčkovi z Zaloške ceste 15

V poletnih počitniških mesecih smo, tako domači fantje kakor tudi dopustniki, spali na senu, najsi bo na kozolcu, v senici ali nad hlevom. Leta 1936, morebiti leto prej ali leto pozneje (1938. me ni bilo več doma) sem po že končanih počitnicah v senu iz Zasavja našel cel zavoj v rdečem omotu povezanih brošur s srpom in klavirnim vtisnjem nad napisom »O kmečkem vprašanju« ali »H kmečkem vprašanju«. Starejša brata sta bila takrat pri vojaki, zato sem kot »mulc« sklepal, da je to Tone pozabil, in zato tudi neopazno skril za svisli. Še očetu nisem ničesar povedal.

Po maturi se je Tone vpisal na pravno fakulteto LU, kjer se je vključil v napredno študentsko gibanje. Diplomiral je v prvem letu okupacije. Še pred tem, v začetku aprilske vojne je bil med prostovoljci, ki so se, kot je znano, po razsulu jugoslovanske vojske morali vrniti v Ljubljano. V Ljubljani se je, tako z družino svojih staršev kakor s starši svoje žene Danice, rojene Svetek in s svakom Dušanom vključil v aktivistično delo za OF. Prav Tone je že konec aprila 1941. leta vključil v aktivno organizirano delo za OF svojega bratranca (mojega brata. Op. M. B.) Franca, le-ta pa je takoj za tem vključil tudi mene in tudi brata Jožeta. Za Franca se je opredelil zato, ker sta bila istih let, poleg tega pa je Franc med ukrom za ključavničarja štiri leta stanoval pri Marinčkovi družini. Tone pa ni deloval samo v Ljubljani, čeprav je znano tako njegovo, kakor tudi sodelovanje

njegove soproge Danice v raznih drznih akcijah v Ljubljani (zaplenba vojaškega materiala v skladišču Gasilskega doma itd.), ampak se je podal tudi na teren. Predvojni komunist in organizator vstaje na območju Kostanjevice in dela Gorjancev, tovariš Martin Bajc-Grega, ve povedati, da sta se pri njem, v čevljarski delavnici v Kostanjevici, že v juniju 1941. leta zglasila Tone Marinček in s kujevec ter študent Stanko Kerin iz Sv. Križa, sedaj Podbočja, glede dogovora o organiziranju vstaje. Prinesla sta mu tudi »Slovenske poročevalce«. (Znano je, da je bil Stanko Kerin od 1941. leta vključen v Aktivno in organizirano delo za NOB. Leta 1942. pa so ga aretirali in 12. maja istega leta v Gramozni jami usmrtili kot talca. Pisatelj in borec NOV Tone Seliskar, ki je med učiteljem v Cerkljah ob Krki spoznal Kerinovo družino in njihovo dobro gadovopeško kapljico, je v zvezi s to smrtjo napisal znano pismo »Kerinovi mami«).

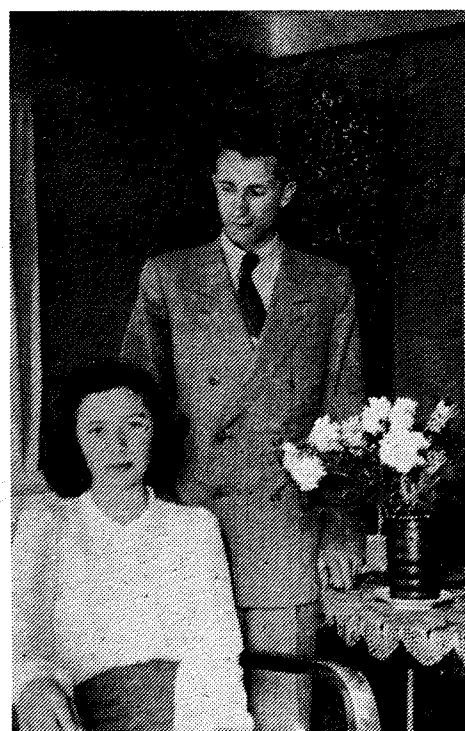
Sestega oktobra 1941. je Tone po partijskem nalogu vstopil v šolsko taborišče v Zali, kjer je postal politični funkcionar. Takoj po objavi razglašene nemških okupatorjev o preseljevanju Slovencev iz okupacijsko obmejnih predelov v Posavju in Posotelju pa sta ga tovariša Ivan Jakič-Jerin in Primož Tratnik - dr. Aleš Bebler napotila v obmejni predel Sv. Križ (sedaj Podbočje) z nalogo, da v sodelovanju s tamkajšnjimi organizatorji vstaje v podgorjanskem območju (sodeloval je tudi s tov. Bajc

Martinom-Grego iz kostanjeviškega območja in drugimi) organizira sodelovanje domačinov iz rajona Krškega polja, predvsem iz okoliša Cerklj ob Krki, v načrtovanem napadu na Bučko. Dosegel je nekaj organizacijskih rezultatov, ki pa iz določenih znanih razlogov niso bili realizirani.

Tone je odšel hudo bolan tako v šolsko taborišče v Zali kot tudi na izvajanje nalog v zvezi z napadom na Bučko. Bazedvka, ki je bila močno-opazna tudi na očeh, ga je zelo ovirala pri pohodih in nasplošno pri obvladovanju partizanskih naporov. Po bučenski akciji, v kateri je sodeloval posredno, se je podal v Ljubljano, kjer ga je operiral dr. Božidar Lavrič. Zaradi kompiracije pa je pred okrevanjem zapustil bolnišnico in se skupno z ženo Danico ter svakom Dušanom do februarja 1942. zadrževal v različnih stanovanjih, vse dokler mu niso priskrbeli ustrezne dokumente za ponovni odhod k partizanom. Zatočišče so dobili tudi v stanovanju bratranca Franca in strica - begunca Mihaela Butare na Miklošičevi 7. Tam se je v februarju 1942. tudi zadnjič srečal z očetom Tonetom.

Tone je takoj po tem srečanju, čeprav še vedno nepopolnoma zdrav, odšel k partizanom, in to v sestavi 2. grupe štajerskega bataljona ali pozneje 2. grupe odredov, kjer je bil namestnik komandanta in sekretarja komunistične partije Peter Stante-Skala. Bil je Tone-tov znanec še iz predvojnega obdobja, konec 1941. leta, med ilegalnim bivanjem v Ljubljani, pa je stanoval pri Svetkovih na Miklošičevi cesti 22, v sobi Danice in Toneta Marinčka. (O zadrževanju in stanovanju Skale v Ljubljani, mi je pripovedoval osebno P. Stante-Skala. Op. M. B.-Aleks). Tone je v 2. grupi odredov deloval kot obveščevalec in intendant ter odšel z njo na znameniti pohod prek Dolomitov in Gorenjske na Štajersko.

Po vrnitvi iz Štajerske in po najinem sreča-

Mara, rojena Marinček in Franc Šljapah-Aki, na dan poroke 14. aprila 1942. leta v podnajemniški sobi na Miklošičevi 22

nju pri Migovci nad Mirno je opravljal več odgovornih dolžnosti. Bil je komandant reletnih postaj za Dolenjsko in Belo krajino, delal je v pokrajinski tehniki za Dolenjsko, bil na mestnik vodje osrednje tehnike GS Slovenije,

Osnutek spominske medalje, ki ga je naredil partizanski kurir in slikar Franc Cegnar.

Prireditev v Občicah se je udeležila tudi pohodna enota iz Novega mesta. Čeprav so bile poti in ceste nekoliko spolzke ter poledenele, so jih prehodili brez večjih težav.

Kolenčeva mama je bila ganjena, da je njeni fantje-kurirji tudi letos niso pozabili. Ko so ji izročili šopek cvetja, pa kar ni mogla zadržati solz. Ob pomoči borcev je prišla na hišna vrata in pomahala borcem, pohodnikom in številnim obiskovalcem.

Oživele smučine Kočevskega Roga

Občice. Sončno sobotno dopoldne je, 12. februarja. V svežem snegu kakor na dlani sveže zarezane smučine se izgublja v daljavo. Najavljeni so že tradicionalni, letos 7. roški smučarski teki za pokal TV-15. Po smučinah drsijo tekmovalci. Več kot 130 jih je; pionirjev, pionirk, mladine, borcev, pripadnikov JLA. Skupine se oddaljujejo s starta, izginjajo pred očmi kar lepega števila gledalcev in navijačev. Potem se spet bližajo, najprej še kot temne postave v daljavi, zatem prepoznamo startne številke in končno nosilce, ki se skrivajo za njimi. Na cilj so: zasopli, utrujeni, vendar z iskrenim pogledom. Vzpodbud ne manjka.

In končno: zaslužene spominske medalje in nagrade kronajo prireditev.

Pred hišo številka 6 v Občicah, kjer je bila kurirska postaja TV-15, je spregovoril tudi nekdanji namestnik komandirja postaje Joško Pirnar. Govoril je o pomenu postaje.

Predstavniki PTT Slovenije so na spominsko ploščo položili venec.

Po prihodu v Občice so se tekmovalci, pohodniki, organizatorji in navijači zbrali pred hišo številka 6, kjer je bila med vojno osrednja kurirska postaja v Sloveniji. Zbrane je najprej pozdravil v imenu organizatorja Alojz Serini-Žižo. Joško Pirnar, ki je bil nekaj časa pomočnik komandirja postaje, pa je na kratko orisal pomen in vlogo TV-15 med vojno. Kako dobro so bile organizirane kurirske zveze, priča podatek, da je pismo iz Trsta potrebovalo do Občic samo tri dni. Spregovorila pa sta tudi predstavnik krajevne organizacije ZB iz Dolenjskih Toplic in odgovorni urednik TV-15 Naš tovariš Tone Urbas. Ob koncu pa so se vsi z enominutnim molkom poklonili spominu padlih kurirjev in vseh padlih in umrlih borcev.

NAŠA SEDANJOST PO POTI SLAVNE REVOLUCIJE

BILTEN ROŠKI SMUČARSKI TEKI ZA POKAL TV-15 NAŠ TOVARIŠ SMO OB 20-LETNICI IZHAJANJA BORČEVSKEGA LISTA TV-15 NAŠ TOVARIŠ IZDALI PIONIRJI - NOVINARJI OSNOVNE ŠOLE BAZA 20 V DOLENJSKIH TOPLICAH V SODELOVANJU S ČASOPISOM TV-15 NAŠ TOVARIŠ

ROJSTNI KRAJ TV-15

Kmetija v Občicah, ponosna, trdna stavba, se že na pogled razlikuje od sosednjih hiš v vasi. To je rojstna hiša kurirske postaje TV-15, ki letos praznuje svojo 40-letnico. Časopis, imenovan po tej postaji, pa praznuje 20-letnico. Mar ni ta stavba med pomembnimi pomniki našega narodnoosvobodilnega boja? Tu je bilo domovanje Kočevarjev, prebivalcev nemške narodnosti, ki pa so se leta 1942 izselili iz teh vasi. Odšli so iz Občic, kajti poklical jih je veliki »führer«. A preden so izginili za vasjo, so zagrozili, da se povrnejo s Hitlerjevo zastavo, zmagovalci in maščevalci.

Hiša v kateri je dolgo gospodovala nemška beseda, je čez noč spremenila svojo vlogo. Čez noč je mlado brstje zgodovine prerasčalo starodavnost, ki je bila tuja našemu narodu. Domačijo so zasedli partizanski kurirji. Postala je v nekem smislu partizanska domačija. Gospodarji pa so postali partizanski kurirji (med njimi tudi Tone Može, Joško Pirnar, Stane Cuznar, Marjan Učakar in Maks Burgez). Skrbeli so za nemoteno zvezo z glavnim štabom, ki je

bil na Rogu, partijsko šolo, centralno bolnišnico, tehniko, pa tudi z oddajno radijsko postajo.

Rojstni kraj osrednje kurirske postaje je pravzaprav velika, košata smreka, z vejami, ki so se dotikale tal, zavetišče, kakršnega si človek le lahko želi tam nekje v hribih pod Pogorelcem.

Šele pozneje so kurirsko postajo preselili v domačijo v Občicah, ki je nudila zavetje in gostoljubje. Od vseh strani so prihajali kurirji, tisoč nitk se je steklo v tej mali vasi. Bilo je kot na poštnem uradu.

Ljudje tod okoli niso nikoli ničesar zahtevali; le dajali so: kruh, prijazno besedo in razumevanje.

(TV-15 št. 8, 25. 2. 82)

ROG, TO ZVENEČE IME

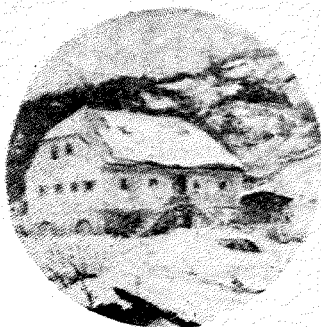
Rog. Beseda, ki vsakemu Slovincu in Jugoslovancu pomeni del naše preteklosti. Tu je bi-

lo... Misli komaj sledijo ena drugi.

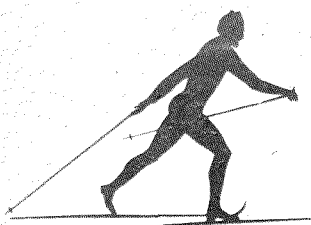
Ena izmed 145 kurirskih postaj, ki je opravljala pomembno nalogo med NOB v Sloveniji, je bila kurirska postaja TV-15, skrita zdaj tu, zdaj tam na območju Roga. V Občicah, nedaleč od Roga, med Krko in Kolpo, med Gorjanci in Kočevjem, se je ta postaja zadržala najdlje. Njene »telefonske« zveze (beri kurirji) so vzdrževale najboljšo zvezo širom po Sloveniji. Vreme pri kurirjih ni nikoli odigralo ovire, da se ne bi odpravili na pot. Okupator si skoraj ni upal prestopiti teh predelov.

Da je bilo življenje največja vrednota, izpoveduje dejstvo, da se je med štiriletnim bojem slovenskega naroda zdravilo v vseh partizanskih bolnišnicah skoraj 22.000 borcev. Sovražniku je le redko uspelo najti ranjence. Bolnišnice Jelenbreg, Jelenžleb, Zgornji in Spodnji Hrastnik, Zgornje in Spodnje Lašče, Pugled, Hrastnik, Jelendol, Stari Log, Lesen kamen, Nova vas, Toplice, Ajdovec, Planina in Vinica so kraji, ki jih obiskujejo mladi in tudi nekdanji ranjenci.

Na Rogu so našle svoj prostor tiskarne centralne tehnike KPS, Urška, Grafika 13 in partizanska tiskarna 15. Tam so tiskali časnike, brošure, grafične liste, letake, tiskovine in celo denar in obveznice ljudskega posojila. Vse natisnjeno pa je bilo treba prenesti mimo sovražnikovih postojank in bunkerjev v sleherno slovensko vasico. Tiskanega propagandnega materiala je bilo na tone. Težko bi našli primer na svetu, da je sredi največjega nasilja redno izhajal dnevni tisk in da je redno delovala pošta, saj so kurirji prinašali časopise vse tja do Trsta.

Vsi borci, svojci, spremljevalci in drugi obiskovalci so bili nemalo presenečeni nad pozornostjo, ki so jo bili deležni na sklepni prireditvi v osnovni šoli Baza 20. Predstavniki občinskega odbora ZB NOV iz Črnomlja so vsakemu izročili pravo belokranjsko pisanico. Prav za to priložnost so jih naredile tamkajšnje stare mame.

Sedmi roški teki v besedi in sliki

Se zadnji posveti pred odhodom na progo.

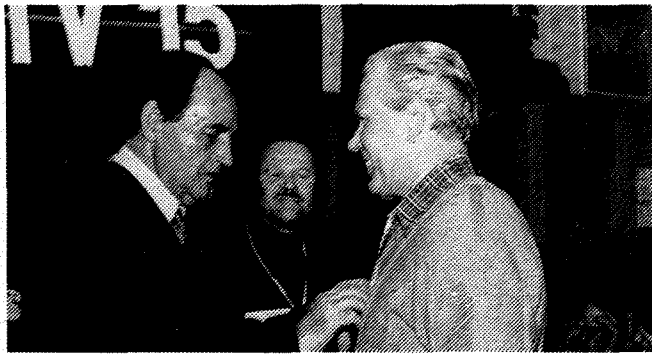

Startni strel je sprožil častni pokrovitelj in narodni heroj Jože Borštnar.

Po startnem strelu so se tekmovalci pognali po progi in si skušali priboriti najboljšo mesto za tek.

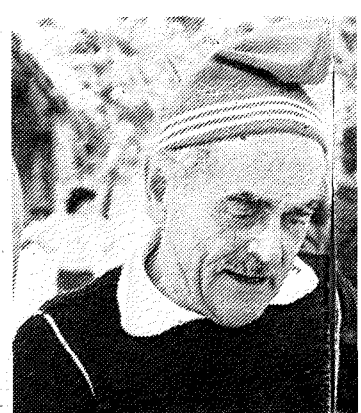
Na sklepnem delu v OŠ v Dolenjskih Toplicah so organizatorji podelili tudi šest pokalov, ki so jih prispevali: občinski odbor ZB NOV iz Novega mesta, občinski odbor ZB NOV iz Črnomlja, Odbor slovenskih radio delavnic 99 D, krajevna skupnost Dolenjske Toplice in dva uredništvo TV-15 Naš tovariš.

Sedmi je bil predsednik republiškega komiteja za borce Stane Kotnik.

Zmagovalcu v kategoriji borcev in kurirjev Gabrijelu Pančercu se je po prihodu na cilj prilegla skodelica čaja.

Drugi je bil Franc Medja.

Cetrto mesto si je prislužil Roman Stana.

Gregor Klančnik, ki mu Jože Borštnar izročila spominsko medaljo, pa je bil peti in hkrati najstarejši udeleženc tekov.

Praznik v Občicah so popestrili tudi člani pohodne enote. Skupaj z borci in kurirji so se podali v Črmošnjice, kjer so jih pozdravili najvidnejši predstavniki Dolenjske in občine Novo mesto. Nekaj pozdravnih in spodbudnih besed jim je spregovoril predsednik medobčinskega odbora SZDL tovariš Jelinič.

Prva hiša od starta sedmih roških tekov je doma se že več let udeležujejo tekov, jo dobro poznajo gospodinja kuhala čaj, kavo in domače klobase njeno vodo. Prijetno zakurjena kuhinja je bila pri vstopiti. Borci so se zato preselili tudi v vežo in v dela v kuhinji pa si je gospodinja vsake toliko prišla na start vzpodbujati tekmovalce. Dobrega borci »nalezli« pri Semidovih, ni moglo pokvariti. Ob prihodu v Občice je sijalo sonce, nato se je pa je nekaj megle, pa deževati je začelo, in ko so odštevanci, je začelo celo snežiti. Potem ko so se znašli v Toplicah, je spet sijalo sonce.

OBUJANJE TRADICIJ IZ NOB IN KILOMETRI ZDRAVJA

PRVI ROŠKI SMUČARSKI TEK

Februar 1976
Leto 1976, 22. februar. Občice. Prijazna vasica pod Rogom. Sneg, smučarji, startne številke. Gre zares!

Na smučarskih terenih v Občicah pod Rogom se je pri spominski plošči TV-15 zbralo kar 50 pionirjev iz novomeške občine, da bi s temi teki doprinesli svoj delež k ohranjanju tradicij iz NOB in si nabrali novih moči. Organizator je bilo smučarsko društvo Gozdar iz Novega mesta.

To je bilo tekmovalstvo pionirjev za pokal TV-15. Med posamezniki so si priznanja razdelili mladi smučarji iz Dolenjskih Toplic in Novega mesta. V konkurenci ekip pa so tekmovali za pokal občinskega odbora ZRVS Novo mesto. Zmagovalci so bili učenci OŠ Baza 20 Dolenjske Toplice.

DRUGI SMUČARSKI TEK

Februar 1977

Dolina pri Občicah pod Rogom je skoraj brez snega, Organizatorji ne morejo pripraviti smučarskega tekmovalstva v Občicah pod Rogom, kjer je bil lani start in cilj zanimivega tekmovalstva pionirjev smučarjev za pokal TV-15. Letos se selijo v objem roških gozdov na Ribnik.

Na pohodu so se pionirji in borci najprej ustavili v Občicah pri spominski plošči, kjer je v letih 1944 do 1945 delovala komanda relednih,

kurirskih postaj Slovenije, ki je bila srce 145 postaj štajerskega, dolenjsko-notranjskega, primorskega, gorenjskega in koroškega relednega sektorja.

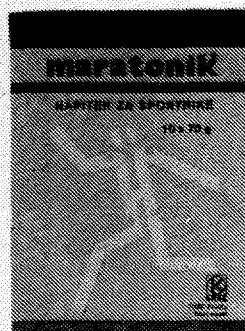
Borec Franc Jerina je zbranim najprej spregovoril o pomenu te zgodovinske točke, ki jo marsikdo pozna kot TV-15 (terenska zveza). Poudar-

Leta 1979 so se tekmovalci pomerili na štiri in šest kilometrov dolgi progi. Bilo jih je blizu sto, prišli pa so iz vse Dolenjske, največ pa jih je bilo iz novomeške občine, saj je tek štel za njihovo sindikalno prvenstvo. V posebni kategoriji so tekmovali borci. Zmagal je Oton Medveš iz Kobarida, drugi je bil Ivan Štular-Čiro iz Podnarta na Gorenjskem, tretje mesto je zasedel Alojz Serini iz Novega mesta.

il je pomembno vlogo, ki so jo odigrali kurirji med narodnoosvobodilnim bojem. Bili so marsikaj vrstniki današnjih pionirjev.

Zbrani so se ustavili tudi v Črmošnjicah, Komarni vasi in še nekaterih znanih točkah na Rogu. Tokrat je spregovoril zbranim prvoborec Stane Goršič.

Na smučarskem tekmovalstvu na Ribniku so imeli letos največ uspeha pionirji in pionirke iz OŠ Bršljin. Zmagali so v obeh kategorijah. Prehodni pokal TV-15 pa jim je v imenu uredništva izročil borec Stane Goršič. Zmagovalci so dobili tudi pokale ZZB NOV in ZRVS Dolenjske Toplice. Obenem so se dogovorili, da bi ta prireditve dobila širši republiški pomen.

Gobarska družina
Novo mesto

TRETJI ROŠKI SMUČARSKI TEK

Februar 1978

Tek na smučeh privablja veliko ljudi iz vseh krajev Slovenije. Tudi na Dolenjskem je vse bolj priljubljen. Letos so že 3. roški smučarski teki.

Letos prvič tečejo rekreativci. Organizatorji SK Gozdar Novo mesto, ZB NOV Novo mesto, ZROP Novo mesto in GG Novo mesto so sklenili, da izvedejo prireditve kljub slabemu vremenu.

Tokrat so tekmovalstvo z Ribnika prestavili v dolino, Občice, Proga je bila 2 kilometra dolga. Tekmovalo je 60 tekmovalcev, prijavljenih pa je bilo kar 80. Med njimi so bili pionirji, pionirke in odrasli. Vsi so dobro tekli in dosegli obetavne rezultate. Prvi trije v konkurencah so dobili medalje in diplome, prvaki pa še tekaške smuči. Tokrat so prvo mesto med mlajšimi pionirkami odnesli v Mirno peč, mlajši pionirji pa v Kočev-

Leta 1978 se je roških tekov udeležilo skoraj 70 tekmovalcev iz osnovnih šol v Mirni peči, Dolenjskih Toplicah, Kočevju, na Otočcu, Vavti vasi ter treh novomeških. Prvo mesto in pokal TV-15 je osvojila ekipa osnovne šole Baza 20 iz Dolenjskih Toplic pred osnovnošolci z Grma v Novem mestu in OŠ Katja Rupena, pravtako iz Novega mesta. Prvič so tega leta sodelovali na tekih tudi borci, ki pa niso tekmovali, ampak so samo tekli.

je. V Kočevje je šlo prvo mesto za starejše pionirke, medtem ko je Grm slavil prvo mesto pri starejših pionirjih. Ekipno so zmagali učenci OŠ

Baza 20 Dolenjske Toplice, bil prvič postavil i r

ČETRTI ROŠKI SMUČARSKI TEK

Februar 1979

Zope s s prijazni ilje je bila sicer od ml Rog je ne postal je za v let 42 pregnati maja 19 OF in gne kamen Koč glavne ab Številco lež 100 in v sindika udelež iz sta. Pri a Semicnih Mirne p Učen I mlajših ni zmagal eno prvo m os prav tane

PETI ROŠKI SMUČARSKI TEK

Februar 1980

Dolenjske Toplice, stilo:

i!

Ferdo Kravanja je zasedel tretje mesto.

Šesti in sedmi sta bila Ivan Štular-Ciro ter Franek Mugrle. Slednji bi lahko Čira prehitel, vendar pa je raje pobral njegovo kapo, ki mu je padla nekaj trenutkov prej.

GG Novo mesto tozdr Vrtnarstvo in hortikultura Novo mesto

GG Novo mesto TOZD Gozdarstvo Črmošnjice

Dolenjska turistična zveza Novo mesto

Ljubljanska banka temeljna banka Novo mesto

odgovorni urednik TV-15 Naš tovariš Tone Urbas izroča predstavniku zmagovalne ekipe v kategoriji mlajših pionirjev Borisu Mateliču pokal našega časopisa.

aks Burgar, tajnik odbora kurirjev NOV in prizadeveni rganizator moških tekov e je tudi sam spoprijel s mučino.

Semidovih. Borci, ki udi letos je prijazna atakala vino in »og-na za vse, ki so hoteli vorišče. Kljub obilici vzela nekaj minut in vložnja, ki so se ga dokaj pisano vreme. lačilo in pokazalo se a pot starejši rekrea-zbrali v Dolenjskih

Tajnik kolesarskega kluba Rog-Franek Franc Mugrle je tekel med borci, na roške teke pa je pripeljal tudi svoje kolesarje.

Sklepni del sedmih roških tekov je bil tako kot vsa leta nazaj v osnovni šoli »Baza 20« v Dolenjskih Toplicah. Potem ko so se udeleženci okrepčali s partizanskim golažem in polento, so učenci te šole ter člani pionirske sekcije kolesarskega društva Rog-Franek izvedli krajši kulturni program. Za dobro voljo pa je poskrbel partizanski humorist Oleg Križanovskij-Igor.

Prvi trije v vsaki kategoriji so dobili zlato, srebrno in bronasto medaljo, vsi drugi tekmovalci pa spominsko medaljo s hišo, kjer je bila kurirska postaja TV-15. Borci pa so dobili še posebna priznanja. Pokale so dobile najboljše ekipe pionirjev in pionirk,

Turistično društvo Novo mesto

lenjske Toplice. Med rekreativci je ne Urbas iz uredništva TV-15, ki je i rekord proge.

ROŠKI SMUČARSKI TEKI

79 o se zbrali pod Kočevskim Rogom, v iči Občice, pred hišno številko 7. Tu lje skrita kuriska postaja TV-15, in mladi 1943 do pletja 1945. Kočevski areč po izselitvi kočevskih Nemcev zžaljšče parizanov. Niti roška ofenzi-42 niti nemška v letu 1943 nista mogli rtizanov iz tega konca Slovenije. že o iz Ljubljane odšli člani CK KPS, IO nega poveljstva ter zasedli Kraljevi očevskem Rogu. Tam je bil sedež aba Slovenije, Baza 20 in 21.

na vrsti že 4. roški smučarski teki. oležencev pionirjev se je povzpelo nad j več 50 članov v okviru občinskega a prvenstva. Najštevilnejši so bili iz Dolenjskih Toplic in Novega me-ri a so tudi iz Žužemberga, Vavte vasi, e nihela, Bršljina, Otočca, Kočevja in er z Dolenjskih Toplic so bili prvi pri ičnikah, pri mlajših pionirjih pa so alenci iz Grma. Pri starejših pionirjih je r: osojila učenka iz Dolenjskih Toplic, taned mladinci in starejšimi pionirji.

ROŠKI SMUČARSKI TEKI 1980 -

ni mesto v 11-članski ekipi TV-15, ki so jo sestavljali nekdanji borci in kurirji. Letos so podelili kip

»Že petič po smučinah roških gozdov...« Tekmovanje naj bi bilo 16. 2. 1980. To naj bi bil tek za pionirje, hkrati pa občinsko sindikalno prenstvo za moške in ženske ter tekovanje v tekih za enote teritorialne obrambe in JLA. Zal pa je vreme tokrat zmagalo, Pobralo je sneg in s tem možnost izvedbe tekmovanja.

PETI ROŠKI SMUČARSKI TEKI 1981 - uspeli

Januar 1981

Leto je naokrog. Štiriindvajsetega januarja 1981 se je 165 smučarjev tekačev, največ iz dolenjskih krajev, pripeljalo v Občice. Proge so letos dolega 2, 4 in 6 kilometrov. Pomerili se bodo pionirji, mladinci, člani, borci in kurirji NOB, ki s svojo udeležbo obujajo tradicije NOB. Prireditelji so odlično pripravili teren; seveda je pri tem pomagalo vreme samo.

Med tekači največ pozornosti vzbudi nekdanji smučarski as, danes 68-letni tovariš Gregor Klančnik, prvi Jugoslovčan, ki je tekel v 86 kilometrov dolgem »Vasa teku« na Švedskem in

Petega roškega teka se je udeležilo 165 tekmovalcev. Od tega jih je v kategoriji borcev in kurirjev NOV nastopilo enajst. Zmagal je Matevž Kordež pred Gregorjem Klančnikom, Francem Medjo, Srečom Beštom, Ložem Vodopivcem, Jožetom Šemrovim, Martinom Liscem, Milošem Bašinom, Stanetom Erjavcem, Janezom Kavčičem in Jožetom Simšičem. Pokal TV-15 pa je osvojila ekipa osnovne šole Katja Rupena iz Novega mesta.

prehitel kar 5000 Švedov. To je bilo na njegov 60. rojstni dan. V Občicah pa je letos osvojil drugo mesto v 11-članski ekipi TV-15, ki so jo sestavljali nekdanji borci in kurirji. Letos so podelili kip

Literarno-novinarski krožek TV-15 v osnovni šoli Baza 20 v Dolenjskih Toplicah

Ime nas obvezuje

Osnovna šola v Dolenjskih Toplicah, blizu partizanskega Roga, nosi ime Baza 20, pionirski odred je poimenovan po VDV brigadi, pa so premišljevali tamkajšnji učenci in učitelji, kaj če bi tudi novinarskemu krožku dali ime, ki bi čimbolj spominjalo na bližnjo partizansko okolico. Tako je nastal krožek TV-15, ki združuje literarne in novinarske prvine. Pred leti so ga krstili in takrat je tudi začel bolj organizirano delovati. »Pa vendarle,« pravita ravnatelj šole Pavel Kastelic in mentorica krožka Olga Kastelic, »si želimo še bolj organizirano delati, potrebno je povezati posamezne sestavine, predvsem pa si želimo pokrovi-teljstva, ne toliko v finančnem kot v vsebinskem smislu.«

TV-15 je bila komanda re-lejnih kurirskih postaj v Občinah blizu Dolenjskih Toplic. Od tam se je pretakala pošta prek Roga na Primorsko in Notranjsko, čez Krakono in Štajersko in Koroško, proti Črmošnjicam pa na Hrvaško. S te postaje je odhajala tudi pošta v vse osrednje ustanove upora v partizanskem Rogu. Slovenske kurirske zveze so bile takrat med vojno nekaj edinstvenega v Jugoslaviji. Po njihovih,

stopinjah so sklenili stopiti topliški mladi novinarji. Seveda so priznali, da so ob izbiri imena pomislili tudi na sedaj že tradicionalne vsakoletne roške smučarske teke za pokal TV-15. In ker nosi tudi naš časopis ime TV-15 Naš tovariš, nekoliko čutimo tesnejše sorodstvene vezi z njihovim krožkom TV-15.

Sodelujejo lahko prav vsi učenci, od 1. do 8. razreda, vsak, ki je pripravljen obveščati o dogodkih v šoli in v kraju. Sicer pa imajo že ožjo operativno skupino 12 ljudi, skupaj z občasnimi dopisniki sodelavci pa jih je približno 25. Vsako sredo se sestanejo za dve uri. Skupaj s tovarišico mentorico Olgo Kastelic se pogovorijo o že narejenem, predlagajo, si izmenjujejo mnenje, načrtujejo, prodirajo v skrivnosti te in one novinarske zvrsti. Veliko pišejo doma. Ob četrtkih v času kosila pa spet sedejo skupaj za urico, v kateri rešujejo naloge bolj tehnične narave: zabeležijo, kam so poslali kateri članek in vaje imajo za svojo šolsko oglasno radijsko postajo, ki tudi nosi ime TV-15.

»Naš namen je,« pravi tovarišica mentorica, »da zabeležimo vse, kar se dogaja v šoli in zunaj nje. Dogaja pa se toliko, da nam za literarne sestavke skoraj zmanjkuje časa.« Tovariš ravnatelj pa k temu dodaja: »Pomembno je, da informacije prekoračijo šolski prag in se razpršijo v bližnjo in tudi malo bolj daljno okolico. Zato naši učenci ne pišejo le za svoje šolsko glasilo, ampak pošiljajo prispevke še v TV-15 Naš tovariš, Pionirski list, Dolenjski list, Nedeljski dnevnik, Otroci in družina je že objavil sestavke naših pionirjev in se kje bi lahko prebrali njihova imena. Ja, delavni pa so in zelo zavzeti za stvar, tako da so nekateri starši že zblali, da bomo iz vseh naredili novinarje.«

Od časa do časa imajo organizirane obiske na terenu, pa ob raznih prireditvah po-

skušajo stopiti v stik z borci. Zapisujejo živo zgodovino. Radi pa bi še več. Radi bi besede borcev posneli na magnetofonski trak za prihodnje rodove. Magnetofon so si pred kratkim končno priborili. Radi bi dobili tudi zase primeren fotoaparati, s katerim ne bi bilo pretežko ravnati in radi bi dogodke posneli na filmski trak, pa zaenkrat perspektiva v tej smeri ni nič kaj obetajoča. O, seveda, pravi šolski radio si želijo, takšen, ki bi prerasel sedanje okvire gole informativnosti in proslav po zvočnikih. Mladi novinarji krožka TV-15 so zelo vestni tudi pri vodenju kronike gradnje Pionirskega doma v Dolenjskih Toplicah, v neposredni bližini šole Baza 20. To ostaja tudi v prihodnje njihova zadolžitev. Poleg vsega drugega pa morajo do jeseni, ko bodo praznovali 10-letnico nove šolske stavbe, oblikovati posebno številko šolskega glasila, s primerno vsebino. Menim, da to zanje ne bo pretežko, če le sodim po skrbno pripravljeni razstavi, ki so jo pripravili ob letošnjih 7. roških smučarskih tekih v šolski jedilnici, kjer je potekal sklepni del tekmovanja - podelitev priznanj. Morda se zaradi kopice vsega, kar se je tega dne 12. februarja, dogajalo v Dolenjskih Toplicah, ni uspelo vsem pogledati v vsebino razstave. Pa je bila vredna ogleda! V njej so mladi novinarji skupaj z drugimi pionirji v fotografiji in besedi prikazali celoten pregled roških smučarskih tekov po letih. Hvaležni so Alojzu Serinju-Žižu, ki jim je posredoval veliko gradiva. Obeležili so tudi 20-letnico izhajanja našega časopisa TV-15 Naš tovariš, na koncu pa so predstavili še svoj piskrček in predstavili nekaj izrezkov svojih sestavkov, objavljenih na mladinski strani naše lista.

»Nikoli ne smemo biti povsem zadovoljni,« je dejal ravnatelj Pavel Kastelic. Takšno prepričanje je gonila sila ustvarjalnosti, tista sila, ki iz dobrega naredi še boljše.

ska darila. Vmes je bilo slišati partizanske pesmi, ki jih je zapel moški pevski zbor iz Dolenjskih Toplic, oglasila se je harmonika v rokah učenca Zvoneta Bobnarja, recitacije tamkajšnjih pionirjev pa so budile balado žalosti, pa

Lansko leto se je na štartu roških tekov zbralo že petnajst borcev in ena borka. Zmagal je Jože Zvan pred Otonom Medveštem, Francem Vojvodo, Jankom Pristavcem, Gregorjem Klančnikom, Ivanom Štularjem, Karlom Jelencem, Jožetom Simšičem, Jožetom Šemrovim, Romanom Stano, Stanetom Bobekom, Martinom Liscem, Edvardom Pilihom, Stanetom Erjavcem in Vinkom Rupnikom. Med borkami pa je tekmovala samo Malči Lisac. Pokal TV-15 je osvojila osnovna šola Edvard Kardelj iz Logatca pred OŠ Baza 20 iz Dolenjskih Toplic in DŠ Grm iz Novega mesta.

spet upanje na odpor. Pesmi Hej, brigade pa so priskočili na »pomoč« vsi zbrani. Izzvenela je kakor obljuba, da bo tudi v prihodnje tako.

Izdaja biltena je bila del programa novinarskega krožka TV-15 iz OŠ Baza 20 v Dolenjskih Toplicah v šolskem letu 1982/83. Gradivo smo zbrali v časopisih TV-15 Naš tovariš in Dolenjskem listu, letnikih 1975-1982.

Del te naloge smo opravili v študijski knjižnici v Novem mestu, skupaj z mentorico tovarišico Olgo Kastelic.

Novinarji:
Emil Senica, 8. a
Ingrid Možina, 6. b
Maja Pelk B. a
Renata Šiška, B. a
Jana Fink, 6. b

Pogovor z nekdanjim namestnikom komandirja kurirske postaje TV-15 v Občicah

Roški teki so me navdušili

Joško Pirnar. Doma je iz Novega mesta, sicer pa že od leta 1946 živi v slovenski prestolnici, v Ljubljani. Nekateri povezujejo njegovo ime s smučanjem. To predvsem velja za novinarje-smučarje, saj je Joško že triindvajset let predsednik sekcije novinarjev smučarjev Jugoslavije. Ves čas je tudi v mednarodnem klubu novinarjev-smučarjev, ki združuje trideset držav; tu je bil dvanajset let podpredsednik, sedaj pa je že šest let predsednik. Drugim je Joško bolj blizu kot sedanji glavni direktor Mladinske knjige. Tretji povezujejo njegovo ime z gospodarstvom in Gospodarskim vestnikom, kjer je delal celih triindvajset let. Četrtem se ob njem utrne misel na vojno, na partizanske kurirske poti, na osrednjo kurirsko reledno postajo TV-15 v Občicah. Med temi slednjimi smo bili v soboto, 12. februarja, tudi mi.

V okolju, ki bolj kot katekolo drugo spominja na glavni živec partizanske organizacije in delovanja, na kurirske zveze, smo se z nekdanjim namestnikom komandirja na komandi relednih postaj TV-15 zapletli v prijeten pogovor. »Tu, v Občicah,« pravi Joško Pirnar, »je bilo med vojno to, kar predstavlja danes osrednja pošta v Ljubljani. V Občicah sem bil namestnik komandirja približno tri mesece v letu 1944. Seveda sem bil prej že osem mesecev na drugih kurirskih postajah: TV-13 in TV-14. Zveze so bile takrat nekaj edinstvenega; ne le v Sloveniji, tudi za celotno Jugoslavijo je naša dobro organizirana mreža pomenila dobro pot k uspehu partizanskega boja. Sprejemal sem pošto s treh linij: čez Rog, čez Krko in sem od Črmošnjic, pa še z vseh glavnih institucij partizanskega gibanja, ki so bile zasidrane v Rogu in okoliški dolini. Pošto se predajal kurirjem, Primorsko, Gorenjsko in na Hrvaško. Iz bolnišnic in tehničnih delavnic pa so ponavadi prihajali po pošto k nam. Seveda, če je bilo kaj

nujnega, smo odnesli sami na pravi naslov.

Na kurirski postaji TV-15 nas je bilo petnajst ali šestnajst. Kurirji so imeli veliko dela in še večjo odgovornost. Poleg rednih treh smeri so se vpletale še izredne poti kjer je bilo treba hitro, smelo in z odločnim korakom ukrepati. Naši kurirji so bili najbolj predani ljudje. Iz brigad so pošiljali samo najboljše, preverjene komuniste in skojevce.

Vsaka kurirska postaja je bila istočasno tudi obveščevalna točka in obenem aktivistična baza. Njeni člani so stalno sodelovali v družbenem in političnem življenju okolja, v katerega je spadala kurirska postaja. Joško se rad spominja, kako je z recitacijami nastopal na mitingih v okolici Dolenjskih Toplic.

Osemnajst let mu je bilo takrat. Velika odgovornost je ležala na njegovih plečih in takrat se nihče ni vprašal, ali bo fant to zmožal, ali ni morda preotročji. Bi zaupali tudi osemnajstletniku današnjega dne? »Mi smo se takrat hitro privadili na vojne razmere. Samo štirinajst dni smo potrebovali,« pravi Joško. »Res, da naše življenje pred tem ni bilo tako bogato, da smo bili vajeni revščine in smo morali večkrat trdo prijeti za delo. Prepričan pa sem tudi v današnjo mladino. Tu gre vendarle za naš družbeni sistem, za naš skupni sistem, ki ga je vsak pripravljen braniti. Tu ni problema generacij!«

So trenutki v življenju, ki jih človek nikoli ne pozabi, ki dejansko zrastejo z njim in se mu pretakajo po krvi. Joško je včasih tudi sam nesel pošto proti Rogu, proti kurirski postaji TV-14. Kdo ve, kolikokrat je šel mimo. Teh poti ni štel. Ena pa je vendarle bila drugačna od drugih. »Vse je bilo mirno,« pripoveduje. »Ustavil sem se za hip in moj pogled je počival na lučeh mojega rodnega Novega mesta. Takrat je privrela na dan pesem, domoljubna,

udarna, pretkana z neko sentimentalnostjo. Izšla je v našem glasilu Kurir, ki ga je izdajala komanda relednih postaj v Občicah.«

Iz Občic so poslali Joška v oficirsko šolo KNOJ v Gradcu. Pa so ga kmalu vrnili v Občice in ga potem usmerili spet naprej, v šolo OZNE, ki je bila tudi v Gradcu. Tako se je po letu dni kurirskega dela popolnoma preusmeril. Postal je pooblaščenec OZNE za Ribniško okrožje, z nalogo tako ali drugače ovirati okupatorjevo obveščevalno dejavnost, onemogočiti belo gardo, domobrance... Od tod je prišel v Novo mesto, kjer je ostal do konca vojne in še po njej. V Novem mestu je obiskoval gimnazijo. Takoj je zagrevel v mladinsko delo. Po ukinitvi okrožja je pot vodila Joška Pirnarja v Ljubljano, v okrožno komisijo. Bilo je to v začetku leta 1947 pa vse do dvainpetdesetega. Nekaj mesecev je s svojim delom prispeval v svetu za blagovni promet in v sekretariatu za gospodarstvo. Gospodarstvo mu je bilo vedno pri srcu. V januarju 1953 so ga imenovali za direktorja in glavnega urednika Gospodarskega vestnika. Ob delu pa je še doštudiral na ekonomski fakulteti.

»Potem sem bil nekaj let profesionalni predsednik SZDL občine Bežigrad,« še naprej našteva naš sogovornik zadolžitve in funkcije, ki jim kar noče biti konca. »Ko pa so minili vsi možni mandati, sem se spet poglobil v gospodarstvo...«

Letos se je Joško prvič udeležil roških smučarskih tekov za pokal TV-15. Obljubil pa je, da bo odslej naš redni udeleženec. »Prav ti teki so mi omogočili,« pravi, »da sem se dalj časa spet lahko pomudil v teh krajih, ki so mi dragi. Srečal sem ljudi, ki jih poznam iz časa narodnoosvobodilnega boja. Eno sem spoznal: ljudje se tu nič ne spreminjajo. Prav tako so gostoljubni in naši kot včasih.«

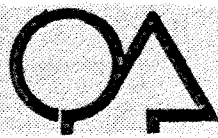

Predstavnica osnovne šole iz Dolenjskih Toplic je Jožetu Borštnarju izročila prt z veznim napisom Baza 20. Enak prt je dobilo tudi naše uredništvo.

Tako je v cilj s precejšnjo prednostjo prišla zmagovalka pri mlajših pionirkah Brigita Nagode iz Logatca.

Letos so na roških tekih prvič natopili tudi pripadniki JLA. Bilo jih je samo šest, obljubili pa so, da jih bo prihodnjic še več.

GOZDNO GOSPODARSTVO NOVO MESTO

Neguje, ureja in izkorišča gozdove na dolenjskem območju

Rezultati 7. roških smučarskih tekov - 1983

Mlajše pionirke

Brigita Nagode, Jožica Nagode (obe OŠ Logatec), Vesna Lavrič (OŠ Dolenjske Toplice) itd.

mlajši pionirji

Marko Leskovec (OŠ Logatec), Branko Benčina (OŠ Sodražica), Jure Smole (OŠ Logatec) itd.

starejše pionirke

Mojca Usenik, Irena Leskovic, Bernarda Slabe (vse OŠ Logatec) itd.

starejši pionirji

Matjaž Rukše (OŠ Katja Rupena, Novo mesto), Borut Pakar (OŠ Dolenjske Toplice), Viki Zagar (OŠ Sodražica) itd.

kurirji, borci NOV

Gabriel Pangerc, Franc Medja, Ferdo Kravanja, Roman Stana, Gregor Klančnik, Ivan Štular-Ciro, Franc Mugerle, Stane Kotnik, Martin Lisac, Stane Bobek, Jože Švigelj, Edi Pilih, Dušan Feldin-Srečko, Stane Erjavec, Joško Pirnar, Maks Burgar, Jože Simšič, Miloš Bašin in Jože Malič.

mlajši rekreativci do 25 let

Ivan Škedelj (AK Novo mesto), Jože Smole (KD Novo mesto), Dušan Leban (Rog-Franek Ljubljana) itd.

starejši rekreativci nad 25 let

Vojko Prezelj (Logatec), Metod Zužek (Trebnje), Jože Dolžan (Rog-Franek Ljubljana) itd.

ekipna uvrstitev - pionirke

OŠ Logatec, OŠ Dolenjske Toplice, OŠ Grm Novo mesto in OŠ Vavta vas;

ekipna uvrstitev - pionirji

OŠ Sodražica, OŠ Logatec, OŠ Dolenjske Toplice, OŠ Katja Rupena, OŠ Grm, Novo mesto in OŠ Vavta vas;

skupna ekipna uvrstitev

OŠ Logatec, OŠ Dolenjske Toplice, OŠ Sodražica, OŠ Grm, OŠ Katja Rupena in OŠ Vavta vas.

Prvenstvo kolesarskega kluba Rog-Franek

člani do 25 let

Dušan Leban, Marinka Zajc.

člani nad 25 let

Jože Dolžan, Cveto Pertot, Andrej Grm, Milan Marincelj, Jože Hrovat, Janez Kotlusek. V tej kategoriji sta nastopila tudi najmlajša člana Igor Kotlusek in Robi Hrovat.

Sedmi roški teki so za nami. Organizatorji so si oddahnil, saj so opravili svoje delo prav dobro. Proge so jim pomagali pripraviti člani kolesarskega društva Novo mesto, ki so z alpskimi smučmi steptali traso. Vse bolj tvorno se v delo organizacijskega odbora vključujejo člani odbora slovenskih radio delavnic 99 D. Svoj delež k uspešni organizaciji pa so prispevali tudi člani kolesarskega društva Rog-Franek iz Ljubljane. S svojimi prispevki pa so k dobri organizaciji prispevale nekatere novomeške delovne organizacije, in sicer Gorjanci, Krka, Novoteks, GG Tozd Vrtnarstvo in hortikultura, GG Tozd Gozdarstvo Črmošnjice, Gobarska družina, Novoles, Dolenjska turistična zveza, Dolenjski projektivni biro, Ljubljanska banka Temeljna banka Novo mesto in Turistično društvo Novo mesto.

Za prevoz smučarjev in drugih udeležencev iz Ljubljane je brezplačno poskrbel Slavnik iz Kopra, za zajtrk pa Medex iz Ljubljane.

JLA

Borut Kalin, Teo Pajnik, Slavko Pikel (vsi iz VP Novo mesto) itd.

Najboljše štiri v kategoriji starejših pionirk: Mojca Usenik, Irena Leskovic, Bernarda Slabe in Darja Prezelj.

distična postojanka, ki jo napada eden od bataljonov 13. proletarske brigade. R. Končarja. Proti jutru 19. februarja pa smo bili obveščeni da tudi proletarjem ni uspelo uničiti belogardističnega gnezda. Bili so čisto blizu uspeha, vendar so se po ogorčeni borbi morali umakniti, seveda šele potem, ko so videli, da tudi s topi, ki so ga imeli seboj, ne bodo zavzeli postojanke, okoli katere je bila popolna čistina, obdana pa je bila z žičnimi ovirami. Če bi boj nadaljevali tudi čez dan, bi imeli še večje žrtve, zato so se umaknili, kot tudi bataljona Cankarjeve iz Pleterja.

Sklenjeno je bilo, da 13. proletarska v noči od 19. na 20. februar ne bo nadaljevala z napadom na Brezovico, ampak bo s 1. bataljonom okrepila napad obeh bataljonov Cankarjeve na belogardiste v Pletterjah, ostala dva pa bosta v zavarovanju napada.

Ze zaradi tega, ker smo sedaj boljše poznali razmere v samostanu, pa tudi zaradi tega, ker smo računali, da so beli precej v strahu, ni od nikoder pomoči, smo bili vsi prepričani, da bo v tej noči postojanka likvidirana.

Na žalost tudi v drugi noči napada kljub temu, da je bil dosežen večji uspeh, postojanka ni bila še likvidirana in sovražnik se ni bil uničen. Prva četa 1. bataljona Cankarjeve je po srditem boju z belčki zavzela bunker pri vходу v cerkev, belogardisti pa so skoncentrirali svojo obrambo v bunkerjih okoli glavnega vhoda. Ker ni bilo tega uspeha, kot ga je poveljstvo brigade načrtovalo, je bila sprejeta odločitev, ki je bila dejansko izhod v sili. Borci so zažgali nekatere samostanske celice, da bi od tam izgnali belogardiste, tako da jih je zgorelo 16 in tudi del križnega hodnika. To se je zgodilo okoli 2. ure ponoči 20. februarja.

V soju ognjenih zubljev, ki so razsvetljevali skoraj celotno območje samostana, se je naš vod iz 3. čete 1. bataljona zbral pod zunanjim obzidjem. Dobili smo povelje, da tudi na tistem delu vdremo prek visokega zida in majhnih vrhov še v nekatere druge celice. Po streljanju iz oken v 1. nadstropju teh celic smo ugotovili, da so tudi te celice zasedene in da nas bodo imeli belogardisti kot na dlani, ko bomo osvetljeni od požarov, lezli prek zidu, ki je bil oddaljen od strelnih lin v oknih celice manj kot 15 metrov. To so poizkusili nekateri med nami, pa so se hitro umaknili na varno. Razumljivo je bilo, da se nismo mogli spustiti po lestvi na drugo stran. Zato se je poveljnik 3. bataljona Cankarjeve, katerega je bil vod dodeljen za to noč, silno jezil in nas sočno zmerjal v svojem belokranjskem narečju. No, končno se je Ilija Badovinac umiril in določil, da se bo vpad prek zidu opravil pod zaščito bočnega mitraljskega ognja, saj bi pri streljanju naravnost bili si-

cer v strelni črti naših mitraljezov. Previdno smo se spuščali na drugo stran zidu v vrtove poleg celic in že po nekaj skokih smo bili v delni zaščiti zidu ob celicah. Seveda so nas belogardisti začutili, vendar nas s strelnim orožjem niso mogli več zadeti, saj smo že bili v mrtvem kotu. Zato so začeli spuščati italijanske bombe »paradajzarice«, vendar nam na našo srečo tudi s temi niso mogli do živga. Skozi vrata v pritličju ene od celic smo prišli v hodnik, ki se nam je zdel neskončno dolg. Plazili smo se previdno ob njegovih stenah in kar kmalu zagledali nedaleč pred seboj zidno pregrado s strelnimi linami, iz katerih so morale dolge belogardistične puške. Takoj so začeli streljati, da smo se morali povleči v krite. Preboj nismo mogli doseči, saj se pregradi nismo mogli toliko približati, da bi

Ferdo Skok-Juriš

lahko z bombo zanesljivo zadeli odprtino, skozi katero so streljali. Samo tako bi jih lahko izbežali od tam.

Blizalo se je drugo jutro neprestanih bojev. Dobili smo povelje, da se umaknemo iz samostana, ki smo ga zapustili po isti poti. Poveljstvo Cankarjeve je v soglasju s poveljstvom operativnega štaba brigad, ki so sodelovale v akcijah v šentjernejški dolini, sklenilo, da ne bi bilo varno podnevi ostati v samostanu. Ni bilo mogoče namreč več zanesljivo računati, da bodo enote, ki so bile v zavarovanju napada, to je Tomšičeva, dva bataljona 13. proletarstva in 2. bataljon Cankarjeve, še v naprej lahko zadrževale italijanske in belogardistične napadalne kolone. Te kolone so ob podpori oklepnih enot, minometalskega in topniškega ognja in letalskega bombardiranja že drugi dan poskušale prebiti položaje omenjenih naših enot.

Čez dan je bila večina bataljona na počitku nedaleč od samostana, okoli Pleterja so ostale le manjše zasede. Obkoljeni belogardisti v samostanu so zaenkrat imeli srečo, saj se je eni italijanski koloni končno le posrečilo na tistem delu med Krko in Mokrim

poljem prebiti razredčeno obrambo Tomšičeve in prek šentjernejke vdreti do samostana, kamor je prispelo okoli 15. ure. Takoj nato so, po kratkem ogledu postojanke, skupaj z belogardistično posadko samostana zapustili za vedno to oporišče. Kasneje smo zvedeli, da so po tem ugotovili, da je samostan v takem stanju, da se ga ne bi dalo več zanesljivo ubraniti pred novim partizanskim napadom. Tako so italijanski gospodarji začasno rešili svoje hlapce, ki so bili na koncu svojih moči in skoraj brez streliva, saj so ga v dnevni borbi neusmiljeno in v večinioma po nepotrebnem izstreljevali.

Naš 1. bataljon je bil takoj po obvestilu, da so se Italijani z nekaj tanki in tovornimi avtomobili prebili do samostana, v trenutku na nogah. Čeprav smo vso pot do roba gozda nad samostanom tekli, smo lahko v daljavi le še ugledali rep italijanske kolone, ki se je umikala iz samostana v smeri proti šentjerneju.

Kmalu po tem smo že bili v samostanu. V cerkvi smo zagledali več odprtih raket in v njih v boju za samostan ubitih belogardistov. Umikajoči se belčki jih niso utegnili pobrati, morali so imeti prostor na kamionih za blago, ki so ga ukradli menihom.

Razmerje v izgubah, padli in ranjeni borci Cankarjeve brigade

Po vseh dosedaj znanih zgodovinskih virih, ki se nanašajo na borbo za Dolenjo Brezovico, pleterski samostan in neprestane boje z Italijani in belogardisti, ki so poskušali pomagati omenjenim posadkam bi lahko sklenili, da so partizanske brigade imele večje izgube kot sovražnik, in sicer v razmerju 1:1,3 v škodo brigad.

Po teh podatkih naj bi imele vse tri partizanske brigade: Cankarjeva, Tomšičeva in 13. proletarska skupaj 34 mrtvih oziroma ranjenih (17 mrtvih in prav toliko ranjenih). Izgube Italijanov in belogardistov pa naj bi skupaj znašale le 7 mrtvih in 20 ranjenih. O teh izgubah pa sam sovražnik ni navajal točnih podatkov v svojih poročilih. Tako Italijani v mesečnem pregledu izgub na območju divizije »Izono« navajajo za 19. 2. 1943 za ubite pripadnike MVAC podatek o 6 mrtvih, poročilo generala Gambare pa govori o 5 mrtvih. Če upoštevamo neznane izgube italijanske podatke o izgubah, pa tega nikakor ne moremo storiti za izgube, ki so jih imeli belogardisti. Ti so lagali sami sebi in seveda tudi svojim gospodarjem, oni pa naprej. Verjetno bo potrebno še več dela, da se ponovno preverijo do sedaj znani

podatki o sovražnikovih izgubah. Iz neobjavljenega zapisa Ivana Pirkoviča »Bitka za Pleterte« s podnaslovom »Ob petletnici velike zmage«, torej iz l. 1948, se lahko razberejo podatki (imena in priimki idr.) o 14 ranjenih belogardistih v omenjenih bojih, o 9 padlih belogardistih in tudi o 4 in ne 2 padlih italijanskih vojaki. To skupaj s še 10 ranjenimi Italijani, ki jih priznava tudi italijansko poveljstvo, daje čisto drugo sliko o italijansko-belogardističnih izgubah v borbi v šentjernejški dolini v času od 18. do 21. februarja 1943. Njihove skupne izgube znašajo po teh podatkih torej 35 (od tega 13 padlih in 24 ranjenih) in so skoraj popolnoma enake že omenjenim izgubam partizanskih brigad.

Trinajsta proletarska brigada Rade Končarja je imela v omenjenih bojih 5 mrtvih in okoli 7 ranjenih partizanov, večje izgube pa je imela Cankarjeva brigada, in sicer 12 mrtvih in okoli 10 ranjenih. Po podatkih iz kartoteke borcev brigadnega odbora 5. SNOUB Ivana Cankarja in po drugih virih so v bojih za Pleterte

Jože Jerman

v času od 18. do 20. februarja 1943 iz Cankarjeve brigade padli ena tovarišica in naslednji tovariši:

SONJA VIDMAR-SONJA, rojena 1926, leta v Ljubljani, partizanka od junija 1942, borka Cankarjeve od ustanovitve, kurirka 1. bataljona, težko ranjena že v prvi noči napada. Umrla je za posledicami rane.

FRANC KRANJC, rojen 1916 na Tolstem vrhu pri Novem mestu, partizan Gorjanskega bataljona od junija 1942. Padel je že 18. februarja, ko so Italijani bombardirali vas Gornje Vrhopolje.

JOŽE KOVAČ, rojen v Suhorju v občini Metlika, padel dne 20. februarja (drugi podatki ni bilo mogoče dobiti).

BOŽO KOŽELJ, rojen 1925 v Metliki, v NOV od maja 1942, kot

borec 3. bataljona ranjen pri napadu na Pleterte dne 20. februarja pri cerkvi. Pri tem je sodeloval tudi njegov brat Jernej, ki ga je ranjenega našel pri nekem drevesu, a Božo mu je dejal, da ni nič hudega, vendar ga potem ni več videl. Moral je umreti za posledicami rane. Ne ve se, kje je pokopan.

JOŽE JERMAN, rojen 1925 v Rožancu v občini Črnomelj, v NOV od maja 1942, borec Belokranjskega odreda, padel 20. februarja kot komandir 3. čete 3. bataljona.

JOŽE MAROLT, rojen 1923 v Podbočju pri Kostanjevici, v NOV od februarja 1942, borec Cankarjeve od decembra 1942, padel 18. februarja.

JANKO POPOVIČ-MOJS, rojen 1921 v Dolah pri Suhorju, v NOV od decembra 1942, padel 20. februarja kot borec 3. čete 3. bataljona.

FERDO SKOK-JURIŠ, rojen 1911, leta v Pulju, v NOV od maja 1942 kot borec Gorjanskega bataljona, v Cankarjevi od ustanovitve, smrtno ranjen kot komandir 1. čete 1. bataljona na čelu svojih borcev v boju proti belogardistom, ki so bili v bunkerjih, že v prvi noči napada na samostan Pleterte.

BRANKO VRHOVEC, rojen leta 1925 v Ljubljani, v NOV od junija 1942, padel kot politični delegat 3. čete 1. bataljona 20. februarja.

Glede na to, da so bili podatki iz brigadne kartoteke za nekatere padle tovariše nepopolni, so nam pri zbiranju podatkov pomagali nekateri udeleženci borbe za Pleterte, pa tudi občinski odbori ZZB iz Metlike, Črnomlja in Novega mesta. Iz podatkov brigade kartoteke smo ugotovili, da je v bojih za Pleterte padel še en partizan Cankarjeve brigade po imenu Silvo, vendar ni o njem nobenih drugih podatkov. Količnik drži, da je padlo 12 cankarjevcev, potem o dveh tovariših ni nobenih podatkov.

Po podatkih iz dnevnika politkomisara Cankarjeve Jožeta Borštnarja je bilo v bojih za Pleterte ranjenih okoli 10 borcev Cankarjeve. Do sedaj smo sicer ugotovili, da je bilo v bojih ranjenih le 6 borcev, vendar so zlasti pomanjkljivi podatki o ranjenih borcih 3. bataljona. Od soborcev smo dobili podatke le za enega borca 3. bataljona, in sicer za Janeza Ambrožiča-Koreljna, rojenega 1922, leta v Gabrju, ki je umrl po vojni. Iz 1. bataljona pa so znani naslednji tovariši, ki so bili ranjeni v borbi za Pleterte: Alojz Avguštin-Lojze, r. 1924 v Radovljah pri Novem mestu, danes živi v Blejski Dobravi; Janez Izanec-Luka, rojen 1926 v Velikih Dolah, umrl po vojni; Stane Trtnik-Zivko, r. 1924 v Vevčah, umrl po vojni; Leopold Zupančič-Lev, r. 1924 v Trebnjem, danes živi v Ankaranu; razen tega

je bil ranjen tudi mitraljezec iz 1. bataljona po imenu Jože, za katerega pa ni drugih podatkov.

Imena padlih cankarjevcev, ki so s svojimi življenji največ prispevali h končnemu uspehu brigade, pa tudi imena vseh ranjenih tovarišev bi morali skupaj z njihovimi fotografijami objaviti v Zborniku Cankarjeve brigade, ki ga namerava izdati odbor borcev te brigade. Danes objavljamo fotografije le treh padlih borcev, saj jih za ostale, kljub pomoči občinskih odborov ZZB, od sedaj ni bilo mogoče dobiti in zato to ostaja še naprej naša naloga. To je prav gotovo najmanj, kar moramo še živeči borci storiti v njihovem spomin.

Namesto sklepa

Pričujoči zapis o borbi za pletersko kartuzijo je prav skromen prispevek ob 40-letnici še ene zmage Cankarjeve brigade, saj bi pri njegovi sestavi morala sodelovati večja skupina še živečih udeležencev te akcije. To je toliko bolj potrebno, ker prav vse podrobnosti iz borbe posameznih skupin 1. in 3. bataljona v bojih, ki so trajali dve noči, od sedaj še niso znane oziroma nikjer še niso bile zbrane. To bi morali bolj podrobno osvetliti, tudi zato, ker je borba za Pleterte predstavljala eno od najtežjih nalog Cankarjeve na njeni slavni borbeni poti. Če bo ta zapis spodbudil ostale udeležence, da se odločijo, da tudi oni prispevajo svoj del spominov na to borbo, bo lažje za zbornik brigade izdelati tak prikaz bojev za Pleterte, ki bo najbolj verna slika resničnih dogodkov.

Ceprav se veličina uspeha pri uničenju pleterske belogardistične postojanke ne more primerjati denimo z zmago Cankarjeve, kot je to bilo uničenje Suhorja, uničenje italijanskega bataljona v Jelenovem žlebu idr., pa je brigada vendar dosegla pomemben uspeh. Nikoli več sovražnik ni imel postojanke v Pletterjah. Pregon belogardistov iz samostana je imel poleg vojaškega pomena tudi velik propagandni pomen, saj je to močno odjeknilo po Sloveniji. Zmaga je tudi spodbudno delovala na razvoj narodnoosvobodilnega gibanja in na druge enote naše vojske. Zmaga bi prav gotovo bila še bolj popolna, če bi brigada imela na razpolago vsaj dovolj eksploziva in nekaj minometov. Verjetno je, da bi postojanka padla v tem primeru že v prvi noči. Tudi izgub bi v tem primeru imela precej manj. Vendar pa lahko trdimo, da so bile izgube Cankarjeve brigade, če se upoštevata zahtevnost, naloge in relativno slaba oborožitev, pravzaprav majhne oziroma skupne partizanske izgube niso bile nič večje kot sovražnikove, ki se je branil izza varnih zaklonov ali napadal zaščitne enote s pomočjo topov, tankov in letalstva.

Silvo Grgič-Simen

pomočnik in načelnik propagandnega oddelka GSS, sekretar celice tehnike GSS in od novembra 1944 komisar sanitete in načelnik personalnega oddelka baze JA v Barju. V istem obdobju so ga napadli pripadniki formacij poljske emigrantske vlade generala Andersa in mu z nožem hudo poškodovali tetivo v predelu gležnja. V povojnem obdobju je opravljal vrsto odgovornih dolžnosti v JLA, in to od 4. armade, prek 5. armadne oblasti do Zveznega sekretarja za ljudsko obrambo, kjer je bil vrsto let načelnik Uprave za finance in general-major. Po izpolnitvi pokojninskega staža se je 1966. leta zaradi družinskih, predvsem zdravstvenih in drugih razlogov upokojil in preselil v Ljubljano. S tem pa ni prenehal delovati na področju krepite naših obrambnih moči in sposobnosti. S svojimi izkušnjami in znanjem je kot visok in odgovoren funkcionar v republiškem štabu TO brez dvoma pozitivno vplival na krepitev obrambnih pripravljenosti v Sloveniji. Na svoj rojstni kraj, Cerklje ob Krki, pa tudi v tistem obdobju ni pozabil. Cesto je zahajal tja in se začel ukvarjati z vinogradništvom v Piroškem vrhu. Tudi nesrečna, prerana smrt konec novembra 1975. leta ga je doletela v tem kraju.

Videli smo, da je cela Marinčkova družina delovala za OF. Tudi potem ko se je že zvedelo, da so posamezni člani prelili kri za te interese in ideale ali bili zaprti in internirani, je še nadalje vztrajala pri delu, ki ga je po hotenju in posnemajoč očeta Toneta začela zdavnaj pred vojno in okupacijo. Aktivistično delo družine ni zamrlo. Predvsem navzven je delovala starejša hčerka Mara, poročena Slajpah. Najprej je bila povezana in je delovala na slavističnem oddelku filozofske fakultete. Pripadala je skupini, ki jo je vodila Ziva Kraigher. Nato je po navodilih OF delovala na terenu Stari Vodmat, kjer je v predelu Zaloške ceste vodila skupino mladincev. Njen mož, Franc Slajpah-

Aki pa je deloval v centru in bil v obdobju 1941/42 sekretar Kolodvorskega rajona OF. Stanoval je v Tavčarjevi ulici. Kmalu zatem, ko sta se z Maro poročila, pa sta se kot podnajemnika vselila v sobico pri znani aktivistični družini Franca in Kristine Svetkove, na Miklošičevi 22, iz katere izhaja tudi žena Toneta Marinčka, mlajšega – Danica. V tem stanovanju je bil avgusta 1942 Aki aretiran in interniran. Preizkusil je več italijanskih okupa-

Franc Slajpah-Aki kot politični komisar Bračičeve brigade, kmalu po ranitvi na Ravnah nad Šoštanjem, 22. februarja 1944. leta, med pohodom 14. divizije na Štajersko in le dva ali tri dni pred smrtjo.

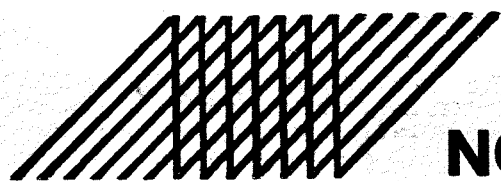
cijskih taborišč. Ob kapitulaciji Italije se je kot politični funkcionar Rabske brigade na Mašunu vključil v sestav enot 14. divizije. Med znanim pohodom divizije prek Hrvaške na Štajersko je bil kot politični komisar Bračičeve brigade pri preboju sovražnega obroča na Ravnah nad Šoštanjem hudo ranjen. Njegovi borci so ga odnesli proti zahodu in ga skrili v seniku visoko v Mozirskih planinah. Tam so ga našli nemški vojaki in ga usmrtili.

Od mlajših članov Marinčkove družine je bil še posebno aktiven Ciril. Povezoval se je in deloval na svojem terenu in tudi v mestu. V središču mesta je sodeloval s svojima bratrančema Butara na Miklošičevi 7. Ob kapitulaciji Italije se je skupno s starejšim bratrancem Francem Butaro napotil med partizane. Sestra Mara je obema odnesla najnujnejše stvari do določenega kraja pred izhodom iz Ljubljane. Ob odhodu iz mesta pa je imel mladi Ciril več sreče kot bratranec Franc. Prispel je do partizanskih enot, in sicer do ljubljanske brigade, medtem pa je bratranec Franc preizkušen ljubljanski aktivist od konca aprila 1941. padel pod strel sovražne zasede ob Gradaščici. Toda Cirilova sreča je bila le kratkotrajna. Ob nemški ofenzivi jeseni 1943., ko je Ljubljanska brigada bila hude boje v predelu Ilove gore, je bil kot pripadnik izvidniške patrulje napoten ugotavljanju kaj naklepa sovražnik. Ob izvajanju te naloge pa so zašli v sovražno zasedo in bili zajeti.

Ciril je bil ob zajetju zelo mlad. Komaj je napolnil šestnajst let. Kljub vsemu je bil zelo priseben. Ko so ga okupatorski vojaki – Nemci, v družbi domačih izdajalcev, domobrancev (med domobranci so bili tudi takšni, ki jim je bilo znano delovanje Marinčkove družine, in so mu zato še bolj grozili), s skupino ujetih partizanov, pripeljali v zbirno taborišče, iz katerega je bil napoten v taborišče smrti Dachau in pozneje v podružnici Terezin ter Litomerice (Dora), so ga opazili mlajši bratje. Da bi omaloževal tragedijo, ki ga je doletela, jih je začel spraševati o čisto vsakdanjih stvareh iz družine. Težav, ki jih je doživljal, sploh omenjal ni. Iz taborišča se je vrnil kot živ okostnjak. To ni čudno, saj je poleg njega preživel tudi hudo tifus. Same sotrpinom, po letih starejšim in fizično zdržljivim pripadnikom OF in borcem, gre zasluga, da so ga ohranili pri življenju.

Se nadaljuje

7. ROŠKE TEKE V OBČICAH SO OMOGOČILI:

NOVOTEKS

NOVO MESTO,
Foersterjeva 10

Priporočamo vam naše proizvode v čisti volni in mešanici diolen volne. Ravno tako priporočamo tudi hlače iz novega proizvodnega programa.

Dolenjski projektivni biro

Novo mesto, Sokolska 1

- izdeluje tehnično dokumentacijo iz okvira visokih, nizkih in hidrogradenj
- nudi tipske kvalitetne načrte za gradnjo enodružinskih stanovanjskih hiš in zidanic po nizkih cenah
- izdeluje ekonomske elaborate
- opravlja gradbeno tehnični nadzor in druge investitor-ske usluge

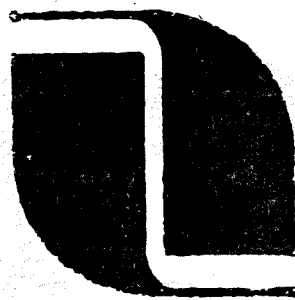
Se priporoča!

Avtopromet gostinstvo in turizem

Gorjanci

**NOVO MESTO –
STRAŽA**

priporočamo prevoz potnikov in blaga ter gostinske storitve v hotelu »Metropol« in gostišču »Lo-ka« v Novem mestu

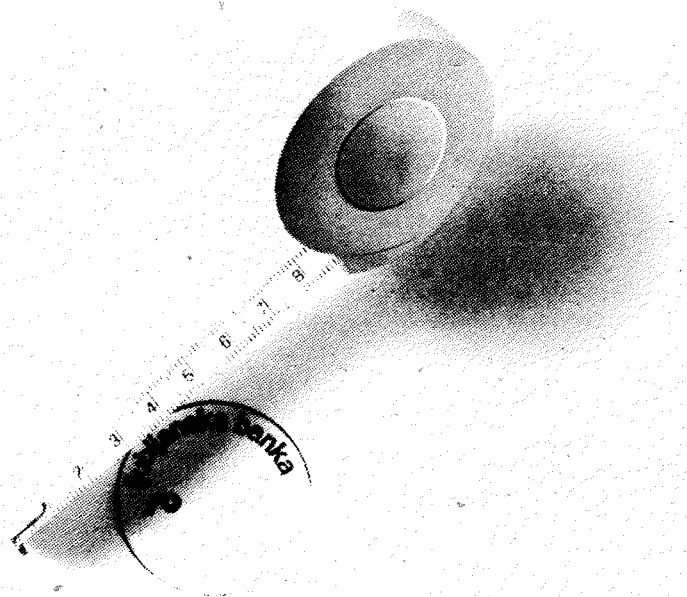
novoles

NOVO MESTO

Proizvaja in prodaja lesne proizvode, stilno in moderno pohištvo, izdelke in opremo iz akrilnih mas

NOVO MESTO

Nova storitev v naši ponudbi

V svojo ponudbo storitev za občane uvajamo zanimivo novost: **dinarske depozite z možnostjo vezave vloge za dobo nad 3 mesece po 12% letni obrestni meri oziroma za dobo nad 6 mesecev po 15% letni obrestni meri.**

Od 1. januarja 1983 dalje veljajo tudi višje letne obrestne mere za dinarske hranilne vloge, vezane nad 1 leto – 18%, nad 2 leti – 23%, nad 3 leta – 28%. Obrestna mera ostaja pri vseh hranilnih vlogah na vpogled še naprej nespremenjena in znaša 7,5%.

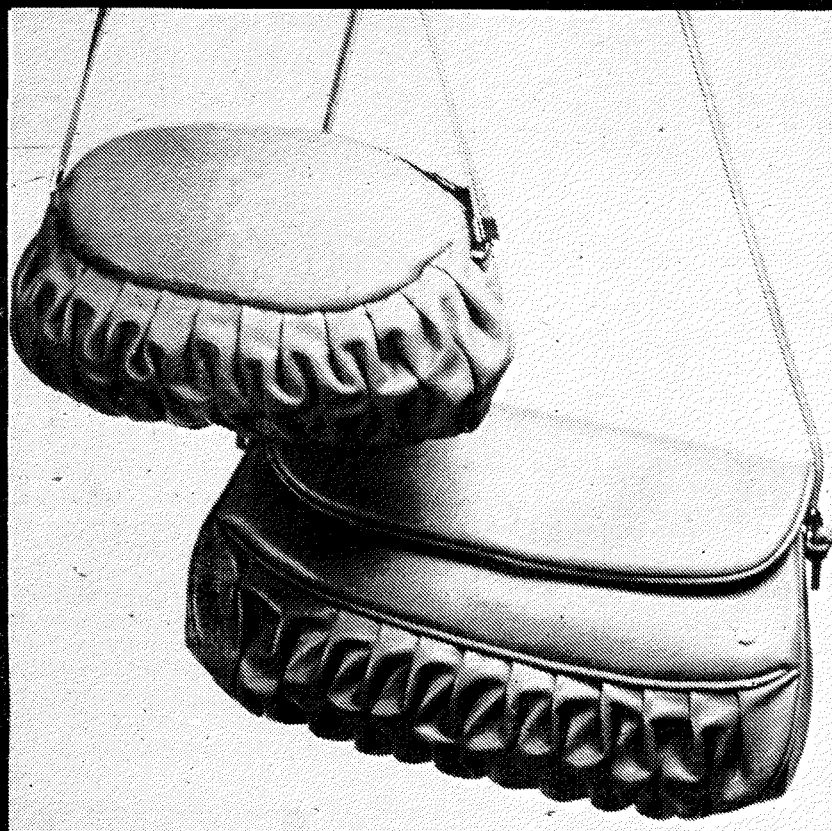

Ljubljanska banka

Izdelki TOKOVE usnjene galanterije se poleg praktičnih lastnosti in kvalitetne izdelave odlikujejo tudi po estetskih in oblikovnih vrednotah. Kvalitetni in oblikovno ekskluzivni izdelki so označeni z znakom znakom kvalitete oziroma znakom TOKOVEGA oblikovanja.

Potovalne torbe in kovčki, športne in šolske torbe, drobno galanterijo, torbice iz reptilij, usnja in umetnega usnja lahko izbirate v TOKOVIH poslovalnicah v Ljubljani, Mariboru, Celju, in Domžalah.

Stopnic ne pozabim nikdar

Pogovarjal sem se z Vinkom Rakovcem, 60-letnim invalidom-upokojemcem, doma iz Ljubljane, sicer predsednikom Društva invalidov šišenske občine. S političnim delovanjem za OF je začel že leta 1941, nato je organizirano sodeloval v sabotažni akciji železničarske skupine na Jesenicah, ko je bil leta 1942 s soborci izdan, aretiran in odpeljan v Begunje, kasneje pa v koncentracijsko taborišče Mauthausen. Od tam so ga premestili na delovni prostor Guzen, od koder je 10. oktobra leta 1942 pobegnil in se po okrevanju na Golniku priključil partizanskim enotam na Pokljuki. Takoj po ustanovitvi Prešernove brigade je bil dodeljen v 2. bataljon. V tem času je bil dvakrat ranjen, in sicer v Baški grapi in Pasji ravni pri Žireh. Po odhodu iz bolnišnice je prišel v južni bataljon 31. divizije in nato v štab 9. korpusa. Osvobodil-

nosti stanovalcev na Celovski c. 99/b, kjer si je tudi ustvaril dom.

Da se z vrstniki-invalidi in borci dobro razume, ni potrebno posebej poudariti, toliko bolj razumevajoč pa je njegov odnos do invalida, saj je tudi sam invalid.

»Problematici invalidov, ki je sicer stara, kot je staro človeštvo, družba vse do zadnjih desetletij ni posvečala kaj več zanimanja, kot je bilo nujno potrebno. Invalid ni bil »standardni« človek; izrinjen na rob družbe in prepuščen zasebni ali družbeni dobrodelnosti. Šele v zadnjih desetletjih se je v zavesti ljudi oziroma družbe nasploh odnos do vprašanja invalidov začel spreminjati. Socialni problem postaja enakomeren subjekt v družbi, hkrati pa tudi objekt vsestranskega obravnavanja, ki bi ga lahko dali pod skupni imenovalec: rehabilitacija.

med njimi tudi tehnične pripomočke, s katerimi dopolnjujemo in izboljšujemo okvarjeno in prizadeto funkcijo, oziroma nadomeščamo izgubljene organe in dele telesa.

Posebno pozornost moramo posvetiti skrbi za preprečevanje invalidnosti in ponovno vključevanje invalidnih oseb v združeno delo mora biti sestavni del razvojnih načrtov vseh organizacij združenega dela. V okviru samoupravnih interesnih skupnosti pa naj bi se organizacije združenega dela le dogovarjale za skupne opredelitve, programe in akcije.

Ob vsem tem je zanimivo vprašanje, od kod sogovorniku, četudi je sam invalid, toliko elana in volje do dela s sebi enakimi. V stari Jugoslaviji se je izučil za poklic mizarja, kmalu zatem se je začela druga svetovna vojna, vključitev v NOV in internacija v Mauthausen, ki ga ne bo nikoli pozabil, kakor tudi »stopnice smrti« ne! Ko so ga internirali v taborišče, je z njim odpotovalo v živinskih vagonih še 50 Slovencev, največ iz Gorenjske. Po prihodu v Mauthausen se je kmalu začel pekel. Slabotni so kaj kmalu končali pod gestapovskimi kopiti ali škornji. Najbolj se mu je vtisnil v spomin dogodek, ko je neki Poljak pobegnil iz kamnoloma. Ko so ga ujeli, so morali vsi ujetniki gledati v vrsti, kako obešajo nesrečnika.

Za Vinka je bilo toliko boljše, ker je znal nemško. Dd 51 internirani sta danes živa le dva. Ko je srečno ušel iz Guzna, je ob prihodu v bolnišnico tehtal nekaj čez 30 kilogramov, in je komaj ušel smrti. In še tiste nesrečne »stopnice« povrh! Obsojenci so morali nositi težke kamne na sam vrh, seveda po stopnicah, kjer so čakali esesovci. Marsikateri nesrečnik je zgrmel s kamnom vred v

Iz spominske slovesnosti v Mauthausnu leta 1965. Prvi z desne je Vinko Rakovec. V ozadju so »stopnice smrti«, pred Vinkom pa je kamen, ki je sedaj v muzeju.

tev je pričakal v Trstu in po umiku vojaških enot iz Trsta je bil dodeljen komandi mesta Ljubljane. Po demobilizaciji leta 1946 se je zaposlil pri propagandnem mestnem odboru Ljubljane. Kasneje je delal v takratni IEV, ki se je kasneje združila z Iskro. Leta 1970 se je zaradi bolezni invalidsko upokojil.

Kljub hudim boleznim, je še vedno družbeno aktiven. Je eden od ustanoviteljev društva vojaških in vojni invalidov Ljubljane, družbenopolitično aktiven v KS Hinko Smrekar pri ZB NOV, SZDL, civilni zaščiti, bil vodja stanovanske delegacije pri KS Hinko Smrekar, član štaba 1. in 2. samopri- spevka in nenazadnje predsednik stanovanske komisije ZB NOV občine Ljubljana Šiška. Poleg tega, da je dolgoletni predsednik Društva invalidov, je še predsednik skup-

Rehabilitacija kot praktično usposabljanje invalida za tako imenovano normalno življenje in rehabilitacija kot znanost, ki razvija teorijo, metodologijo in tehnologijo tega usposabljanja. Zgodovinski pregled kaže, da rehabilitacija invalidnih oseb izhaja iz dejavnosti zdravstvene službe. Medicinsko osebje se je vedno prvo soočilo z bolnikom - invalidom. Spoznavalo je obseg njegove onesposobljenosti, preučevalo njegovo socialno in duševno situacijo. Ob analizi bolnikovega celotnega stanja se je ocenila stopnja invalidnosti. Spočetka je bila rehabilitacija področje medicine, kmalu pa se je pokazalo, da vsega v zvezi z rehabilitacijo zdravstveni kadri ne zmorejo in ne znajo. Vključili so se tudi drugi strokovnjaki. S tem ima medicinska rehabilitacija v ta namen na razpolago številne metode in sredstva,

Vinko Rakovec danes

globino. Tako so stopnice dobile ime »stopnice smrti.« To je le delček tistega, kar nam je povedal Vinko Rakovec. Pomagati slehernemu, zlasti invalidu, čeprav je sam stoočstotni invalid, je njegovo življenjsko pravilo!

Jože Čurin

Teki v Cerkljah v nedeljo – 20. februarja

Organizacijski odbor 4. množičnega teka Gorenjskega odreda bo organiziral teke v nedeljo, 20. februarja 1983 s startom ob 9. uri v neposredni bližini Zadrúžnega doma v Cerkljah. Tako bodo prišli na svoj račun vsi smučarji tekači – rekreativci, ki ne bodo sodelovali na teku TREH DEŽEL. Organizator bo sprejemal prijave tudi na dan teka po 150 dinarjev uro pred startom, kajti vsi rezultati bodo obdelani računalniško, z računalniki Iskra Delta. Vsak udeleženec bo prejel bilten smučarskega teka, spominsko značko, startno številko in priznanje o udeležbi.

Proga 4. cerkljanskega množičnega smučarskega teka poteka skozi šest krajevnih skupnosti pod Krvavcem, in sicer: Cerklje, Brnik, Zalog, Komenda, Poženik in Grad, kjer je sedaj okrog 40 cm snega, in so med najlažjimi v Sloveniji.

Program teka bo obsegal: smučarki tek na 25 kilometrov, trim tek na 7 kilometrov za člane in članice ter pionirski in vojaški tek na 7 kilometrov, kjer ne bo potrebno plačati startnine.

Prvih 200 tekmovalcev iz lanskega teka na 25 kilometrov bo startalo v prvi skupini, poskrbljeno pa bo tudi za zdravstveno službo in okrepčevalnice.

Omeniti velja tudi, da cerkljanski tek Gorenjskega odreda ni namenjen le vrhunskim športnikom, ampak predvsem smučarjem tekačem, ki goriijo ta šport zaradi razvedrila in dobrega počutja. Izzveni pa naj tudi v priznanje borec in prebivalcem teh krajev in naj prispeva k obujanju spominov na hude in slavne čase narodnoosvobodilnega gibanja.

Janez Kuhar

Trikrat so požgali našo vas

Potem ko je v TV-15 dne 16. decembra 1982 izšel kratek pogovor z menoj, med drugim sem tudi omenila, da sem bila izdana v vasi Golo, me je krajevna organizacija ZB Golo o Škrilje prosila za pojasnilo, kako je prišlo do tega dogodka. Proti koncu leta 1943 so začeli domobranci na terenu Barje množično pobijati partizanske družine in pristaše NOB. V januarju 1944 sem od domobranca Moharjevega Martina z Iga dobila sporočilo, da je na seznamu za streljanje tudi naša družina, pa Kovačeva, Uršičeva in še nekatere. O tem sem takoj obvestila tovariše iz VOS in še isti večer smo se z Uršičevimi odpravili v vas Golo. Zaradi pomanjkanja hrane in ker ni bilo dovolj prostora, na Golem nismo mogli ostati. Zato smo pot v velikem snegu in slabo oblečeni ter brez hrane nadaljevali na ribniški teren. Zatočišče smo dobili v Vagovki nad Sodražico. Z Uršičevimi smo tam ostali približno dva meseca. Hrano smo dobivali od moje tete in rajonskega odbora iz Sodražice. V hiši pri moji teti, kjer smo prebivali, je bila tudi sektorska ambulanta, skozi katero je šlo veliko ranjencev. Vodja ambulante je bil Franc Brce. Skupaj z mojo sestrično Stanko sva mu veliko pomagali.

Uršičeva družina je zapustila Vagovko zgodaj spomladi 1944 in se umaknila h komandi mesta Velike Lašče. Mati in hčerki sta bili zverinsko umorjeni v vasi Mački 8. maja 1944 ob napadu domobrancev na komando mesta Velike Lašče. V tem boju je padel kot borec NOV tudi moj brat Ludvik.

Ker so domobranci zvedeli, kje se zadržujemo, smo se umaknili iz Vagovke in odšli nazaj k rajonu Barje na Golo. Pod svojo streho nas je sprejela Žotova mama. Sestro sva sleherni noč prespali z drugimi terenci z Golega v gozdu Mokerca. Tiste usodne noči, 24. oktobra 1944, mislim, da je bilo deževno vreme, pa sva sklenili prespati na enem izmed gospodarskih poslopij v vasi. Vaščani dobro vedo, kje je to bilo. Da sva se sestro ostali v poslopiju, so vedeli samo lastniki.

Zgodaj jutraj (25. 10. 1944) so prihrumeli domobranci in obkolili hiše.

In kako so me prijeli oziroma izdali? Ko so domobranci obkolili poslopje, kjer sva bili s sestro, je starejši sorodnik lastnice hleva, ki je tudi spal na senu, vstal in brez strahu odšel k domobrancem. Moja sestra Danica ga je prosila, da naj jo nikar ne izda. Čez nekaj časa pa je začela lastnica na ves glas kričati: »Danica, Slávka, pridita dol. Moja štala ne bo zgorela zaradi vaju.« **Torej sva bili izdani.** Poveljnik domobrancev je dal pet minut časa, sicer bi zagorelo. Takrat so bile moje misli pri mami, ki je bila v drugi hiši pri Žotovih. Pomislila sem, da se bo lastnica znesla nad materjo, potem ko ji bi domobranci zažgali poslopje. Prilezla sem iz skrišališča, nekaj pozneje tudi moja sestra. Bili sva aretirani. Matere pa po za- slugi Žotovih niso našli. Celo vzpodbujali so jo da naj vzdrži, čeprav so hčerki prijeli. Tudi Žotovo hišo se preiskali in jim grozili s požigom. Toda izdali niso. Žotova mama in njena hčerka Francka sta naši družini veliko pomagali. Še enkrat, hvala jima!

Takoj po aretaciji so naju domobranci odložili z zaboji municije in pretepali. Odpeljali so naju proti Pijavi Gorici. Krvava pot se je šele začela. Najprej v Skalarjevem uradu na Škofljici, ljubljanskih in begunjskih zaporih in v nemškem taborišču.

Po osvoboditvi naše domovine je moji sestri Danici izjavil sekretar bivšega rajonskega odbora Barje, da so raziskali primer naše izdaje in da je eden od vaščanov dobil zaslužen kazni.

Mislim, da sem dovolj natančno opisala dogodek v vasi Golo in da gre za izdajo. Prav tako upam, da sem zadovoljila krajevni organizaciji ZB Golo – Škrilje. Omeniti moram, da sem vas Golo vselej in povsod prikazovala kot primer zavedne slovenske vasi med NOB. Na Golem sem bila v tistem času povezana tudi v aktivu Skoja in Zveze slovenske mladine. Sicer pa tovariši z Golega, v vsakem žitu se najde tudi plevel.

Slavka Alič

Obvestili

Krajevna organizacija ZB NOV Ihan in podružnična osnovna šola Karel Destovnik-Kajuh v Ihanu vabita vse borce, aktiviste, mladino in druge na tradicionalno slovesnost v spomin padlim borcem, ki bo 24. februarja 1983 ob 10. uri na Oklem nad Ihanom. Skupni pohod na Oklo bo iz Dobovelj ob 9.30.

Sekretarka obč. odbora ZB NOV
Mihaela Kolenc

Ob praznovanju 40. obletnice slavne zmage Gubčeve in Cankarjeve brigade nad italijansko vojsko v Jelenovem žlebu ob občini Ribnica organizirala 26. marca 1983 ob 13. uri v Jelenovem žlebu proslavo s srečanjem borcev teh brigad, mladine, vojakov in drugih. Vsem borcem, ki so bili 26. marca 1943 v teh brigadah, bo občina Ribnica podelila posebne spominske značke na to zmago, zato naj se jih čim več udeleži te proslave.

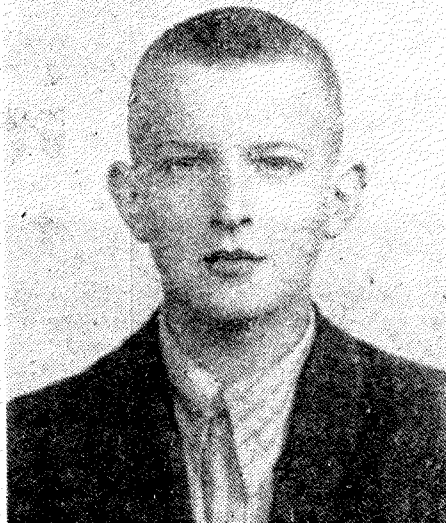
Ker odbora skupnosti borcev Gubčeve in Cankarjeve brigade nameravata organizirati prevoz borcev iz Ljubljane z avtobusom proti plačilu, prosimo, da se pisмено prijavite z natančnim naslovom do konca tega meseca navedenim odboroma Ljubljana, Vrtača 11. O kraju in času odhoda iz Ljubljane bodo prijavljeni posebej obveščeni.

Odbora skupnosti borcev
Gubčeve in Cankarjeve
brigade

Poizvedbi

Tovariš F. Vladimir Snoj, brigadni sekretar SKOJ v 1. SAB v letu 1944 naproša takratnega brigadnega obveščevalca z vzdevkom Mate, da se oglasi na naslov: F. Snoj Vladimir, Jeretova 1 (pri Grbić-Grozdnici) Pula. Za kakršnokoli sporočilo prosimo mi, in karkoli vedo o njem.

Na dan razpada fašizma je odšel brat Ivan Hvala na goriško fronto. Rojen je bil leta 1928. Od tedaj naprej se ni oglašil in tudi videli ga nismo. Verjetno se je zadrževal na Primorskem.

Kdor je bil skupaj z njim in kaj ve o njem, naj mi sporoči na naslov: Anton Hvala, Vilharjeva 25 Ajdovščina.

V vnožju Razbora blizu Suhadola stoji majhna zidana hišica, kjer živi Ana Kovše s svojim sinom Alojzom. Rada bi vedela, kje živi Džon, ki je v letu 1944 imel svoj bunker v njeni bližini pri Krničniku. Naši organizaciji je znano, da je ostal živ in zdrav. Bil je Razborčan, poseben rad se je oglašil pri Zapečniku, ilegalno pri Rožcah. Džon je verjetno njegovo ilegalno ime, zato ga prosimo, da se nam oglasi na naslov: Združenje borcev NOV Razbor, 62381 Podgorje.

Iz krajevnega združenja ZB NOV Podpeč-Prešerje so nam dostavili fotografijo s skupino borcev NOV. Čas in kraj nastanka fotografije nista znana. Izmed borcev na fotografiji je znan le Matija SMUK-Mato, drugi z leve v prvi vrsti. Če kdo od bralcev pozna kraj in čas njenega nastanka ter borce na fotografiji, naj to sporoči krajevemu združenju ZB NOV Podpeč-Prešerje.

Serje pisмено ali po telefonu na naslov: Danilo BAJAT, Podpeč 74, 61352 Preserje, telefon 766-090. Hkrati prosijo preživle borce NOV iz območja krajevnih skupnosti Podpeč-Prešerje in okolice in tudi tiste, ki so se med vojno zadrževali na tem območju, naj svoje prispevke in zanimive fotografije iz NOV dostavijo na omenjeni naslov za monografijo NOV.

MILAN GUČEK 2

S pohoda Štirinajste divizije na Štajersko

Šercerjeva poruši rudnik

Deveti februar je bil določen za dan počitka in priprav za nočno akcijo.

Počutje v Šercerjevi brigadi ni bilo kdovekako vedro. S snegom in mrzlo vlago, še bolj pa z vedno ostrejšim mrazom, ki je silil v deželo, so prišle že tudi tegobe kot znanilke prvih znamenj trde zime. Nekaj borcev je zbolelo od naporov, ki so jih prestajali zadnje dni, še teže pa je bilo z ranjenci od Košnice, ki jih ni bilo kje pustiti v varno oskrbo. Vse okoli Sama je tlačilo njegovo žalostno in brezupno stanje ter pretresljiv boj za življenje. V globoki nezavesti se je nenehno premetaval in na ves glas stokal ali pa kričal. Umiril se je le, če je slišal, da ga ogovarja bolničarka Olga Batič.

Spričo revščine v teh odročnih hribovskih krajih niso mogli intendantje pripraviti kaj boljšega in bolj nasitljivega kot kisl zelje in krompir, pa čeprav je borca čakala zahtevna nočna akcija. Ti so čistili orožje, potem ko so se naspali in odpočili, in privč, odkar so stopili na štajerska tla, so imeli politični komisariji lahko v miru tudi priložnost, da so borcem spregovorili, predvsem o posebnostih dežele, ki jim bo odslej operativno ozemlje.

Sneg se je že ponoči unesl in pred akcijo ni več snežilo. Z mrakom so postali tudi oblaki vse bolj redki in je skoznje predirala svetloba polnega meseca, ko so se bataljoni odpravljali v pohodne kolone in odšli vsak na svojo nalogo: 1. ali Ilijev bataljon, da napade in zavzame ter poruši jašek Zakov z vsemi napravami vred. V pomoč mu je bil dodeljen protitankovski top. Temu oddelku iz sestave 4. bataljona je poveljeval komandir Jože Mihelič, spremljal pa namestnik bataljonskega komandanta poročnik Viktor Tisovec. Z napadajočim bataljonom sta šla tudi politični komisar brigade Miha Butara-Aleks in njegov pomočnik Bojan Škrk, pridružil pa se jima je tudi namestnik komandanta divizije major Tone Vidmar-Luka, sam nekdani šercerjec, ki je bil v pomembnejših akcijah še vedno najraje pri »svoji« brigadi.

Medtem ko je bil del 2. ali Modrasovega bataljona določen za brigadno rezervo, so prejele vse druge enote nalogo, da zavarujejo dohode od Kozja in Podsrede ter onemogočijo morebitni poseg orožnikov iz postojanke v Koprivnici, kakšnih pet kilometrov iz Senovega na vzhod.

Brigadni štab je prejel na sestanku v divizijskem tudi načrt rudniških naprav in stanja na območju Zakova, pa še jaška za spuščanje rudarjev v jamo in za odvoz nakopanega premoga v samem Reštajnu, ki pa je bil dober kilometer niže in v naselju istega imena, vendar ni bil zaradi skromnih naprav in manjših zmogljivosti ključnega pomena za obratovanje celotnega rudnika Senovo.

Borci in starešine Kozjanske čete so bili kot poznavalci terena in razmer priključeni oziroma dodeljeni napadajočim enotam za vodnike.

Ilijev bataljon se je na pohodu v akcijo ustavil na samotni domačiji v gozdni divjini, pri Zaksetu. Tam so bili določeni izhodišni položaji in bataljonsko poveljstvo je s pomočjo Černetičevega načrta o položaju in stanju v Zakovu ter ob nasvetih pridelenih vodnikov Kozjanske čete pripravilo podroben načrt za napad. Začetek zanj je bil določen za 22. uro, čas ko sta se menjavali pri izvoznem jašku popoldanska in nočna izmena in kar naj bi dalo zato čimveč novih borcev v vrste narodno osvobodilne vojske. Obe izmeni bi kar »potegnili« v partizane.

Pogled na železobetonsko gmoto visokega stolpa izvoznega jaška v veliki kotanji sredi

Cetrty bataljon Šercerjeve brigade ob pohodu 14. divizije na Štajersko pred prehodom čez Savo

gozdov je bil tako nenavaden in kar grozljiv, ko so borci pred ograjo iz bodeče žice zasedali položaje in se pripravljali na naskok. Slišati je bilo brnenje strojev in v zidani lopi poleg izvoznega jaška so bila okna razsvetljena. V notranjščini poslopja je bilo čuti živ nemir. Napetost borcev, ki so čakali znak za začetek akcije, je zmotil odmev strel in eksplozij iz doline globoko pod njimi – tomšičevci so že začeli v samem Senovem, in takrat se je razlegel v tišino zasnežene pokrajine gromki glas Ilije Badovinca – »Predajte se! o Vsi v partizane!« – in za spremljavo temu klicu je počilo nekaj puškinih strel in zaropotal kakšen kratek rafal. Komandant Ilija je dal znak z roko in kvišku je švistnila prva mina, a je padla precej daleč za ciljem, stolpom izvoznega jaška.

V hipu so ugasnile luči okoli jaška, iz stolpa pa je zaregljal vsem borcem dobro znani glas zbrojevke.

Tudi druga mina ni zadela stolpa in, ne meneč se za nasprotnikov mitralješki ogenj, so se šercerjevci usuli skozi odprtino v bodeči žici ter drveli proti zgradbam pri jašku, ko se je spet oglasila iz stolpa strojnica, takrat že z daljšimi rafali. Dobro je bilo videti, kako iščejo njene ognjeni jeziki sém in tja tarče za strele.

Nekaj borcev iz sprednjih vrst je skušalo kljub strojničnim rafalom vdreti v stolp, da bi se pōvpzeli nanj in onemogočili zbrojevko, pa so bili vsakokrat odbiti. Med njimi je bila najbolj bojovito razpoložena Tončka Verbič, politična komisarka 1. čete.

Napadalcem je bil zapovedan kratek premor in namestnik divizijskega komandanta major Luka, ki je prevzel poveljstvo napada, je brž poslal kurirja do poročnika Tisovca, češ naj poseže s topom v akcijo. Izvrstnemu merilu Ricciottiju Gargotichu, artilerijskemu mačku iz italijanske vojske, je dal orientir »stolp«, potem ko so položaj topa utrdili in pripravili za strel.

Dvakrat, trikrat je silovito počilo ter se obenem že pokadilo ob betonskem zidu jaška in borci Ilijevega bataljona ter zaščitne čete 4. bataljona so planili na juriš. Zbrojevka, ki je prej zapirala pot, se ni več oglasila. Čeprav niso tipovske granate porušile stolpa, ker so bile granate prebojne, ne pa eksplozivne, namenjene tankom, pa je merilec strojnice in komandir zakliskih »verksu« ob enem, Demšar, pobegnul po zunanjih železnih klinih za zasilni sestop, ne da bi pograbil in odnesel s seboj tudi orožje. Ves čas, odkar so padli proti jašku prvi streli, je ščuval k odporu. Planil je v slačilnico, kjer so se v strahu stiskali rudarji obeh izmen. Pobral jih je s seboj in so vsi skupaj pobegnili z izvoznim dvigalom v jamo.

Ko so potem Šercerjevi jurišniki vdrl v zidano lopo, so lahko zajeli samo še nekaj »verksu« , vsi so bili v posebnih modrih uniformah, ki so pri priči odložili orožje. Kako so se notranjski borci v brigadi začudili, ko so med njimi spoznali tudi svojega okoli petdeset let starega rojaka z Unca pri Rakeku. Že pred mnogo leti je šel med knape in so se sedaj takole nepričakovano srečali.

Tile rudniški domačini v modrih uniformah so tudi poskrbeli, da sta dobila major Luka in komisar Aleks prek telefona zvezo z rudarji v jami. Začela sta jih pregovarjati in prepričevati, naj se vrnejo in naj se priključijo borcem za svobodo in lepše življenje. Rudarji pa so se izgovarjali, da se bojijo okupatorja, ki bi se prav gotovo znesel in maščeval nad njihovimi družinami. Komisar Aleks jim je dopovedoval, da ima vsak borec doma tudi družino in da se bojujejo hkrati tudi za njih, rudarje, in da se bje boj za obstoj slovenskega naroda.

Se nadaljuje

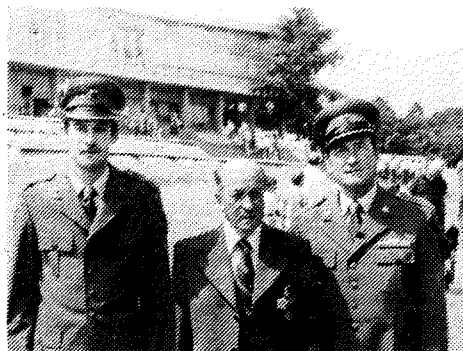
Dolga pot do članstva v KPS

Izročilo o tem, kako si je Komunistična partija Slovenije pred vojno utirala veljavo med ljudskimi množicami, ni samo sebi namen, ampak je uporabno tudi za današnje in prihodnje dni. Toda to in tako izročilo utegne obroditi svoj sad le v primeru, če bo podprto s konkretnimi primeri iz tedanje politične in kadrovske prakse.

Meščanska vladavina je komuniste ne samo preganjala, zapirala in fizično uničevala, marveč jih je predvsem blatila na vse mogoče načine. Skušala jih je prikazati za ljudi, ki rušijo ustaljene npravstvene vrednote, kot so miroljubnost, delavnost, vernost, ponižnost, ki da so antinacionalni, antikristi in podobno, skratka na njihov obraz je obešala vse, kar je bilo grdega ali škodljivega, pač z namenom, da bi se jih ljudje bali in ogibali. Če je hotela partija to lažno propagando pobijati in osamo pred ljudskimi množicami premagati, je morala za svoje člane izbirati najuglednejše, najbolj poštene in najbolj razgledane ljudi, ki jih je potem nadalje in vsestransko politično izobraževala; morala je razviti cel skupek npravstvenih meril, ki jih poznamo pod označbo »lik komunista«. Zelo značilen primer take partijske prakse je brez dvoma predvojni komunist Jože Gačnik iz Velikih Lašč, ki je umrl 20. februarja lani.

Ob primeru Jožeta Gačnika bomo spoznali, kakšnega kremenitega značaja je moral kdo biti in kako dolgo je moral izkazovati revolucionarno privrženost, da so ga komunisti sprejeli v svoje bojne vrste kot polnopravnega člana.

Jože Gačnik se je rodil leta 1900 na Oplakovem pri Velkih Laščah. Že v otroških letih je

Pot revolucionarnega rodu, ki se nadaljuje. Od desne proti levi so: Jože Gačnik-Joe, geodezijski podpolkovnik, njegov oče Jože Gačnik, predvojni komunist, in njegov vnuk Goran Gačnik, poročnik JLA.

izkusil vso bedo siromašnega kmečkega življa, saj je bil doma z majhne kmetije, ki ni dajala zadosti kruha za družino. Da je bila mera gorja prepolna, ga je avstro-ogrska vojaška oblast – komaj sedemnajstletnega – še vpoklicala k vojakom in ga poslala na fronto v Tirole, kjer je bil kmalu ranjen. Med upornike se je vpisal že v Judenburgu, kjer se je včlanil v društvo Sokol. Domov na Oplakovo se je vrnil nezadovoljen in revolucionarno razgiban kot toliko drugih. Popolnoma naravno je bilo, da se je pridružil revolucionarnemu toku, ki so ga širili udeleženci oktobrske revolucije Janez Tomšič iz Stop, Jože Jeraj z Žage, Anton Levstik in Edvard Gale s Turjaka pa morda še kdo. Tako se je spomlad 1919 udeležil pohoda nezadovoljnih kmetov k županu Janezu Jakliču na Kovpo pri Karlovcu, da bi mu vzeli simbole oblasti – arhiv in pečat občine Lužarji. Gačnik tedaj še ni bil toliko znan varuhom protiljudske vladavine, zakaj orožniki so zaprli samo Janeza Tomšiča, Antona Nučiča in Janeza Klančarja, vendar je bil že na strani rdečih. To mu je otežilo bivanje na Oplakovem, kjer se je moral za nameček še otepati s hudim pomanjkanjem, zato se je leta 1925 podal čez veliko lužo.

V ZDA si je hitro ustvaril sloves dobrega delavca. Delo je dobil v tovarni konfekcije, kje je likal. Ob tem si je širil socialistično obzorje in smisel za delovanje v društvih, saj je bil že od vsega začetka član slovenske narodne podporne jednote. V Ameriki se je tudi prvič poročil. Tam se mu je leta 1927 rodil sin Joe, sedaj geodezijski podpolkovnik JLA. Na rodno grudo se je vrnil leta 1932 in si s prihranki v Velikih Laščah ustvaril samostojen dom. Tam sta se mu rodila še sinova Ernest – leta 1934 – in France – leta 1936. Toda čas po vrnitvi iz Amerike je za Gačnika značilen po tem, da je dokončno prešel v boj za spremembo krivičnega družbenega reda.

Pravih komunističnih idej se je Jože Gačnik naučil v Ložu od leta 1932 do 1934, kjer se je drževal kot oskrbnik posestva izseljenca Franca Južne. Tam je zašel v družbo Franca Sterleta-Nina, Janeza Hribarja – Toneta Posačnika in sedlarja Ivana Čepona, ki so oblikovali prvi marksistični krožek v Loski dolini. Študirali so marksizem in vneto razpravljali o političnih dogodkih doma in po svetu. Po teh obravnavah je Gačnik leta 1934 v Velikih Laščah obiskal ing. Anton Štebi, preizkušeni in

neuklonljivi komunist, ki je imel delavnico v pasazi Nebotičnika. Tja je Gačnik potem hodil na zvezo in po komunistični tisk. Leta 1935 je prišel h Gačniku prof. Jože Šeško in ga sprejel za kandidata komunistične stranke. Gačnik je odtlej hodil na sestanke v Kočevje, ki so bili največkrat v Koncavasi. Po štirih letih kandidatskega staža in aktivnega političnega dela v odboru Rdeče pomoči, v kmečko-delavskem gibanju in v društvih kmetijskih fantov in deklet, ki jih je okoli Velikih Lašč nastalo za celo kolonijo, je bil Jože Gačnik leta 1939 sprejet za člana KPS. Ob sprejemu so bili navzoči: organizacijski sekretar CK KPS Tone Tomšič, sekretar okrožnega komiteja KPS za Kočevje prof. Jože Šeško in član tega komiteja Albin Videnič. S tem je začela v Velikih Laščah delovati tudi celica KPS. Vanjo sta bila poleg Gačnika kot člana KPS vključena še Jože Centa-Miloš z Velikega Osolnika in Anton Pirman iz Dobropolja, kandidati pa so postali Alojz Centa z Male Slevce, Jože Oven z Roba in Janez Hočevnar iz Velikih Lašč, ki so bili v KPS sprejeti 21. junija 1941.

Partijska celica v Velikih Laščah je opravljala pomembno nalogo vzdrževanja zvez od Ljubljane proti Kočevju. Čez Bloke do Loške doline in čez Dobropolje proti Krki, hkrati je snovala nova komunistična jedra po vaseh okoli Velikih Lašč in pri tem dosegala velike uspehe. To se je dogajalo največ prav po zaslugi Jožeta Gačnika. Ker je Gačnik kot človek veljal za velikega poštenjaka pa tudi za izkušnega in vsestransko razgledanega moža, ki je imel za vsakega kmečkega človeka dobro besedo, so se k njemu po nasvete obračali mnogi ljudje. To je Gačniku omogočalo dober stik z množicami pa tudi pregled nad tistimi ljudmi, ki so bili dovzetni za komunistične ali celo njim sovražne ideje. Ko so aprila 1941 Italijani okupirali Dolenjsko, je bil Jože Gačnik že vodilni član nastajajočega osvobodilnega gibanja v okolici Velikih Lašč. Ob njegovem zavemanju je prvi odbor OF v Dvorski vasi nastal že v juniju 1941, nato pa še na Oplakovem in na Robu, v Velikih in Malih Laščah, na Rašici, na Karlovcu in na Slemenu. Dne 15. avgusta 1941 pa je bil v Velikih Laščah ustanovljen tudi rajonski odbor OF, ki je konec leta prerasel v okrožni odbor OF s štirimi rajoni.

Tedaj je bilo na žalost plodovito delo Jožeta Gačnika onemogočeno. Po zaslugi izdajalca iz klerofašističnih vrst je 8. januarja 1942 pridrl v Velike Lašče 2.500 fašistov. Ti so prišli in zaprli 45 oseb, med njimi Jožeta Gačnika, ki je bil na tako imenovanem »velikolaškem procesu« 11. in 12. junija 1942 v Ljubljani obsojen na dosmrtno ječo. Gačnikovo obnašanje med preiskavo in na obravnavi pred izrednim fašističnim vojaškim sodiščem je bilo herojsko, kar je tako ohrabilo omahljivce, da v preiskavi ni prišlo do nobenega novega izdajstva.

Nadaljnja življenjska pot je Jožeta Gačnika vodila skozi ječe fašistične Italije. Čeprav je do zloma fašizma prišlo že 25. julija, do kapitulacije Italije pa 8. septembra 1943, je moral Gačnik skupaj z drugimi jetniki še naprej ostati v zaporih. Izpuščen je bil šele februarja 1944 s posredovanjem Rdečega križa. Na poti domov je bil obveščen, da ga v Ljubljani čaka nova nevarnost, zato je na Rakeku ušel z vlaka in se prek zvez prebil k partizanom na Notranjsko. Prišel je kakor naročen in brž so ga imenovali za načelnika narodne zaščite pri NOO Notranjsko-ribniškega okrožja. Po osvoboditvi do konca leta 1945 je enako dolžnost opravljal v Ljubljanskem okrožju, nato je bil do konca leta 1946 načelnik oddelka ljudske milice pri NOO novomeškega okrožja, v letih 1947 in 1948 pa je bil direktor Gozdnega gospodarstva v Ribnici.

Leta 1948 se je vrnil na svoj dom v Velike Lašče, vendar s tem njegovo politično delovanje ni prenehalo. Bil je predsednik občinskega ljudskega odbora, sekretar občinskega komiteja KPS, več let predsednik občinskega odbora ZZB NOV, nazadnje pa je bil, dalj časa tajnik združenja borcev NOV v Velikih Laščah. Med tem se je drugič poročil in 1947 dobil hčerko Natašo, leta 1948 pa še sina Janeza. V obeh zakonih je imel skupaj šest sinov in eno hčer. Za vse otroke – tudi za sina, ki se je rodil med prvim in drugim zakonom – je zgleddno skrbel in jim pomagal, dokler niso bili sposobni za samostojno življenje. Tako ravnanje je bilo dokaz njegove izredne osebne poštenosti in je med ljudmi zbuvalo splošno spoštovanje.

Toliko na kratko o življenjski poti Jožeta Gačnika, ki je na pol poti med Ljubljano in Kočevjem postal ključni člen v verigi revolucionarne predvoditeljice – Komunistične partije Slovenije in njene naslednje Zveze komunistov Slovenije. Gačnikova pot v njene bojne vrste je bila dolga, vendar ni poznala omahovanja. Vse življenje je ostal skromen in dostopen za vsakega preprostega človeka. Obenem je bil do konca dni neutrujen in požrtvovalen aktivist za ideje, ki naj vsestransko in dokončno osvobodijo človeka in njegovo delo.

Franci Strle

Zora Pretnar-Skok

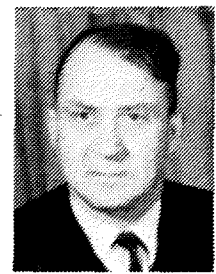
Dne 4. februarja smo se na ljubljanskih Zalah v velikem številu poslovili od Zore Pretnar-Skok. V narodnoosvobodilnem gibanju je aktivno sodelovala od spomladi 1943, že naslednje leto pa sta oba z možem za njunima sinovima odšla v Kozjanski odred. V neenakem boju z Nemci je bila ranjena, njen mož pa ujet in tik pred osvoboditvijo ustreljen kot talec.

Po vojni ni bilo časa za žalovanje. Z nje lastno zavzetostjo je opravljala vrsto odgovornih dolžnosti in bila ves čas aktivna v družbenopolitičnih organizacijah.

Za svoje vestno in požrtvovalno delo je bila odlikovana z medaljama zaslug za narod in hrabrost ter z redom zaslug za narod.

Justin Maver

Decembra lani smo se poslovili od Justina Maverja, rojenega leta 1917 v vasi Grudnica na Tolminskem. Prežet z napredno miselnostjo in organiziran je kot mladinec prenašal zaupno pošto med Gorico in Anhomim. Vpoklican je bil v italijansko vojsko. Z manjšo skupino je uspel pobegniti. Kapitulacijo Italije je dočkal kot borec goriške fronte, pozneje pa je bil vključen v 31. divizijo - v Gradnikovo brigado. Bil je ranjen in trikrat odlikovan za hrabrost ter nosilec reda zaslug za narod. Opravljal je razne dolžnosti v enotah in stabih. Po končani vojni je bil demobiliziran v činu poročnika.

Franc Kovač

Na pokopališču v Zagorju smo se poslovili od Franca Kovača, rojenega leta 1914 v Šemniku. V NOV se je aktivno vključil leta 1944 v 12. brigado. Po vojni je delal v rudniku. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

Jože Jug

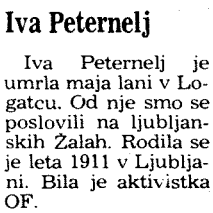
Oktober lani smo se poslovili od prvoborca in nosilca spomenice 1941 Jožeta Juge, rojenega leta 1922 v Metliki. Že leta 1941 se je vključil v aktivno delo NOB na terenu in maja leta 1942 se je priključil Belokranjskemu odredu. Kot izredno prizadeven in hraber bореc je opravljal razna pomembna opravila. Po končani vojni je bil kapetan JLA. Služboval je v raznih krajih naše domovine. Leta 1956 je bil upokojen kot major JLA. Vse do smrti je bil aktiven v vseh družbenopolitičnih organizacijah.

Ivan Pečovnik

Septembra lani smo se v Javorju pri Črni na Koroskem poslovili od borca Ivana Pečovnika. Rodil se je leta 1912 na kmetiji pri Juvanu, kjer je vsa leta živel in gospodaril. Bil je član prvega odbora OF v Javorju. Na njegovi domačiji so se pogosto zadrževali partizani. Za svoje delo je prejel več priznanj.

Ante Katalinič

Oktober lani smo se na pokopališču v Logatcu poslovili od Antea Kataliniča. Rodil se je leta 1920 v Trogiru v Dalmaciji. Takoj po okupaciji je začel delati za NOB. V začetku leta 1942 je bil interniran in naslednje leto je stopil med partizane. V Sloveniji je prišel z 2. tankovsko brigado. Po demobilizaciji se je vključil v družbenopolitično delo, bil je sekretar lesnega kombinata Logatec vse do upokojitve. Bil je odlikovan.

Iva Peternelj

Iva Peternelj je umrla maja lani v Logatcu. Od nje smo se poslovili na ljubljanskih Zalah. Rodila se je leta 1911 v Ljubljani. Bila je aktivistka OF.

Ljudmila Gostiša

Rodila se je pred 75 leti v Kisovcu pri Zagorju. V stari Jugoslaviji je bila aktivno vključena v delavsko prosvetno društvo. Vsa njena družina je bila vključena v napredno delavsko gibanje, ki so ga vodili prekaljeni komunisti, med katerimi so bili oče, njen mož in mlajši brat, ki je odšel leta 1941 med partizane. Z njimi je vzdrževala zvezo, zbirala hrano in obleko. Bila je tudi članica prvega odbora OF na kisovskem terenu. Kljub ostremu policijskemu nadzoru je aktivno in organizirano sodelovala z NOG. Za zasluge je bila odlikovana. Pokopali so jo decembra lani.

Todor Cvitkovic

Na pokopališču v Škofji Loki smo se decembra poslovili od Tadora Cvitkovca, ki se je rodil leta 1925 v Mavcah pri Sinju. Julija leta 1941 je stopil v dinarski partizanski odred, za tem je bil bореc in starešina v 3. dalmatinski in 1. proletarski brigadi. Bil je udeleženec bojev na Sutjeski, v Beogradu in na sremski fronti in štirikrat ranjen. Upokojen je bil leta 1956 kot kapetan JLA in večkrat odlikovan.

Franc Javeršek

V Šmarju pri Jelšah smo se septembra lani poslovili od Franca Javerška, rojenega leta 1907 v Podsredi. V NOG se je vključil leta 1944 in bil aktivist na kozjanskem področju.

Štefan Caharijaz

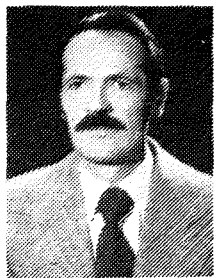
Na pokopališču na Vinskem vrhu smo se poslovili od Štefana Caharijaz, rojenega leta 1908 v Babni brdi. V NOG se je vključil leta 1944 in bil aktivist na kozjanskem področju.

Franc OZN

Franc Ozu se je rodil leta 1928 v Zgornji Polskavi. V NOV je bil od leta 1944 v Sercejevi brigadi. Od njega smo se poslovili novembra lani v Šmarju pri Jelšah.

Jakob Peperko

Rodil se je leta 1898 v Roginski gorci. Bil je koroški bореc. V NOG se je vključil leta 1944 in bil aktivist na Kozjanskem. Pred leti se je preselil v Korpule. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Šmarjah pri Jelšah.

Ivan Žitnik

V Selcah nad Skofjo Loko smo se junija lani poslovili od aktivista in borca Ivana Žitnika, rojenega leta 1913. Že zgodaj se je vključil v NOG. Leta 1943 je odšel med partizane in bil bореc Prešernove brigade. Na Žirovskem vrhu je bil ujet in zaprt v Begunjah, odkoder je bil odpeljan v taborišče v Nemčijo.

Janez Vozelj-Silvo

Novembra lani smo se poslovili od kurirja politično propagandnega oddelka štaba 4. operativne cone NOV, rojenega leta 1922 v Jablani. Hraibro in predano je opravljal kurirsko delo za področje Stajerske in moravskega območja.

Martin Korenč

Na logaškem pokopališču smo se lani poslovili od Martina Korenča, rojenega leta 1921. Bil je aktivist OF in udeleženec NOV. Za svoje delo je bil odlikovan.

PRAVNI SVETOVALEC

S. B. D. Od kmetijske skupnosti sem kupil zemljišče. Dosedanji najemnik ni imel pogodbe, hoče pa zemljišče obdelovati še v 1983. letu. Ali ima to pravico?

Odgovor: Če v pogodbi, ki ste jo sklenili z zemljiško skupnostjo, ni nobenih omejitev glede uporabe zemljišča v l. 1983, lahko zemljišče obdelujete ne glede na to, da je doslej zemljišče brez pogodbe obdeloval nekdo drug. Tistemu, ki je zemljišče obdeloval, boste pač morali nekaj plačati za seme. Zemljišče je vaše in vas nihče ne sme ovirati pri obdelovanju tega zemljišča.

K. J. V. Umrl vam je mož, s katerim nista imela otrok. Napravil je oporoko, s katero vam je zapustil vse svoje premoženje. Ali in do kolikšnega dednega deleža je upravičen njegov nezakonski sin?

Odgovor: Po zakonu o dedovanju so nezakonski otroci zapustnika glede dedovanja povsem izenačeni z zakonskimi. Zato je tudi nezakonski sin vašega pokojnega moža, katerega očetovstvo je ugotovljeno s sodno odločbo, upravičen do takimenovanega nujnega deleža po pokojnem očetu. Ta nujni delež znaša polovico zakonitega deleža, to je deleža, ki bi mu šel, če bi vaš mož umrl, ne da bi napravil veljavno oporoko in bi za njim nastopilo zakonito dedovanje. V vašem primeru bi znašal zakoniti dedni delež nezakonskega sina vašega moža polovico zapuščine, in znaša torej njegov nujni delež četrtino moževe zapuščine.

S. K. M. Ali je mogoče odpovedati stanovanjsko razmerje tudi lastniku nedograjene hiše, ki bi jo lahko dogradil in se vanjo vselil, pa to namenoma zavrača?

Odgovor: Stanodajalec lahko odpove stanovanjsko razmerje tudi imetniku stanovanjske pravice, ki ima v lasti nedograjeno stanovanjsko hišo, ki pa bi jo lahko dogradil. V takem primeru sodišče potrdi odpoved stanovanjskega razmerja in določi izpraznitveni rok, upoštevajoč vse okoliščine primera, zlasti pa čas, v katerem bo mogoče stavbo dograditi, premoženjske razmere imetnika stanovanjske pravice in posojila, ki jih je dobil za gradnjo.

C. K. P. Vaš mož je pred več meseci odšel z doma neznan kam v planine in od takrat o njem ni več nobene vesti ter se je po vsej verjetnosti smrtno ponesrečil. V kakšnem roku ga bo sodišče na podlagi vašega predloga razglasilo za mrtvega?

Odgovor: Sodišče razglaša za mrtvega tudi pogrešanca, če o njem v zadnjih petih letih ni nobenega sporočila, pa je verjetno, da ni več živ. Ta petletni rok se šteje od dneva, ko je bil po zadnjih poročilih brez dvoma še živ, oziroma, če se ta dan ne da določno dognati, od konca tistega meseca oziroma leta, v katerem je bil pogrešanec po zadnjih poročilih še živ.

I. V. K. Slišali ste, da bo z novim republiškim zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju uvedena predčasna pokojnina, in vas kot borca NOV od leta 1944 zanima, ali se bo tudi predčasna pokojnina, ki jo boste uveljavili, povečala za 30%.

Odgovor: Kolikor bo z novim republiškim zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju uvedena predčasna pokojnina, do katere bodo v skladu z določbo zveznega zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja upravičeni zavarovanci z dopolnjeno najmanj 35-letno pokojninsko dobo in 55 leti starosti ter zavarovanke z dopolnjeno najmanj 30-letno pokojninsko dobo in 50 leti starosti, se bo ta pokojnina borcem NOV po 9. 9. 1943 (oziroma 13. 10. 1943 - Slov. Primorje) ustrezno povečala, če ne bo, odmerjena po pokojninski dobi, dosegla 85% pokojninske osnove. Tako se bo pokojnina borcem NOV od 9. 9. 1943 do konca tega leta povečala - za 60%, borcem NOV od leta 1944 - za 30% in borcem NOV od leta 1945 - za 10% s tem, da bodo tako povečane pokojnine lahko znašale največ 85%. Tako odmerjene predčasne starostne pokojnine pa se bodo zaradi predčasnega odhoda v pokoj zmanjšale za odstotek zmanjšanja, določen v republiškem zakonu oziroma v samoupravnem splošnem aktu skupnosti. Zmanjšana predčasna pokojnina pa se bo izplačevala le toliko časa, dokler ne bo tak bореc izpolnil predpisanih let starosti za pridobitev pravice do starostne pokojnine (moški - 60 let, ženske - 55 let), nakar se mu bo izplačevala nezmanjšana.

V Benečijo in Rezijo

Po Albertu Jakopiču – Kajtimiru je priredil Jelko Peterneč

15

85. »Po trebuhu naj se priplazijo v bližino črede in naj srobot privežejo od drevesa do drevesa, potlej pa naj se zaženejo med čredo in jo poženejo v tisto ogrado. Ni zlomek, da se ne bi kaj ujelo.« To so zares poizkusili. Srobot sicer ne bi nič pomagal, če bi ne poslali nekaj hitrih fantov, ki so v skoku zgrabili tri ali štiri ovce in jih privlekli v taborišče.

86. Sicer pa niso imeli koristi od ovc, ker niso smeli kuriti. To noč je začelo vražje deževati. Vsi so bili premočeni. Zjutraj pa je posijalo krasno majsko sonce. Borcem seveda v štabu niso mogli zabraniti, da bi se ne sušili na soncu. Razpeli so težka šotorska krila, da se posuše. Italijani pa so z drugega vrha s Skutnika opazili ponjave.

87. Kajtimir je z daljnogledom opazil, da dajejo z zastavami signale italijanskim položajem, ki so bili tik nad položaji brigad. Njihovih signalov Kajtimir ni znal razbrati, vendar je spredel, da ne gre za običajnost. Zato je ukazal poostriži budnost straž in poslal iz taborišča nekaj patrulj v zaščito.

88. Hkrati je Kajtimir spoznal, da ne bi bilo dobro ostati in čakati, temveč je treba takoj poiskati najboljše mesto v italijanskih položajih in udariti po njih. Najbolj ugodno mesto za napad je bilo na Kuciju, nad brigado, kjer je bila italijanska posadka s 150 možmi. Sklenili so, da se v mraku približajo tej postojanki.

89. Ponoči bodo imeli največ uspeha in najmanj žrtev. Ob štirih popoldne so borci zaslišali pod seboj brnjenje tovornih avtomobilov in slišali njihovo ustavljanje. Nato so zaslišali italijansko vpitje in razgrajanje. Tudi Italijani, ki so bili nad brigado, so se vznemirili. Brigada se je zbrala in začeli so se po strmem bregu vzpenjati.

90. Potrebovali so štiri ure, da so se po gozdu neslišno približali bunkerjem na hribu. Skušali so se približati bunkerjem vsaj na sto metrov. Ko so si najbolj prizadevali, se je enemu izmed borcev sprožil velik kamen pod nogami ter se s truščem valil v dolino proti Italijanom, ki so prihajali od spodaj. Pričakovali so, da bo povzročil preplah med Italijani, pa ni bilo nič.

7. roški smučarski teki

Po smučinah kot že šest let doslej

Novinarji iz osnovne šole Baza 20 v Dolenjskih Toplicah so spet dokazali, da so pravi novinarji, takšni, ki poročajo hitro in najpomembnejše. Tokrat so jim bili kost Roški smučarski teki za pokal TV-15 v Občicah.

Ze precej časa smo vedeli, da bodo februarja roški teki. Ker pa ni bilo snega, naš je zelo skrbelo, kako bo. A tudi tokrat je sneg prišel kot naročen. In v soboto nas je na avtobusni postaji v Dolenjskih Toplicah pozdravilo pravo zimsko sonce, ki je v sneženi naravi delalo podobo iskrenosti.

Matelič iz Sódražice. Star je šele dobrih šest let. Za teke mu je doma povedal stric. Sam pa pridno smuča že od »malih« nog, saj v Sódražici, vasjo pod Travnogoro, skoraj nikoli ne zmanjka snega. Imajo pa tudi vlečnico. Tudi tokrat je mali Boris dosegel kar lepo uvrstitev in upamo, da

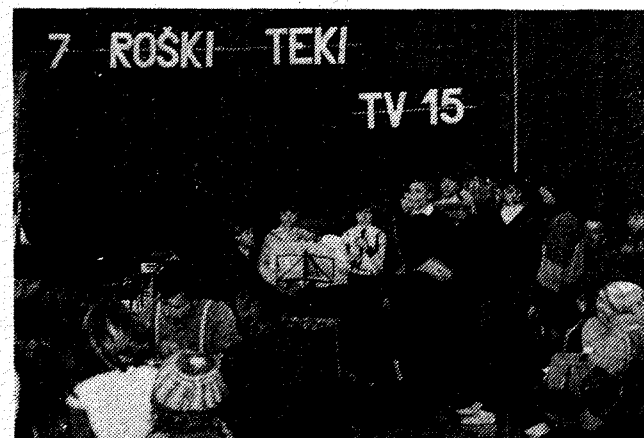
čenne. Vendar pa je dodal, da je bila steza kar precej težka.

Oba sta iz osmega razreda. Tekov se je udeležil Franci že lani. Upal pa je na boljše mesto. Na progi se mu je smučka odpela, a je vseeno vzdržal do konca. Meni, da je bila proga težka, saj je bil sneg še mehek. A kljub temu je organizatorje pohvalil, češ da so v danih razmerah naredili veliko.

Okrog trinajste ure so se udeleženci roških tekov začeli zbirati v OŠ Baza 20, kjer je bilo kosilo in podelitev medalj.

Pohodniki so prišli v jedilnico s pesmijo, kar je dalo kraju in času posebno lep pečat. Jedilnico so uredili člani novinarskega krožka in PO. Po kosilu je bila na vrsti podelitev. Tako kot vsako leto so učenci-domačini pripravili kratek kulturni program. Letos pa časopis TV-15 praznuje 20-letnico izhajanja, zato so mu v imenu PO Baza 20 podarili majhno darilce. Prav tako so darilce izročili tovarišu Borštarnju. Kratek kulturni program so letos »prinesli« s seboj tudi udeleženci OŠ Hrušica iz Ljubljane, kar smo še posebej toplo pozdravili. Želeli bi, da bi vsako leto vsaka skupina pripravila eno točko programa.

Vsi udeleženci, ki so tekli, so dobili spominsko

V kulturnem programu so s frulicami nastopile Irena Krese iz 4. b, Barbara Babič iz 3. b, Nataša Novina tudi iz 3. b, Renata Komljanec iz 4. b ter Katarina Kotar iz 4. a razreda osnovne šole Baza 20. Vse so učenke oddelka glasbene šole v Novem mestu. Na harmoniko pa je zaigral učenec Janez Sitič.

čih se diamantov. Avtobusi so odpeljali proti Občicam. Pri novinarskem krožku smo se dogovorili, da bodo delo na terenu spremljali trije novinarji in fotograf. Dogodke v šoli, kjer je bila podelitev in kulturni program, pa so spremljali drugi trije novinarji. Pridružili smo se pohodni enoti iz Straže. Najprej smo se ustavili pri kolenševi partizanski mami in Poljanah. Borci so ji izročili šopek nageljčkov. Obiskali smo tudi partizana Alojza, ki pa ga je pred kratkim »dolela« operacija, zato smo mu zaželeli obilo zdravja.

Potem smo nadaljevali peš proti smučišču, spremljala pa nas je »originalna« partizanska harmonika.

V Občicah je bila krajša prireditev, kjer so položili venec pri hiši, kjer je bila komanda relejnih postaj TV-15.

Proga je bila dobro pripravljena, vsi udeleženci – tekači so dobili startne številke. Seveda pa so nekateri pohiteli po progi že prej, da bi jo čim bolj spoznali.

Startale so najprej mlajše pionirke, nato mlajši pionirji... borci in kurirji, na koncu pa pripadniki JLA, ki so se letos prvič udeležili roških tekov.

Ker pa je istočasno potekal slalom, so pri TV-15 časopisu poskrbeli, da smo lahko slišali prenos kar na terenu. Vmes je bilo tudi nekaj glasbe.

Na cilj so prišli vsi tekmovalci, tam pa jih je čakal topel čaj. Dobili smo tudi spominske značke.

Pohodne enote pa so si pot še malo podaljšale in se odpravile v Črmošnjice.

Napravili smo tudi kratek intervju z najmlajšim udeležencem. To je Boris

se bo oglasil pri nas tudi prihodnje leto.

Pogovarjali smo se tudi z Gregorjem Klančnikom, najstarejšim udeležencem tekov. Letos bo dopolnil 70 let, hkrati pa bo odprt tudi dom na Kredarici, za katerega je veliko prispeval. Letos je že tretjič na roških tekih. Tovariš Gregor je tudi večkratni državni prvak v tekih. Še vedno pa se rad udeležuje večjih maratonom.

Pozor, ... start!

Iz Logatca iz kluba SKI je potekal pogovor z Brigito Nagode in Jožico Nagode. Brigita je članica kluba dve leti, stara je 11 let. Že lani je dosegla drugo mesto, letos pa kar prvo. Za teke jo je navdušil oče.

Jožica je nekoliko mlajša, navdušenje pa ji je za teke povečal trener. Letos je pri nas prvič, in že je dosegla drugo mesto. Sicer pa se Jožica ukvarja tudi z drugimi vrstami smučanja in ne le s teki.

Najboljša domačina iz naše šole sta Franci Pavlin in Boris Pakar. Boris je tekmoval prvič. Dosegel je, najboljši rezultat v šoli. To je bilo zanj veliko presene-

medaljo. Uredništvo TV-15 je ob svojem ljubileju podarilo sodelavcem spominska darila.

Najbolj pa nam je bil seveda všeč Igor-humorist. Njegovi predstavitvi Komanda je padla, smo se iz srca nasmejali. Pozno popoldne so se udeleženci razšli, novinarji pa smo zadovoljni – v beležkah se je nabralo precej zapiskov-odhiteli domov z željo, da se tudi prihodnje leto zopet srečamo, na 8. roških tekih.

Zapis sta setavili
RENATA SIŠKA
in REBEKA LUKSIČ,
članici novinarskega krožka
OŠ Baza 20 Dol. Toplice

kovinotehna

CELJE, MARIBORSKA 7

- veleprodaja,
- zunanja trgovina
- maloprodaja
- inženiring

Kovinotehna, trgovska organizacija s celovito ponudbo

Srečanje s humoristom Igorjem na roških tekih

Kot novinar našega novinarskega krožka sem se udeležila tistega dela roških tekov, ki se je odvijal v šoli. Stala sem na hodniku in opazovala vrvež v jedilnici. Mladi in stari, ljudje, ki so marsikaj doživeli v življenju, in tisti, ki jim življenje še prihaja naproti. Eni in drugi v elanu pogovora, zadovoljni, nasmejani.

Tovarišica mentorica mi je skrivnostno pokimala. Vedela sem, da bo nekaj za radovedno novinarsko uho. In že sem sedela v zbornici. Naš gost je bil toariš Igor. Bil je kurir v teh krajih, potem pa je bil humorist med partizani.

Pogovor je tekel takole: **Kako je bilo humoristom med partizani?**

Veste, v vojni je potrebno takšno in drugačno

rodila,« se glasi odgovor. Takrat pa me je skoraj zadelo. Povem, da nisem, ta pravi doktor, a si niso dali dopovedati. Vlekli so me naprej. Veste, včasih sem iz zelišč napravil kaj, pa so me klicali kar doktor. Bil pa je pri nas pravi doktor, to je bil dr. Igor Lunaček.

Ko pridrvmemo do hiše, pride na vrata aktivistka in pravi: »Doktor, prepoznate, se je že rodil.« Oh, ko bi vedeli, kako sem si oddahnil! Da pa pred ljudmi ne bi bilo kaj narobe, sem rekel, da vem, da je ona vse uredila, kot je treba in se ne bom vtikal v te posle.

Gospodar je pripravil za doktorja zame, lonec žgancev, med tem pa pride z druge strani pravi doktor Lunaček. Povem mu, kaj se je zgodilo. Ko

Iz osnovne šole 8 talcev v Logatcu

Velika odgovornost je zaupanje potrditi

Osnovna šola v Logatcu nosi ime po 8 talcih. Katerih talcih? Zakaj talcih? se hitro vprašamo. Takole so nam razložili, ko smo jih ondan

Ravnatelj šole Pavel Smrtnik

obiskali: »Leta 1943, sredi vojne, so 23. junija odjeknili smrtni strel ob tistem gozdičku pri Horjulu. Za našo svobodo je omahnilo 8 mož, očetov, sinov, junakov. Svoja mlada življenja so darovali za vse nas, ki smo deležni vseh pridobitev narodnoosvobodilnega boja in socialistične samoupravne skupnosti. Okupator je zvezane talce pripeljal iz zapora in s tem kot neštetokrat tudi tokrat pokazal svojo nadmoč in podlost. V spomin na te žrtve smo poimenovali našo šolo Osnovna šola »8 talcev« Logatec in to ime nosi tudi naš pionirski odred. Vsako leto proslavimo ta dan kot dan šole. Ob dnevu mrtvih pa obiščemo in uredimo spomenik v Horjulu. Slike padlih nas vsak dan opozarjajo, da čuvamo s krvjo pridobljeno svobodo. Nad slikami smo zato zapisali: »Vase žrtve niso bile zaman.« Njihove svojce pa smo poimenovali za častne člane sveta šole.«

Šola v Logatcu bo imela kmalu sto let, namreč matična šola, kajti k tej spadajo še tri podružnične šole, in sicer osnovna šola Partizanskih kurirjev v Lazah, osnovna šola Franca Krče-Čuča v Rovtahu ter osnovna šola v Vrhu nad Rovtami, ki nosi ime po Francu Isteniču. V matični šoli si nabira znanje 653 učencev, v Lazah, kjer je pouk do 3. razreda, imajo 10 učencev, v Rovtahu hodi v šolo do četrtega razreda 45 učencev, v Vrhu nad Rovtami, kjer imajo prav tako štiri-razredni pouk, pa je le 9 učencev. Morda bi veljalo omeniti, da imajo letos v logaški osnovni šoli posebno enoto nižje glasbene šole. Nekako od leta 1978 pa je ob šoli tudi vzgojnovarstveni zavod.

Stara šolska zgradba v Logatcu je bila večkrat doslej dozidana, nazidana in prizidana, tako je sedaj že bolj stari del videti kot prizidek k novemu, ki je veliko večji, prostornejši in vabljivejši. Seveda, brez samoprispevka tega nikoli ne bi imeli. »Prav ta nam je omogočil enozemski pouk,« pravi ravnatelj šole Pavel Smrtnik in pomočnik ravnatelja Bogdan Camino, ki sta nam predstavila utrip šole znotraj, pa tudi navzven. »Pridobili smo nove svetle učilnice, ugodne delovne pogoje, veliko pomeni tudi nova telovalnica, pa šolska kuhinja, ki poleg malic omogoča tudi kosila za učence celodnevne

šole. Letos smo namreč prešli na celodnevno šolo za učence do četrtega razreda.«

V osnovni šoli »8 talcev« v Logatcu si prizadevajo, da bi poleg rednega in dopolnilnega pouka omogočili tudi kar največ dodatnega pouka za boljše učence. Velika pridobitev je zanje možnost delnega kabinetnega pouka, saj so s tem prerasli stari način, kjer učenci samo poslušajo, učitelj pa govori. Vsa leta imajo šolo v naravi, in sicer zimsko in letno, ki ima že kar osemnajstletno tradicijo. Pravijo, da jim stiska in stabilizacija današnjega časa ne bo preprečila, da to tudi letos izpeljejo.

Ko smo spraševali po interesnih dejavnostih, jih je pomočnik ravnatelja nanizal

ga društva ali krožka. Imajo aktivno mladinsko organizacijo, ki zna poiskati stike tudi zunaj šole, z občinsko konferenco mladine v Logatcu, pa pionirsko organizacijo, šolsko športno društvo spet kot marsikje druge odjeda veliko število mladih športnikov, pridni so gasilci, taborniki, planinci, Rdeči križ, pa klub OZN in šolska zadruga se vedno bolj oblikuje – ima namreč poljedelsko sekcijo, čebelarstvo, sadjarstvo, vedno več pa je nagibov tudi za trgovino, ki bi prodajala šolske potrebščine. Da ne govorimo o dramskem, folklornem, šahovskem, literarnem krožku, kino-klubu. In to še ni vse; približno 30 je vseh krožkov. Štirikrat letno izdajajo učenci svoje šolsko glasilo Naši dnevi. Mentorica glasila Ire-

gaškega umetnika-amaterja Viktorja Premka. Obenem bodo na dan šole otvorili tudi šolski čebelnjak.

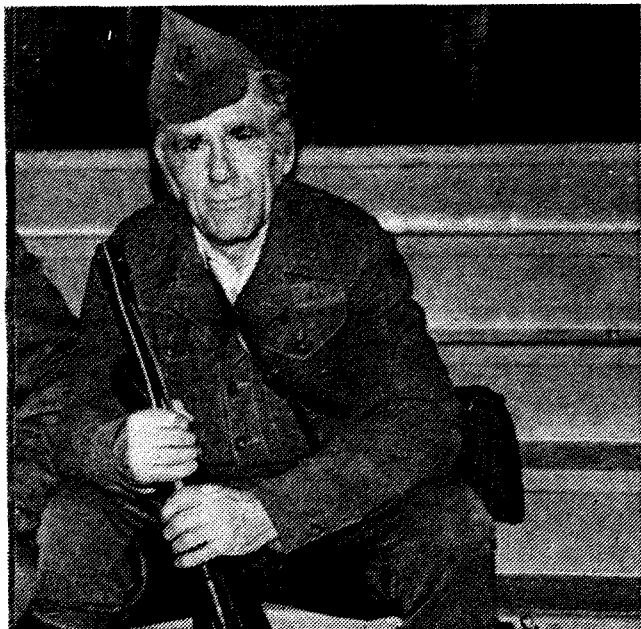
Mentorica šolskega glasila Irena Lipovec

Ja, kaj pa tradicije? Ne, nismo pozabili povprašati zanje, kakor tudi logaški osnovnošolci ne pozabljajo na našo slavno preteklost. Tradicije narodnoosvobodilnega boja negujejo pri vseh pomembnejših spominskih dnevih s proslavami, pa z obiski partizanskih obležij, s kurirčkovno pošto, ki je vedno prava slovesnost za Logačane. Na pohode hodijo skupaj z borci. Dobro poznajo Ljubljanski vrh, kjer je bila kurirska postaja TV-17, ob dnevu mladosti se zberejo v Kališah ob Tončkovem domu, ki jih spominja na padlega skojevca, tudi Ceste z napadom na italijansko kolono poznajo in Žiberše, kjer je bil ustanovljen Logaški bataljon. Tvorno se vključujejo tudi v obrambno vzgojo, sodelujejo s TO, garnizonom v Logatcu, z LO, postajo milice, s karajevno organizacijo RVS. Obrambne dneve in akcijo NNNP jemljejo zelo resno. Nadvse pristna pa je povezava z borcevsko organizacijo v Logatcu. O tem smo se še posebej prepričali, ko smo stopili do predsednika tamkajšnjega občinskega odbora ZZZ NOV Toneta Peternela. »Otroci kažejo živo zanimanje za pripovedi borcev,« pripoveduje. »Pa tudi drugače kažejo zanimanje za borce. Vabimo jih na naše sestanke in vedno mladi najdejo čas, da nas pridejo pozdravit vsaj z drobnim pesmico. Z mladino smo skupaj na množičnih smučarskih tekih, pa v teku po logaških ulicah na občinski praznik 12. septembra. Tega dne se namreč spominjajo masovnega odhoda Logačanov k partizanom leta 1943. Letos je 40-letnica Logaškega bataljona in pri proslavitvi tega bo še posebej angažirana mladina.«

Na vprašanje, kaj meni o današnji mladini, je tovariš Peternel takole dejal: »Mladina je mladina, nekoč ali danes. Pomembno je, da v sebi nosi tiste moralne kvalitete, ki so krasile borce. Z njimi naj gradi sodobno družbo. Prav te vrline, prav to je tisto, kar naj bi pomenilo prenašanje tradicij NOB na mladi rod. Sicer pa ima vsaka mladina svoj čas. Po mojem mnenju se nam ni bati. Naši mladeniči in mladenke bi bili prav tako sposobni, če bi do česar koli prišlo. Le znati jih je treba mobilizirati, prebuditi.«

Zaupanje torej je. Velika odgovornost je to zaupanje potrditi!

Živa Drole

Igor v isti uniformi, z isto triglavko in istimi čevlji, ki jih je nosil kot partizan, in seveda s svojo staro prijateljico – italijansko flinto'.

orožje. Ne samo salve granat, tudi salve smeha so bile potrebne. Ko sem prišel k partizanom, sem imel prednost pred večino drugih. Bil sem sam, nikogar nisem pustil doma, tako me ta skrb ni nikoli razjedala, medtem ko je pri borcih misel na dom igrala zelo pomembno vlogo. Vedno sem bil tako naravn, da sem z voljo in humorjem premagoval težave. Tega pač ne more vsak. Ljudje smo pač samo ljudje, in tudi partizani so bile ljudje, zato nas je bilo včasih tudi strah. Pa še kako. In takrat sem bolj rabil noge kot glavo. Sklenil sem tudi, da ne bom po vojni, če ostanem živ, nikoli dal na blazino glave ampak noge. Saj so mi reševale življenje ničlikokrat. Ljudje so potrebovali smeh, ki sprošča. Smeh ni smel žaliti.

Kako je bilo takrat, ko ste opravljali doktorjevo delo?

Ej, to je bilo pa tako. Nekje me je iztaknila patrulja in mi dejala: »Hitro, hitro, mudi se!« Končno, ko že nekaj časa letim z njimi, vprašam: »Kam pa gremo?«

»K neki ženski, ki bo

sva zapuščala srečno hišo, mi je gospodar krepko stisnil roko, pravemu doktorju pa nič.

Pa še nekaj naj dodam: Ta otroški jok je bil zame najlepša simfonija tistega časa.

Tovariš Igor je povedal, da se veliko giblje med mladimi, življenje želi prikazati takšno, kot je, z malo smeha zraven. Izdal je tudi knjigo Spomini črnoglednega humorista, ki jo je pripravil skupaj s tovarišem Miletom Pavlinom.

Kdaj vam je bilo težko? smo ga še vprašali.

Partizani smo bili tako tesno povezani kot člani ene družine. Zato mi je bilo zelo težko ob smrti soborcev, kot bi umrli najbližji. Saj to so tudi bili naši najbližji!

Še bi se pogovarjali, a že je moral v jedilnico, da se pripravi za nastop. Lepo smo se mu zahvalili, z željo, da ga kdaj srečamo na šoli ob naših kulturnih popoldnevih.

Zapisali DRAGANA STOJČIĆ in INGRID MOŽINA
novinarski krožek
COŠ Baza 20
DOL. Toplice

Logaški osnovnošolci iz celodnevne šole pri kosilu

Pomočnik ravnatelja Bogdan Camino

celo vrsto in težko bi rekli, kje so najbolj aktivni. Učenci kažejo zanimanje v tej ali oni smeri, nagnjenja so različna, gotovo pa je eno: vsak je vključen v delo kake-

Peter Tomazin

Rano si je zdravil več kot leto dni!

Na Prevaljah, kjer zdaj živi Peter Tomazin, ga vsi poznajo po izdelavi lesenih predmetov. Njegova majhna delavnica je polna lesa, iz katerega dela grablje, čebre za rože in zelje, lesene vile, popravlja stare stole in mize ter brusi sekire in nože. Znanci in drugi, ki potrebujejo njegovo pomoč, vedo, da ga bodo od zgodnjega jutra pa do poznega večera našli v delavnici. Njegova delavnica je pogosto tudi sejna dvorana, saj se sestajajo pri njem borci in drugi, ki pridejo po pomoč ali nasvet. V trenutkih, ko je sam, pa se mu misli pogosto vrnejo v preteklost.

Šest otrok je bilo pri hiši, delal pa je samo oče. Mati je redila svinje in kravo ter tako prispevala svoj delež k preživetju družine. Peter se je rodil kot drugi otrok. Po uspešno končani osnovni šoli je nadaljeval šolanje na meščanski, vendar je končal samo en razred, nato pa ostal doma, ker ni bilo denarja za nadaljnje šolanje. Z očetom sta tolkla gramoz za občinsko cesto in tako služila denar. Večkrat je dobil priložnostno zaposlitev, vendar si je želel nekaj stalnega. Po dolgem naprošanju ga je vzel v uk orodni kovač Anton Pungertnik v Mežici. Bil je storg in surov človek, vendar izvrsten delavec. Pri njem se je učil tudi Franc Hafner, s katerim se je Peter hitro spoprijateljil. Stanovala sta pri mojstru Pungertniku. Že čez dobro leto je Peter začel voziti na sejme v Velenje in Šoštanj. Zelo težko je bilo pozimi. Ves dan je zmrzoval ob stojnici, potem pa še na vozu na poti proti Mežici. Pogosto se je želel pogreti s toplim čajem, vendar ni bilo denarja zanj. Tako mu je minevala učna doba. Leta 1940 je opravil pomočniški izpit. Naveličal se je tiranskega Pungertnika in se zaposlil na Muti.

nici kot navadnega delavca za menjavo pragov.

V začetku leta 1943 so Nemci začeli pozivati vojne obveznike in tudi Peter je moral na nabor v Črno. Sam je vedel, da ne bo nikoli oblekel sovražnikove uniforme. Že od leta 1942 je imel zvezo s partizani v Koprivni. S trojko terencev v Črni, v kateri so bili Miha Lorbek, njegova žena Marija in Florjan Verko, se je dogovoril o svojem prostovoljnem vstopu v partizanske vrste. Od doma se je odpravil 23. februarja 1943. Namesto da bi se z avtobusom odpeljal na delo na Prevalje, se je v Črno na zvezo. Malo ga je bilo strah, kaj bo na avtobusni postaji v Črni, kjer so orožniki strogo pregledovali prispele potnike. Ko so se pripeljali na postajo, sta tam že čakala dva orožnika. Peter se je nekoliko obiral v avtobusu, orožnika pa sta imela veliko dela s tremi potniki, ki so se tudi pripeljali z njim. Peter je v žepu stiskal pištolo, ki jo je imel s seboj. Nekako mu je uspelo, da se je izmuznil orožniški kontroli. Zavil je proti pokopališču in čez travnike do Puncergrubarjeve žage, v kateri je imel zvezo z Mihom Lorbekom.

Hoteli so oditi, ko so izvedeli, da so Nemci poslali na teren patrulje. Morali so ostati tam, kjer so bili. Šele naslednji večer sta odšla z Mihom proti Šmeclu in naprej proti Florajanu Verku. Srečno sta prispela do njega. S prvim mrakom pa sta prišla tudi dva partizana in po večerji so odšli proti Peci. Peter po tistih krajih še ni hodil. Spotaknil se je ob prenekatero korenino ali kamen, ki ga ni videl zaradi teme. Vso pot pa ga je glodala radovednost, kakšen je partizanski tabor, koliko je partizanov, ali

Stara oguljena kapa ter že krepko izdelan usnjen predpasnik sta znamenji, po katerih poznajo Petra Tomazina vsi prebivalci Prevalj in okolice.

morda koga pozna. Ko so prišli, ga je čakalo presenečenje. Med borci je bil tudi Mežičan Štefan Osojnik, s katerim sta bila skupaj na poslovnem večeru pri kmetu Homanu, a nista drug drugemu

Okrogjarja-Nestla, Gregorja Burjaka-Jurja, Franca Pečnika-Miha, Lojza Hohkravta-Dolfa, Borisa Čiznika-Bora, Gorkega, Slavca Eberla in druge. Kot novince sta s Štefanom dobila ilegalni imeni. Peter je postal Skala, Štefan pa Aleks. Na žalost pa so Nemci ob ne-

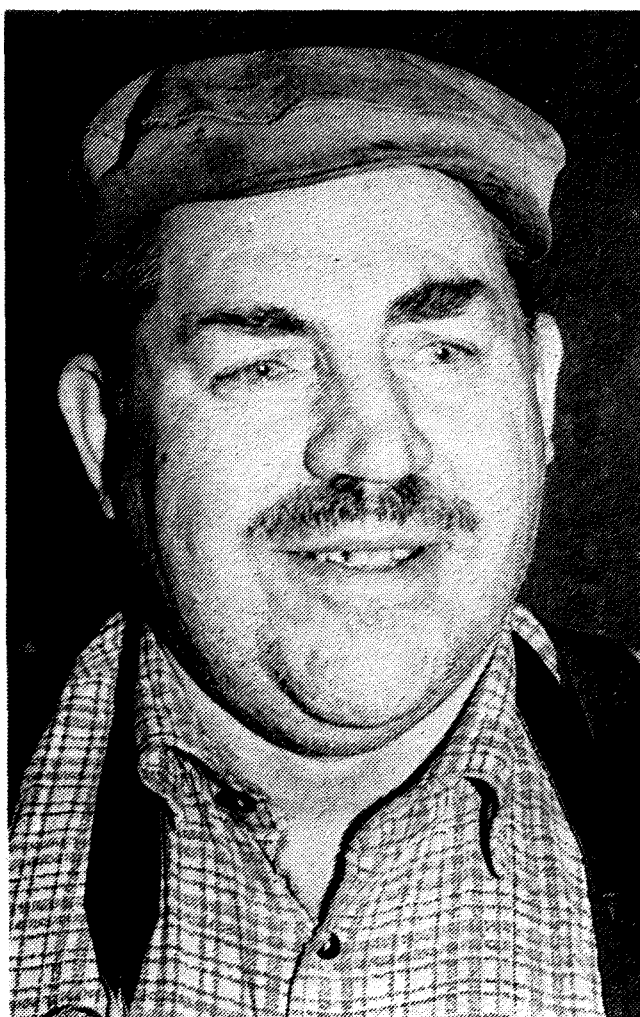
dni po tem, ko je bil ranjen, ga je kuhala vročina in dajale neznosne bolečine. Bil je takšen, da se ni mogel sam premikati. Nekaj dni je bil v grabnu nad kmetijo Mihe Merkača-Rašesnika, ki ni vedel zanj in za bolničariko Pepco, ki je bila z njim. Drugi borci pa so seveda odšli naprej po svojih nalogah. Pripeljali so zdravnika, ki je imel slabo opremo za kirurški poseg, in tudi rana se mu je že zastarala. Zdravnik je sku-

li sta se, naj mu roko še enkrat zlomijo. Težko sta se Pepca in Peter odločila za ta poseg, toda ni bilo druge rešitve. Zdaj težko opisuje trenutke bolečin, ko je videl pri belem dnevu vse zvezde in so mu šklepetali zobje. Zaradi ponovnega zloma je prišlo do krvavitve in Peter je mislil, da je po njem. Zdravila niso pomagala, ampak šele narava sama.

Premakniti so se morali na drug teren. Prek mostu v Dobrihah so šli v hrib do kmeta Nacestnika nad Kotljami. Po krajšem počitku so odšli na kmetijo Rožank. Tam so ostali kakih štirinajst dni, nato znova naprej. Premaknili so se na domačijo Jake Adamiča pod Kramarico. Domači so jim pomagali postaviti zasilno bivališče in jih pogosto obiskovali. Oktobra, na pragu zime, pa so se odpravili v Črno v bolnišnico. Brez zapletov so dospeli in zdravnik je ugotovil, da brez operacije ne more bistveno pomagati, zato mu je dal zdravila in Peter se je s spremstvom vrnil v partizane. Morali so se pripraviti na zimo in v dveh dneh so terenci uredili zemljanko. Petrovo zdravstveno stanje se je počasi izboljševalo, vmes pa je prihajalo do komplikacij. Rana se je odpirala pa zapirala. Ko se je zaprla, mu je roka začela zatekati in kuhati ga je začela visoka vročina. Bo hudih bolečin je Peter zelo trpel in Pepca je sklenila, da mora rano odpreti. Iz rane na komolcu je gledala majhna kost in s pinceto jo je izruvala. Hkrati pa je začel iz rane teči gnoj in razpadajoče tkivo. Bolečine so kmalu prenehale, otekline je začela izginjati, vročina padati in rana celiti.

Najhujše je bilo za njim. Vendar je moralo preteči še veliko časa, da je bil popolnoma zdrav. Ker je bil že navajen bolnišnice in zdravil, je ostal za komisarja. Dolgo družetje s Pepco pa je rodilo ljubezen in 30. junija 1944 sta se poročila.

Bojan Kuntarič

kem napadu zaplenili komisarjev nahrbtnik s seznamom vseh borcev in datumi, kdaj so vstopili v partizanske vrste.

Do avgusta 1943 je opravljal različne naloge. Tega meseca je bil na območju Šmarjela-Šantanela in Strojne. V spopadu z Nemci, ki so jih obkolili, je bil Peter težko ranjen v desno roko in čez želodec. Kljub temu pa se je z drugimi borci prebil iz obroča. Zdaj je prišlo do pravih težav in zapletov. Na tistem območju ni bilo partizanskih bolnišnic. Zdravil se je skupaj z Benediktom Žagarjem-Dušanom pri tamkajšnjih kmetih. Prve

šal roko zašiti v komolcu, vendar ni mogel, ker je tkivo že razpadalo. Peter je bil ves čas pri zavesti, saj ni bilo ne sredstev za anestezijo, niti za lajšanje bolečin. Ker je bil avgust, so letale muhe v rojih okoli njega. Ko je skušal zdravnik zašiti rano, je neki partizan odganjal nadležne muhe, vendar je zaradi tega omedlel. Roka se mu ni in ni hotela pozdraviti. Pepca je odšla v Črno k zdravnici Mariji Ramšakovi, da bi ona pomagala. Dala ji je zdravila in ji povedala, kako naj Petra pripeljejo v bolnišnico v Črno. Skupaj sta ugotovili, da roka ni v pravem položaju za pravilno celitev, in dogovori-

Po osvoboditvi je bil nekaj časa pri milici, vendar se je kmalu demobiliziral. Vrnil se je v Mežico, kjer so ga takoj izvolili za prvega predsednika odbora OF. Prvega marca 1946 pa je odšel kot kolonialist v Apače. Tam je izžubel leto dni, saj mu ni uspelo postaviti na noge kmetije, pa še nesreča je prišla vmes. Zato se je vrnil na Koroško ter se zaposlil v rudniku v Mežici. Kot aktivista so ga poslali v partijsko šolo, nato pa je delal na komiteju v Dravogradu kot kadrovik. Ko so ukinili okraj v Dravogradu, se je vrnil v rudnik v proizvodnjo, in sicer je delal kot strugar. Leta 1963 se je preselil h Komunalni, ki se je leta 1967 združila s Stavbenikom iz Prevalj. Leto kasneje se je upokojil. Od leta 1976 pa živi na Prevaljah.

Kljub temu da ima veliko dela v delavnici, saj popravlja in nasajuje orodje tudi za organizacije združenega dela in JLA, pa si vedno najde čas tudi za družbenopolitično delo. Aktivno dela v krajevnem odboru ZB NOV, v osnovni organizaciji ZK, društvu invalidov in komiteju za SLO in DS. Sam pravi, da rad dela, saj ga to pomlaja in sebi ter drugim dokazuje, da je še pri močeh. Tudi humorja mu nikoli ne zmanjka. Vsako stvar v življenju gleda tudi s te strani. Pravi, da mu je v najtežjih trenutkih med vojno ravno humor pomagal, da je našel moči in premagal najhujše bolečine in težave.

Ker je bil že toliko star, je pričakoval poziv za služenje vojske, vendar ga ni dočakal, ker je Jugoslavija prej kapitulirala. Po nemški zasedbi se je moral javiti posredovalnici za delo v Dravogradu. Želel si je, da bi dobil delo v Mežici, kot kovač. Dodelili so ga k želez-

Ko je prišel, so se ga zelo ustrašili, saj je bil že dan. Dogovorjeni so bili namreč, da bo prišel okoli pete ure zjutraj, ne pa ob sedmih. Spraševali so se, ali ga ni morda kdo videl, ko je prišel k njim, in to celo s kovčkom. Skrili so ga na podstrešju, kjer je dočakal večer.

nič povedala o svojih skritih nakanah.

Postal je borec Koroške čete. Na strmini pod Končnikom so imeli bivač. Prve dni je spoznaval svoje soborce Ivana Urančiča-Draga, Pavla in Matjaža Žavcarja, Olgo Kastelec-Marjetko, Toneta

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRASEK - reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniki oddelci: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije števil. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35